

MŪSU SPARNAI

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
5230 So. Artesian Ave., Chicago, IL, 60632, U. S. A.

TURINYS

		P s l.
Dail. inž. H. Pavilionis	JONINIŲ IŠVAKARĖS (Viršelis ir vinjetės)	
Kun. dr. E. Gerulis	KRYŽIAUS SIMBOLIS	2
Kun. Vyt. Bagdanavičius	MIKALOJUS RADVILA JUODASIS-TEOLOGAS	7
Vladas Žilinskas	PAJŪRIO LIETUVA	16
P. N-nas	ATEINU	23
Povilas Reklaitis	LIETUVOS STUDENTAI MARBURGE XVII IR XVIII A.	24
Val Ramonis	SPARTŪS MUZIEJAUS ĮRENGIMO DARBAI	37
Kun. Vyt. Bagdanavičius	LIETUVOS KRIKŠTO ANALIZĖ IR REFORMACIJOS VAIDMUO	39
M. K.	TIEMS...	44
K. Trimakas	STUDIJA APIE MALDĄ	45
H. D.	DAIL. JOK. DAGIO 80 M. AMŽ. IR 50 M. KŪRYBOS SUKAKTIS	50
Kun. Fr. Sk.	PUIKI LIETUVIŲ ŠVENTĖ RASTATTE	52
Algirdas Gustaitis	PER GOBI DYKUMĄ IR HIMALAJŲ KALNUS	56
Vilius Naetopka	TIKROVĖS PASAKA	61
Algirdas Gustaitis	ŠOVINIZMAS VILNIAUS KATEDROS KLEBONIJOJE	69
J. Kutra	VORONEŽO LIETUVIŲ GIMNAZIJA	73
Kun. Fr. Sk.	IŠKYLA Į ROTHENBURGĄ	76
Maria Förster De J.	POETO TESTAMENTAS (vertė M. Z.)	76
J. Sakinis	ŽVAIGŽDŽIŲ TAKAIS	79
P. N-nas	ŽADA PAREITI	79
Redakcija ir Administracija	KURATORIUS PETRAS VARIAKOJIS	80
Jurgis Jašinskas	PLK. LTN. JOKŪBAS MICHURA	82
H. D.	JONAS ANYSAS	85
J. Ktr.	JONAS MEJERIS	87
H. Dailienė	SOL. EVOS TAMULĖNAITĖS KONCERTAS	89
* * *	KRONIKA	89

LEIDĖJAS
REDAKCIINĖ KOMISIJA

Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios Kolegija
Petras BRUŽAS, kun. Eugenius GERULIS, generalinis
superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas
PALŠIS, Arvydas RAMONIS, Jonas VARIAKOJIS

REDAGUOJA

Petras BRUŽAS, 4429 S. Talman Ave., Chicago, IL,
60632, U. S. A.

ADMINISTRUOJA

Jonas PALŠIS, 5718 S. Richmond St., Chicago, IL,
60629, U. S. A.

KAINA

A U K A

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

 MŪSU SPARNAI
LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951 1986 BIRŽELIS

Nr. 60

Dailininkas DAGYS su žmona Lois DAGYS džiaugiasi gavęs jubiliejinę juostą iš artimųjų ok. Lietuvoje, Toronto 1985.XII.15

KUN. DR. EUGENIUS GERULIS

KRYŽIAUS SIMBOLIS

(Pamokslo mintys Gavėnios proga)

Laiške galatams 6:14 apaštalas Povilas rašo:
 "Bet aš nieku nesigirsiu, nebent mūsų Viešpaties Jėzaus kryžiumi, dėl kurio pasaulis man yra nukryžiuotas ir aš - pasauliui".

Mylimi broliai - sesės KRISTUJE !

Ką tik girdėti šv. Rašto žodžiai apibūdino mums ap. Povilo poziciją į Kristaus kryžių.

Kyla klausimas: kodėl minėtas didysis apaštalas taip žavisi kryžiumi?! Juk jo laikais tiek kartuvės, tiek kryžius buvo bausmės, gėdos ir kančios bausis simbolis. Anuomet kryžius buvo biau-ri kraujo praliejimo vieta. Tai gėdingos - negarbingos mirties vieta. Kryžius buvo grubus - šiurkštus medis, apšlakstytas prakaitu ir ašaromis, aplipęs kraujais ir dulkėmis. Čia kartu maišėsi pikti keiksmų garsai ir mirštančiojo šauksmai. 800 metų prieš Kristų pranašas Jezajas (53:2, 3) teisingai pramatė, kad kenčiančiame Jėzuje nebus jokio grožio. O tuo tarpu ap. Povilas sako, jog jis nieku kitu, o tik Jėzaus kryžiumi tegali girtis. Kodėl gi Povilas kryžių taip labai gerbia ir myli?

Tamsiausia diena istorijoje buvo tada, kai Kristus buvo prikal-
 tas prie kryžiaus.

Visos žmonijos nuodėmės buvo sukrautos ant Jėzaus pečių (1 Pet. 2:24; Mt. 8:17; 2 Cor. 5:21). Tas nuodėmių kalnas buvo

toks aukštas, kad aptemdė net saulę. Toji nuodėmių našta buvo taip sunki, kad drebėjo net žemė (Mt. 27: 45, 51).

Visa tai atsitiko per tris valandas. Kūriny s nukryžiavo savo Kūrėją. Garbingiausias - ant gėdos stulpo. Nekalčiausias - už kaltus. Galybių Viešpats - bejėgis, kruvinas, mirštantis.

Visa tai Dievas buvo numatęs dar prieš pasaulio sutvėrimą (1 Pet. 1:19-20). Ne ribotam žmogaus protui kryžiaus mįslę suprasti. Mums - tai šventa dieviška paslaptis. Graikams - tai nesąmonė. Žydams - papiktinimas (1 Cor. 1:21-25). Ir mūsų dienomis milijonams žmonių Kristus bei Jo kryžius tebėra svetimi. Štai New York'e, Jungtinių Tautų rūmuose, yra vienas mažas kambarėlis, skirtas maldai, bet čia kryžiaus nėra. Jungtinių tautų atstovai neišstengia suvokti, kad visų problemų atsakymai yra randami kryžiaus papėdėje.

Šių laikų žmogus vis dar tebėra konflikte su Dievu. Kantrusis Viešpats per kryžių žmogui vis primena jo nusikaltimą ir nuodėmes, bausmės grėsmę ir atgailos reikalingumą. Maloningas Dievas žmogui nurodo išsigelbėjimo kelią - KRISTŪ. Bet žmogus eina savo keliu. Žmogus nemano, kad jis yra taip jau labai nuodėmingas. Žmonės, kaip anie Babelio bokšto statytojai (Gen. 11:4), nori kelią laimėti patys nusitiesti. Jie remiasi savo filosofijomis, savo moksliniais atsiekimais. Žmogus nori girtis savo darbais, savo nuopelnais, Kristaus kryžiaus nuopelną paliekant užmaršties šešėlyje. Kad be kryžiaus kraujo praliejimo nėra nuodėmių atleidimo, kad be Kristaus nėra kito išsigelbėjimo - šios lemiančios tiesos svarbumas žmonėse yra išblukęs (Heb. 9:22). Šiais laikais vieniems kryžius tėra tik puošmena, dekoratyvus ornamentas, amuletas, talismanas. Kitiems - kryžius, tai nesąmonė, arba net papiktinimas.

Kodėl piktinamasi kryžiumi?

Vieni jo nemėgsta, nes kryžius ragina išsižadėti pasaulio malonumų, jis ragina mus eiti disciplinos keliu (Lk. 9:23). Kryžius primena mūsų nuodėmingumą. Žmogus nemėgsta, jei kas jo silpnybes, klaidas ar nuodėmes nurodo. Žmogus lieka šešėlyje, vengia šviesos, - sako Šventraštis. Kai kur buvo bandyta kryžių pakeisti gaidžiu (Mt. 26:34; Mk. 14:72), bet platesnio pritarimo tam nebuvo rasta.

Kiti, nors ir dėvi kryžių, bet ignoruoja jo vaidmenį: jie dangų nori pasiekti savo pastangų dėka, per savo gerus darbus. Jie užmiršta Biblijos tiesą, kad mūsų geri darbai, tai tik skolos mokėjimas, o ne nuopelno užsitarnavimas. Ne geri vaisiai padaro vaismedį gerą, bet geras vaismedis veda gerus vaisius. Ne geri pažymiai padaro mokinį gerą, o geras mokinys pelno gerus pažymius. Toks mintijimas veda žmogų nuolankuman. Gi žmogus, kuris, užgožęs Kristaus nuopelną, remiasi savo gerais darbais, patenka puikybėn.

Kun. dr. Eugenius GERULIS laiko pamaldas St. Petersburge, Floridoje 1986 m. ev. bažnyčioje. Foto P. Andrejausko

Jis giriasi savimi. Tuo tarpu ap. Povilas sako, kad mes girtumėmės nieku kitu, o tik Kristaus kryžiumi.

Kodėl Povilas žavisi kryžiumi? Kokį grožį jis kryžiuje mato?

Grožis yra reliatyvus dalykas. Panašiai ir laikas: kartais viena valanda būna labai ilga, kartais - trumpa, nors tikrumoje valandos ilgumas nesikeičia. Panašūs dalykai dedasi ir su grožio sąvoka. Štai pavyzdėlis:

Kartą motina išgelbėjo savo mažą dukrytę iš degančio namo. Begelbėdama savo mylimą vaiką iš mirties liepsnų, ji apdegė savo abi rankas. Randai liko visam gyvenimui. Kai toji mergytė užaugo, ji nieko nežinojo nei apie aną gaisrą, nei kodėl motinos rankos taip baurios. Dukra gėdinosi savo motinos rankų ir bardama vis liepdavo jai dėvėti ilgas rankoves bei pirštines. Bet kartą toji dukra sužinojo, kodėl motinos rankos taip baurios. Šios rankos išgelbėjo jos gyvybę. Nesulaikydama ašarų, ji bučiavo motinos rankas, nes jos tapo jai brangiausiomis rankomis pasaulyje. Niekada neberagino ji tų rankų slėpti.

Panašiai yra ir su kryžiumi. Tikrumoje baisus, baurus, kruvinas kančių ir mirties kryžius mums tampa gražiausiu ir brangiausiu per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. Mums kryžius - tai Dievo galybė, tai Dievo išmintis, tai Dievo meilė! Kryžius - tai meilės, tikėjimo ir gyvybės simbolis! Daug kas jį dėvi. Vieni dėl mados, kiti - iš dėkingumo, meilės ir tikėjimo.

Gavėnios proga apmąstydami kryžiaus istoriją, mes prisimename Kristų, prieš suimant besimeldžiantį Alyvų kalne, kada Jis mirtinai nuliūdęs, mirtino sielvarto apimtas, varvant prakaitui lyg kraujo lašams, meldė Tėvo: "Jei nori, atimk šią taurę nuo manęs", - "Jei įmanoma, teaplenkia mane ši taurė" (Lk. 22: 42, 44; Mt. 26: 38, 42, 44).

Apie kokią "taurę" čia kalba Kristus?

Daugelis klaidingai mano, kad Jėzus, išsigandęs artėjančios kančios ant kryžiaus, norėjo išvengti mirties ant Golgotos kalno. Jokiu būdu Kristus to nesiekė. Priešingai! Jis rūpinosi, kad mirtis Jo neištiktų dabar čia sode besimeldžiant ir bekraujuojant. Nes jei Jis mirtų čia, tai išganymo planas "mirti ant kryžiaus" nebeįvyktų ir visa Jo misija liktų be prasmės. Todėl Jis šaukėsi Tėvo pagalbos. Malda buvo išklaudyta. Mirties taurė Alyvų kalne Jį aplenkė (Jn. 3:14). Jam apsireiškė iš dangaus angelas ir Jį sustiprino (Lk. 22: 43).

Po to, kaip visi žinome, sekė suėmimas, teismas, kankinimas.

Pirmas kraujo praliejimas įvyko, uždėjus erškėčių vainiką ant galvos. Čia matome reikšmingus simbolius. Nekaltasis Kristus nešė žmonijos nuodėmes, todėl pirmiausia nukentėjo išdidumo

*Floridos liet. evangelikų pamaldos Verbų sekmadienį (dalyvavo virš 80 žmonių).
Pamaldose giedojo muz. A. Mateikos vyrų choras*

siekianti žmogaus galva, gaudama puikybės simbolių - karūną. Išdidumas yra nuodėmės tėvas. (Isa. 14: 13-14; 2 Pet. 2: 4) Puikybė yra nuodėmės motina. (Gen. 3: 5-6) Todėl atpirkimo kruvinas kelias ir prasidėjo nuo žmogaus galvos (Mt. 27: 29-30; Mk. 15: 17-19).

Sekantis kraujo praliejimas įvyko, kalant vinis per rankas. Ką šios viny simbolizuoja?

Pirmoji vinis - tai dieviškos meilės apraiška. Ji persmigo per Viešpaties ranką, Dievo meilei mums paliudyti. Ranka yra darbo veiksmo simbolis. Dievo meilė yra veiksminga, ji siekia mums pagelbėti.

Antroji vinis - tai lojalumo ir paklusnumo vinis. Sūnus buvo ištikimas Tėvui iki mirties. Jei nepaklusnioji ranka nuskyne uždraustą vaisių nuo rojaus medžio, tai klusnioji ranka dabar leidosi prikalama prie Golgotos medžio.

Šv. Vakarienės dalyviai St. Petersburge, Floridoje 1986.III.22. Foto Pr. Andrejausko

Trečioji vinis - tai nuodėmių vinis. Ji pervėrė kojas, kurios vedžioja mus nuodėmių keliais.

Paskutinis kraujo praliejimas įvyko, ietimi perduriant šoną, krūtinę, širdį - kuri yra žmogaus kūniškų geismų tenkintoja.

Taip mūsų Gelbėtojas Viešpats Jėzus Kristus, prikaltas prie kryžiaus, liedamas savo nekaltą kraują, mirė už mus, kad mūsų kaltes nuplautų savo krauju, kad savo skaudžia mirtimi mus išpražūtis išpirktų.

O Velykų rytmetį Kristus prisikėlė, kad vestų žmoniją iš pražūtis į gyvenimą. Padėka ir garbė priklauso Jam! Amen.

RADVILA JUODASIS — TEOLOGAS

(Tęsinys)

ZUERICHIEČIŲ LAIŠKAS MIKALOJUI RADVILAI

1. Laiško įžanga

"Šviesiausias kunigaikšti, esame prislęgti didelio ir neapsakomo skausmo, kai iš Jūsų laiško patyrėme, kad Kristaus Bažnyčia, neseniai žydėjusi plačioje Lenkijos karalijoje ir Didžiojoje Lietuvos kunigaikštijoje, yra taip vargingai prislęgta išvidinių ginčų ir dėlto yra daug nuo ankstesnės būklės nusmukusi. Kai gavome Jūsų Šviesybės laiškus, kurie ženklina pavojų, kad ginčas dėl dogmų gali išvirsti ginklų kova, mūsų skausmas taip išaugo ir pasunkėjo, kiek tik pavojaus dydis ir mūsų meilė Jūsų bažnyčioms gali išnešti. Tačiau Jūsų Šviesybės rūpestis mums šioje nelaimėje pagelbėti mus labai paguodžia. Mes savo ruožtu nevengtume jokios naštos ir jokio pavojaus, jeigu pasirodytų bent mažiausia viltis kuo nors pagelbėti.

Mes prieš tai tiek privačiais tiek viešais laiškais esame davę Jūsų bažnyčioms patarimų ir, jei jų būtų paklaudyta, niekad į šią maišatį nebūtų patekta. Kadangi ištikimasis Kristaus tarnas, pamaldžios atminties mūsų brolis Jonas Kalvinas viešais raštais šį reikalą rimtai ir aiškiai yra išdėstęs, ir, kadangi nepaisant to, reikalai krypsta į blogesnę pusę, mes nematome, kokios naudos gali jums atnešti mūsų laiškas, ypač, kai matome, kad priešų šmeižtai siekia daugelio ausis, kad mūsų raštai šmeižiančiu būdu išaiškina mi, ir Jūs esate ištikinėjamas, kad esate mūsų, nepažinus reikalo, pasmerktas, kai tuo tarpu reikalas stovi visiškai kitaip.

Tie italai, kurie Jūsų bažnyčiose sukėlė ginčą apie Dievą, kurių vardų minėti neverta, yra gyvenę mūsų bažnyčiose Tiguri ir Genevoje. Jie buvo ištikinti ir kai kurie iš jų viešai savo klaidas atšaukė. Tačiau, kadangi maištingi ir netaikūs žmonės, savo pačių sprendimo pasmerkti, negalėjo nurimti, buvo iš bažnyčių išmesti, valdžios nubausti ir pasitraukė į Lenkiją ir Lietuvą. Išnaudodami Jūsų humaniškumą, jie kelia nerimą Jūsų bažnyčiose. Bet, kadangi ši blogybė toliau nesklido, jie įsibrovė į kitas mūsų tikėjimo dogmas ir visą tikėjimą griauja. Tos naujos dogmos kyla ne tiek iš klausimo apie Dievą, kuris yra mūsų tikėjimo pagrindas bei atrama, arba,

gal būt, senas klaidas nudažo naujomis spalvomis, kiek iš viso mūsų tikėjimo formulavimuose jie neranda nieko, kas jų protus patenkintų. Tai liudija Ochino pasikalbėjimai, bet, kadangi jų dar nepriėmė, Šviesusis kunigaikšti, tegul jie tavęs nevargina. O jei Jūsų Prakilnybė juos priimtų, vietoj lobio, rastų juose anglių, kurios akademinu būdu viską paverčia abejone" (232-3 psl.).

Mikalojus Radvila Juodasis

DLK-ijos kancleris, Vilniaus vaivada ir reformacijos pradininkas.

2. Radvila - ne skeptikais

Laiško pradžia Radvilos studijoms yra vertinga visų pirma tuo, kad ji Radvilą išteisina nuo beribio skepticizmo, kurio atstovas anuo metu kalvinistų stovykloje buvo Ochinas. Jis, gimęs Italijoje, perėjęs iš eilės keletą vienuolijų, paskiausiai buvo kapucinu. Kai jis Venecijoje pradėjo skelbti visu kuo abejojančių mokslą, buvo priverstas pasitraukti pas Kalviną. Tačiau kalvinizmas nėra tinkama priebėga skeptikui. Dėlto jis netrukus persikėlė Augsburgan. Vėliau gyveno Anglijoje. O apie 1564 m. atsirado Lenkijoje.

Dėlto kai kurie kalvinistai įtarė, kad tarp jo ir Radvilos yra ko-

kie nors ryšiai. Tačiau šio laiško autorius (Bullingeris), geriau pažindamas Ochiną ir Radvilą, nedaug teikia galimybės, kad tarp jų galėtų būti dvasinė vienybė. Kai Ochinas yra visu kuo abejojęs mokslininkas, tai Radvila yra giliai tikintis krikščionis. Jo ginčo objektas yra grynai realinės prigimties.

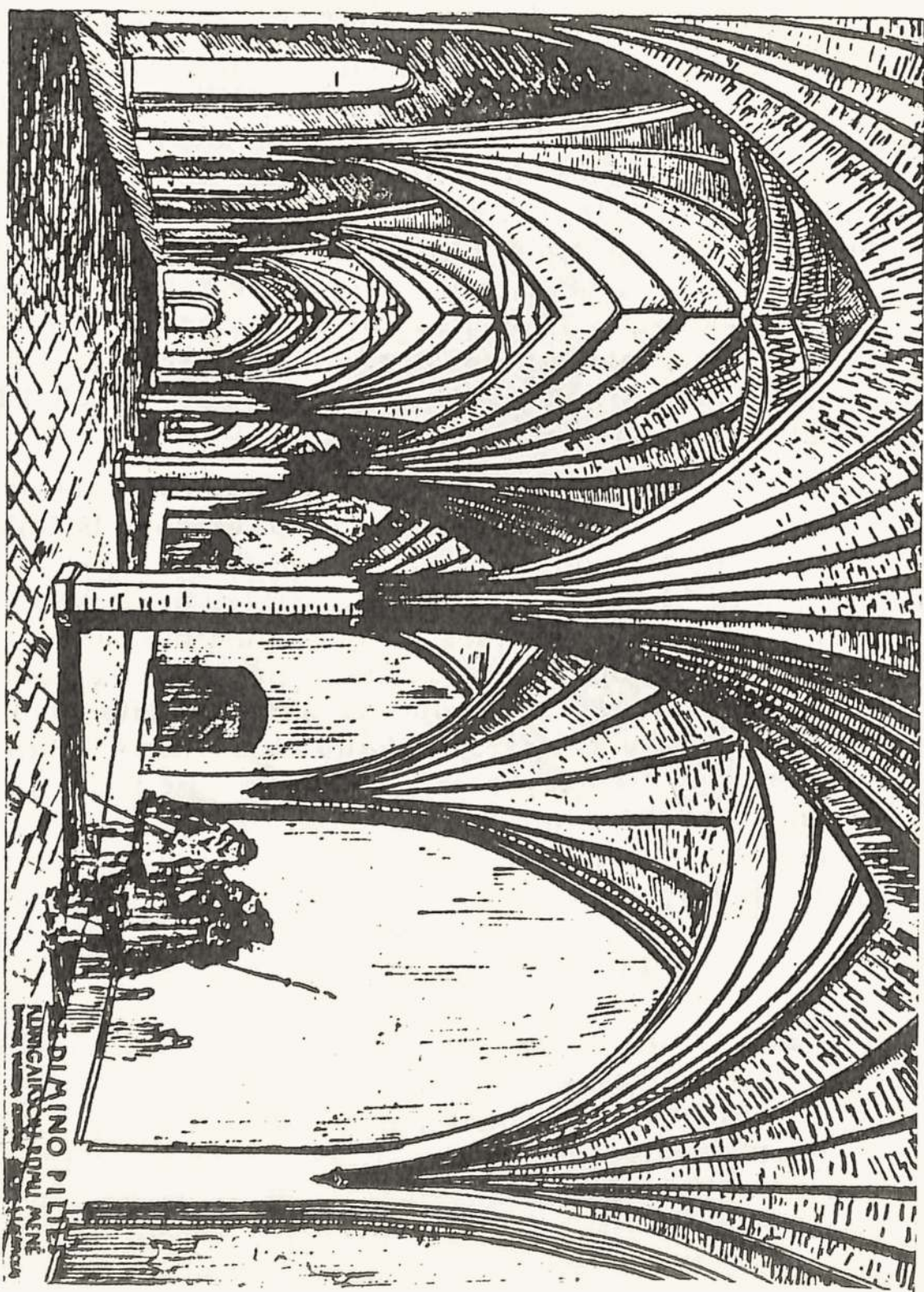
Laiško autorius, išlaisvindamas Radvilą iš skepticizmo priekaišto, tačiau jokių būdu nelaiko jo savo žmogumi. Nors, kaip matome, durys dar nėra užtrenktos. Jis aiškiai pasako, kad Radvila buvo perspėtas, tačiau dar nėra kalvinistų pasmerktas. Bullingeris nesivaržo, nors ir pridengtoje formoje, priminti Radvilai karo pavojų. Kiek tas pagrasinimas turi realaus pagrindo politinėje situacijoje, reiktų teirautis pas šio šimtmečio politinės istorijos žinovus. Žiūrint paviršutiniu požiūriu, tenka abejoti, ar kalvinistai Lenkijoje buvo tokie įtakingi, kad kokią karinę akciją prieš Lietuvą būtų galėję remti ar organizuoti. Nors nereikia pamiršti, kad tai buvo Liublino unijos diskusijų laikai ir abi pusės buvo gerokai įkaitusios vien dėl įvairių politinių priežasčių.

Šioje laiško dalyje yra mums dar viena įdomi aplinkybė - tai klausimas italų, kurie kėlė trejybinių ginčą Lietuvoje. Iš laiško sužinome jų praeitį, kuri mums mažiau yra įdomi.

Klausimas, kuris mums kyla yra šis: ar italai, kurie kėlė dogmišnius klausimus Šveicarijoje, tuos pačius klausimus kėlė ir Lietuvoje. Iš šveicaričių laiško tikslaus atsakymo į tai negalima gauti, tačiau atrodo, kad keliamų Lietuvoje klausimų pobūdis buvo kitoks, negu Šveicarijoje. Apie Šveicarijoje keltus klausimus Bullingeris rašo: "Bet, kadangi ši blogybė toliau nesklido, jie išibrovė į kitas mūsų tikėjimo dogmas." Nors ir nežinome, kokio pobūdžio ginčai buvo Šveicarijoje, tačiau, atrodo, šis sakinyss duoda pagrindo manyti, kad Lietuvoje kilę ginčai yra kitokie.

3. Lietuvos trejybinių kritika

Toliau laiško autorius pereina prie paties ginčyjamo objekto ir pateikia kalvinistų tikėjimo išpažinimą. Tas išpažinimas, pasak autoriaus, yra "paimtas iš pranašinių ir apaštalinų Šv. Rašto knygų ir senųjų Bažnyčios Tėvų patvirtintas" (233 psl.). Būtų gera, kad niekas nuo šio mokslo nenukryptų. "Tačiau dabar pirmiausiai popiežininkai toli nuo tikro tikėjimo nukrypo, paskui bažnyčią vargino anabaptistai, kurie ne viena dogma nuo grynojo mokslo nukrypo, paskui Servetus turi mokinių, kurie apie Dievą ir kitas krikščioniškojo tikėjimo dalis skelbia nesąmones, kad nesakyčiau nedorybes. Pagaliau pas Jus antitrinitai, kurie nenori būti Serveto mokiniai, tačiau turi savitas ir savotiškas dogmas apie Dievą. Tačiau

Taip atrodžiūsi Aukštutinės pilies salė Vilniuje.
S. Lasvicko rekonstrukcija 1960 metais.

visi tie, kuriuos paminėjome, pripažįsta Apaštalų tikėjimo išpažinimą ir juo naudojasi" (234 psl.).

Kalvinistai tačiau išpažįsta daugiau. "Pirmiausia liudijame, kad mes pripažįstame tuos senuosius tikėjimo išpažinimus, kuriuos išleido šventieji tėvai viešuose susirinkimuose Nikejoje, Konstantinopoly, Efeze ir Chalcedone, prie kurių pridedame Atanazijaus tikėjimo išpažinimą" (234 psl.).

Toliau Bullingeris pereina prie tiesioginės Lietuvos trejybiniųų kritikos ir iškelia, kame glūdi jų mokslo pavojingumas. Iš vienos pusės, jis yra pavojingas, kad Kristų padaro ne Dievu, o iš kitos - jei Kristų laiko Dievu, sukuria trijų dievų panteoną. Pirmuoju atveju Bullingeris rašo: "Kadangi iš tikrųjų vienas yra Dievas ir negali būti daug dievų, dėlto, jei Sūnų ir Šv. Dvasių iš šios vieno Dievo prigimties išjungiamo ar atskiriame, nors žodžiu jiems dieviškumą pripažįstame, iš tikrųjų tačiau jų iš jų atimame. Taip kaip Epikūras, kuris paneigė Dievui žmogiškųjų dalykų apvaizdą, tuo pačiu žodžiu Dievą teigė ir neigė" (237 psl.).

Antruoju atveju, jei iš tikrųjų trijų asmenų dieviškumą, nepaisant visko, norima išlaikyti, neišvengiamai pasidaro trys dievai. "Dėlto, kad Tėvo, Sūnaus ir Šv. Dvasios prigimtis atskiria ir teigia, kad jie prigimties atžvilgiu yra skirtingi, skelbia tris dievus" (237 psl.). Trijų dievų buvimas, žinoma, reiškia tiek pat, kaip Dievo nebuvimas.

4. Kalvinizmo nuopelnas Lietuvos krikščionybei

Trejybės tiesos apgynimas, kurį padaro zuerichiečių laiško autorius, yra labai vertingas. Įsismaginę trejybinkai nejautė to pavojaus, kurį jie sudarė Dievo sąvokai, per daug susitelkdami į atskirus Švč. Trejybės asmenis ir nerasdami reikalo duoti šiai Trejybei vieningo pagrindo. Kalvinizmas, būdamas gerai išsąmoninęs Dievo vienumo idėją, kiek įstengdamas, rūpinosi šį pavojų sulaukyti. Jis atstovauja Lietuvos trejybinkams tradicinę krikščionybės Trejybės sąvoką.

Tiesa, zuerichiečių laiško autorius Trejybei apginti nenaudoja moderniųjų taisyklais laikais autorių, kaip Tomo Akviniečio. Jis nekalba apie asmenų paėjimus ir jų santykius, kaip Tomas Akviniėtis. Jis pasitenkina tuo Trejybės mokslu, kuris buvo išdirbtas iki šv. Augustino laikų. Tačiau, nepaisant to, jų įnašą lietuviškai krikščionybei šiuo atžvilgiu reikia laikyti teigiamu ir naudingu.

Paties kalvinizmo geresniam pažinimui šis laiškas irgi turi šį tą. Atkreipkime dėmesį į čia duodamą pavyzdį, kad Epikūras, prieš-krikščioniškų laikų graikų filosofas, paneigė Dievą, tuo būdu, kad paneigė jo "žmogiškų dalykų apvaizdą".

Šis pavyzdys yra labai būdingas kalvinistinei galvosena. Dievo apvaizdos idėja kalvinistinėje Dievo sampratoje vaidina labai svarbų vaidmenį. Dievas lemia žmogų, neišskiriant jo gyvenimo kasdienybės. Ši idėja yra gana gyva protestantiškos liaudies sluoksniuose. Iš čia ją bus paėmęs ir Hitleris, dažnai kalbėdamas apie apvaizdą. Tačiau ši idėja susilaukė reakcijos iš akademinų sluoksnių. Aštuonioliktojo šimtmečio deizmas išėjo su visai priešingu teigimu. Jis sutiko Dievą priimti tik toki, kuris, žmogų sutvėręs, toliau nebesikiša į jo reikalus.

Mūsų amžiui tenka uždavinys rasti šių dviejų kraštutinumą suderinimą. Dėlto mes dabar ir vargstame su žmogaus laisvės problema. Antrame Vatikano susirinkime vykstančios diskusijos laisvės klausimu nėra koks paviršutinis ginčas, bet labai giliai siekianti ir ateičiai labai daug reikšmės turinti problema.

Gindamas Dievo vienumo idėją, kalvinizmas tačiau nenuėjo iki Trejybės paneigimo. Priešingai, kai jo eilėse atsirado žmogus su stipriu palinkimu į Trejybės neigimą Dievo vienumo sąskaiton, Kalvinas su juo diskutavo, o vėliau jį sudegino ant laužo. Tai buvo tas pat Servetus, apie kurį užsimena šio laiško autorius. Jis visai pagrįstai Lietuvos trejybininkų nekaltina Serveto klaida.

5. Hilarijaus klausimas

Kadangi Radvila savo rašte šveicarams rėmėsi šv. Hilarijaus mokslu, tai Bullingeris savo atsakyme paliečia šį klausimą. Jis teisingai apibūdina šv. Hilarijaus reikšmę, bet kartu primena ir jo neaiškumus. Jis rašo: "Argi mes seksime antitrinitarais ir pasi laikysime tik vieną Hilarijų, o visus kitus apskelbsime, kad jie yra primaišę į Šv. Raštą sofizmo ir filosofijos, ir tai paskelbsime atmetinu dalyku iš Dievo Bažnyčios šiame ginče. Nei to, nei to nedarysime, Šviesusis kunigaikšti, bet, kadangi tarp jų (Bažnyčios Tėvų) buvo didelė sandermė, mes neprileisime, kad ir jų raštai tarp savęs kovotų. Bet, kadangi pas Hilarijų yra ypatingo neaiškumo, taip, kad' Jeronimas manė, jog be reikalo būtų jį skaityti nepasiruošusiam, dėlto, Šviesusis kunigaikšti, linkėtume, kad jūsų antitrinitarai atidžiai jį skaitytų ir tai ne tik kai kurias jo ištraukas, bet rūpestingai ištirtų visą jo mokslo visumą, palygintų ją su graikais, iš kurių jis yra daug paėmęs, ir su lotynais, su kuriais jis neturėjo ginčų, ir taip viską sugretinę, ieškotų ne prieštaraujančių vietų, bet kad neaiškias vietas išaiškintų pagalbstint toms, kurios yra aiškios" (235-6 psl.).

Būtų persunku mums čia leistis į Hilarijaus mokslo plonumus, kuriuose be graikiškos ir lotyniškos lingvistikos pagalbos būtų sunku išsiversti. Bet Radvilai suprasti to, berods, ir nebūtinai rei-

čia. Svarbiausias dalykas, kurių kėlė Radvila ir dėl ko jam prireikė Hilarijaus, buvo tai, kad jis norėjo įrodyti Tėvo reikšmingumą, kaip vienybės centro, Švč. Trejybės moksle. Bet šveicaričių laiško autorius to klausimo iš esmės nesvarsto. Jis pasitenkina tik pamokymu apie tai, kaip reikia skaityti ir suprasti šv. Hilarijų.

Savo laišką Bullingeris baigia kreipiniu į Radvilą, kuris nusako kokiuose santykiuose iš tikro yra kalvinistai ir Radvila. "Tave, Gerasis ir Šviesusis kunigaikšti, meldžiame Jėzaus Kristaus Dievo ir mūsų Tarnautojo vardu ir tave atkalbinėjame, kad šiame reikale, kuriame savo autoritetu ir valdžia labai daug reiški, neleis- tum suktiems žmonėms savo gerumą išnaudoti. Iš tikrųjų paskuti- niame laiške antitrinitarų pažiūrą laikai sava ir, jeigu Jūsų Švie- sybei tai yra tvirta ir pastovu, tai be reikalo Jūsų Šviesybei rašo- me. Jeigu tačiau Tavyje yra vietos pažinimui ir jeigu iš anksto mūsų pažiūra pas Tave nėra pasmerkta, tikimės, šis laiškas nebus be naudos" (238 psl.). Šio laiško Radvila jau neskaitė. Kai jis atė- jo, Radvila jau buvo miręs.

MIKALOJUS RADVILA - KRIKŠČIONIS

Norint teisingai įvertinti Radvilą, reikia pirmiau teisingai įver- tinti šešioliktąjį Lietuvos šimtmetį. Mes esame linkę jį laikyti tamsiu, koku jis iš tikrųjų nebuvo. 1953 m. Briusely išėjo iš spau- dos S. Kot studija, kurios tema yra reformacija D. Lietuvos kuni- gaikštijoje (La reforme dans le Grand - Duché de Lithuanie, fac- teur d'occidentalisation culturelle). Jos autorius paduoda sąrašą pavardžių tų Lietuvos giminių, kurios buvo įsimatrikuliavusios įvairiuose vakarų universitetuose nuo pradžios 16 iki pradžios 17 šimtmečio. Iš kai kurių šeimų įvairiais metais skirtinguose uni- versitetuose yra užsiregistravę, iki dešimt ir daugiau asmenų. Juos visus suskaičiavus jų yra 444. Tai yra vertas dėmesio švie- suomenės skaičius. Dėlto tos visuomenės, iš kurios jie buvo kilę, negalima laikyti tamsia.

Kalbant apie Radvilą, reikia pasakyti, kad kai kurie jo, kaip teo- logo ir religininko, bruožai jau yra mums išaiškėję ir dėlto prie jų nenorime grįžti.

Dėl sąjūdžio vardo, kurių čia mes vadiname trejybininkais, reikia pasiaiškinti. Ano meto kalvinistai juos vadino antitrejybininkais. Kartais tačiau jie juos vadino tridievių vardu (tritheï). Mums iš- rodė tiksliau juos vadinti trejybininkais, nes Trejybės asmenų problema buvo jų pagrindinis rūpestis. Kad jie iš tikrųjų kenkė Trejybės tiesai, tai yra jų mokslo tik netiesioginis padarinys, o ne jų tikslas.

Mikalojaus Radvilos religingą prigimtį mes jau esame pastebėję. Jo teologinę poziciją grynai filosofinėje ir teologinėje plotmėje apginti negalima. Tai mes pastebėjome teigiamai vertindami kalvinistų nusistatymą šiame klausime. Tačiau kyla klausimas, ar negalima Radvilos išteisinti religinėje a filosofinėj plotmėj?

Ev. reformatų bažnyčia Seirijuose (ok. Lietuva) po II-jo pasaulinio karo.

Tam peršasi viena galimybė, kuri šiandien yra išaiškėjusi, praėjus 400 metų nuo reformacijos. Mat, per visus naujuosius amžius Dievo samprata pasaulietiškuose sluoksniuose ėjo nuasmenėjimo linkme. Dievas vis labiau ir labiau darėsi beasmenis centras, arba šaltai determinuojąs žmogaus gyvenimą, arba bejėgiškai juo nesidomįs. Dievas, kaip asmuo vis labiau traukėsi nežinion. Kristus, kaip Dievas - Žmogus, darėsi keistu, nepageidaujamu svečiu žemiškoje tikrovėje. Dvasia (Šventoji) buvo labiau pakenčiama dėl to, kad ji nebuvo tokia konkreti ir realiai apčiuopiama. Ir taip krikščionija pamažū grįžo į prieškrikščioniškų laikų Dievo sampratą. Islamas tai buvo padaręs dar priešviduramžiniais laikais, o vakarų krikščionija ton kryptin pasuko naujaisiais amžiais.

Žinoma, mes nenorime Radvilos daryti pranašu ir jam pripažinti pramatymą ateinančių laikų. Tačiau mes turime teisę atkreipti dėmesį į tai, kad šioje didžiojoje krikščionijos kryžkelėje Radvila tvirtai stovi už asmeninį Dievą: už Tėvą, už Sūnų. Jam labai rūpi, kad šios realybės nebūtų iškeistos vien į filosofines sąvokas, bet kad jos pasiliktų realios. Tiesa, savo rūpesčio šių asmenų realumu jis nesugebėjo apginti filosofiškai, tačiau religinę jų vertę jis suprato, ją išgyveno ir ją liudijo.

Šitaip suprastas Radvila gali būti priimtinas ir katalikams. Jis yra jiems priimtinas savo fundamentaliniu krikščioniškumu: tikėjimu į Dievo įsikūnijimą, pasireiškiantį dieviškų asmenų realumu.

Nuasmeninto Dievo sąmonę išreiškė Hegalis su savo beasmeniu Absoliutu. Šią sąvoką priėmė ir daugelis mokytų katalikų. Mūsų laikais yra nueita dar toliau. Moderni (ne bažnytinė) teologija šiandien sukasi ne apie absoliutą, bet apie begalybę, beribybę ir, apskritai, apie tokį objektą, kurio nei suvokti, nei aptarti neįmanoma. Aišku, kad asmeninis santykiavimas arba religija su šitokia dievybe nėra įmanomas.

Negalima sakyti, kad ir tradicinėje katalikybėje nebūtų pavojaus prarasti Dievo asmeniškumą. Esant šitokiai situacijai Radvila atrodo, kaip labai sveikas krikščionis su asmenine religija.

Tiesa, Radvila gyveno tokiais laikais, kada krikščionijoje ekscentrinės jėgos buvo stipresnės už įcentrines. Jis, rodos, neturi Bažnyčios vienybės sąmonės, ar bent jos nejaučia. Gaila, kad popiežiaus vaidmens Bažnyčioje jis nesuprato. Vietoj to, jis turi gyvą vietinės krikščioniškos organizacijos sąmonę, kuri, žinoma, ne būtinai turi būti suvokiama, kaip priešingybė Bažnyčios vienybei.

(Pabaiga)

Jūrų kap. Kostas Burbulis 1961 m. su sūnum prie savo namo.

PAJŪRIO LIETUVA

Tarp vietovių, šventų lietuvių tautai, Vilnius per kartų kartas yra buvęs ne tik Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos sostinė, bet ir mūsų tautos bei valstybės gyvenimo širdis - politinė, kultūrinė, mokslinė ir iš dalies ekonominė. Tačiau augančiai ir besiplėtojančiai tautinei-valstybinei būtybei reikia ir išėties tarptautiniam susisiekimui. Pati svarbioji ANGA Lietuvai pasiekti platesnį pasaulį bujoti ir pažangėti ekonomiškai, arčiau sietis su Vakarų ūkiu ir gerbūviu yra KLAIPĖDA, mūsų vienintelis prekybos uostas. Geografiškai nenuoseklus, nepateisinamas ir itin tragiškas tautine bei valstybine prasme buvo Klaipėdos Krašto atskyrimas nuo lietuviškojo kamieno. Kaip tas nelemtas atsiskyrimas įvyko?

Jau XI ir XII amžiuje Lenkijos karaliai mėgino pavergti mūsų prūsus apkrikštijimo posūkiu. Toms pastangoms dėl prūsų karinumo nepasisekus, Lenkijos vasalas, Mozūrų kunigaikštis Konradas, pasikvietė iš kryžiaus karų grįžtančius vad. "Vokiečių Ordino Brolius". 1228 m. tie "broliai", pasipuošę juodu kryžium ant balto apsiausto, - ir todėl vadinami kryžiuočiais, - atsikraustė didejančiais skaičiais į Paprusę. O prieš tai, jau 1202 metais, Rygos vietovėje įsikurdino kitas germanų riterių ordinas apsaugoti vokiečių pirkliams, atsikėlusiams į dabartines Latvijos ir Estijos žemes. Tie ateiviai vilkėjo baltą apsiaustą su raudonos spalvos kalaviju ir buvo vadinami "Kalavijo Broliais", trumpai, kalavijuočiais.

Saulės mūšyje 1236 metais Kalavijuočių Ordinas buvo mūsų žemaičių sutriuškintas. Sukrėsti Kalavijuočiai prašėsi ir gavo popiežiaus leidimą įsijungti į Kryžiuočių Ordiną, kuris, taip padidėjęs, įgijo svarbią karinę galią. Germanų genčių bei kilčių daugybėje šimtai ir tūkstančiai nenuoramų, nuotykių ieškotojų ar "kilmingų" padaužų, bėgdami nuo savo praeities ar vien į "nuodėmių atpirkimą", jungėsi į Kryžiuočių Ordiną lietuvių krašto terioti.

Ordinams susijungus, Kryžiuočiai užsispyrę veržėsi pirmiausia per prūsų žemes prie Nemuno žiočių ir, jas pasiekę, metėsi į kovas už nuolatinį saitą su Rygos kalavijuočiais per mūsų žemaičių žemes. Ordinas siekė ištisinės, neperskeltos teritorijos, tartum naujos valstybės, į kurią įeitų ne vien Prūsai, bet ir visa Vakarų Lietuva. Deja, tas lietuviškų žemių grobimas buvo germanams sėkmingas. 1252 metais Kryžiuočių riteris von Seyne pastatė Klaipėdos pilį, ir tuo pat metu buvo taip pat pastatyta Karaliaučiaus pilis. Greitai buvo nukariauta Karaliaučiaus aplinka ir pavergta prūsų kiltis SAMBAI.

Dvejus metus prieš vainikavimą Lietuvos karaliumi, Mindaugas 1251 metais oficialiu aktu užrašė Kryžiuočių Ordinui visus žemaičius, jų tarpe Klaipėdos Kraštą, ir taip pat mūsų prūsus. Per didžiuosius prūsų sukilimus tarp 1260 ir 1274 metų daugybė jų krito kovose ar buvo išnaikinti. XIII amžiaus gale prūsų didvyriškas pasipriešinimas germanams atėjūnams buvo jau atlyžęs - beliko tik kalba, papročiai ir savita, atskirta kasdieninė buitis.

Vėlesni Lietuvos valdovai - Vytautas ir Jogaila tarp 1382 ir 1398 metų, t. y. 16 m. laikotarpyje, buvo žemaičius "dovanoję" Ordinui KETURIOSE sutartyse. Tolesniems kryžiuočių puolimams sustabdyti, didysis kng. Vytautas pradėjo ruošti antpuolį. Padedamas Lenkijos karalium išrinkto Jogailos, Vytautas sutraukė didelę armiją ir 1410 metų liepos mėn. Žalgirio (vokiečių vadinamo Tannenberg'o) mūšyje sumušė Ordino kariuomenę bemaž iki visiško sunaikinimo. Tačiau per 1411 metų Torunės taiką Vytautas buvo švelnus: gavęs piniginę pabaudą, jis sutiko su Ordino atsisakymu nuo žemaičių žemių tik iki jo ir Jogailos "gyvos galvos".

Floridos liet. ev. komitetas po I-jų pamaldų, iš k. į d.: sekr. Martynas Kleinaitis, varg. dail. Irena Manomaitienė, kun. dr. E. Gerulis, reviz. kom. narys Edmundas Bazėnas, pirm. dr. Irena Mačionienė, išd. Albinas Gesius. Foto inž. A. Mačionio

Po Žalgirio mūšio kiek atsigriebęs Kryžiuočių Ordinas vis reikalavo, kad Vytautas laikytųsi aktų, kuriais Mindaugas buvo "padovanojęs" ne tik prūsus, bet žemaičius ir dar dalį aukštaičių Lietuvos. Aštrus ginčas ėjo dėl Klaipėdos Krašto ir pilies, kurie, kaip junginys tarp užgrobtų Prūsijos ir Livonijos žemių, turėjo Ordinui

didžios politinės bei karinės-strateginės reikšmės. Įsikišus Ordina remiančiam imperatoriui Zigmantui, Vytautas 1422 metų rugsėjo mėn. prie Melno ežero pasirašė su Ordinu naują taikos sutartį, kuri "galutinai" nustatė sieną tarp Lietuvos ir Ordino. Vytautas ta sutartimi atgavo žemaičių žemes, bet atidavė germanams Klaipėdos Kraštą ir pilį. Melno taikos sutartimi nustatyta siena tarp Lietuvos ir Vokietijos išsilaikė ištisus 500 metų, t. y. iki Klaipėdos sukilimo 1923 metų sausio mėn.

Lietuvos Vakarų sudėtingos istorijos trumpa apžvalga nusako, kada ir kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos galybės laikotarpyje buvo prarasti ne tik mūsų Prūsai su Klaipėdos Kraštu, bet tarpais net ir Žemaičiai. Visa Lietuva buvo neišmaniai amžiams atkirsta nuo išėjimo į jūras. Neribotos erdvės į rytus ir pietryčius nuo lietuvių žemių, t. y. aibė slavų-rusų kunigaikštijų, lenkų plotai ir totorių žygių bei puolimų keliai, būdavo per kartas nusėjami tūkstančiais lietuvių kapų, ir vienmet palyginti neskaitlingos Ordino gaujos plėšė, engė bei teriojo mūsų Vakarų žmones. Didieji Lietuvos valdovai ėjo į slavų tarpusavio peštynių suglebintos savivaldos žemes ir nedrįso įtaigiai kovoti prieš kryžiaus riterius, nuolat stiprinamus Vak. Europos galingų bei turtingų karalių, kunigaikščių ir Bažnyčios. Taigi, mūsų protėviai užsidarė "sausumos valdymo" akligatvėje ir nėjo - kaip mūsų aplinkiniai kaimynai - jūros keliu į platesnį pasaulį, į aukštesnį gerbūvį. Tautinės stiprybės nuskiedinimas ir išteriojimas slavų genčių miškuose, pelkėse ir stepėse skaudžiai atsiliepė į kadaise galingos Lietuvos palikuonis.

Vakarų lietuviai, išretėję kovose su kryžiuočiais, toliau palaipsniui nyko dėl veržlios vokiečių kolonizacijos. XVII amžiaus marai ir ypač Didysis Maras 1709 metais, ėję per Prūsiją ir Klaipėdos Kraštą, išnaikino arti pusės lietuvių gyventojų ir atidarė vartus tūkstančiams naujų vokiečių ateivių.

Vis tik Vakarų Lietuva, po daugelio kartų germanų valdymo, rodė igimto gyvumo bei veiklumo, išlaikydama lietuvių kalbą, papročius ir savitą kultūrą. Dar 30 metų prieš Vilniaus universitetą, 1544 metais buvo padėti pagrindai Karaliaučiaus universitetui, kurio steigėjais buvo lietuviai - Abraomas Kulvietis ir Stanislovas Rapolionis. Tame universitete mokslus išėjo eilė įžymių lietuvių, jų tarpe Martynas Mažvydas (išleidęs I-mą knygą lietuvių kalba 1547 metais), Jonas Bretkūnas (2-ros knygos leidėjas 1591 metais), Rėzos, Kuršaičiai, mūsų literatūros ankstyvas švyturys Kristijonas Donelaitis ir kt. Prūsų lietuviai žymiai prisidėjo prie tautinio atbudimo pačioje Didžiojoje Lietuvoje. Nuo pirmo lietuviško rašto iki XIX amžiaus pradžios Prūsijoje buvo išleista per 100 spausdinių lietuvių kalba. Kaip žinia, pirmas lietuvių laikraštis "AUŠRA"

Kristaus pamokslas ant kalno — Dagys. (medis)

buvo spausdinamas Ragainėje ir Tilžėje 1883-86 metais. Jau prieš tai, 1832 metais, Fridrikas Kelkis pradėjo leisti Prūsijos lietuviams laikraštį "Nusidavimai".

XIX amžiaus pabaigoje iškilo terminas "Mažoji Lietuva", taikomas Rytų Prūsijai ir Klaipėdos Kraštui. XIX amžiuje, iki I-o Pasaulinio Karo ir jo metu ilga eilė Prūsijos lietuvių kėlė LAISVĖS ir SUSIJUNGIMO su D. Lietuva reikalavimus raštais, knygomis, organizuodami lietuviškas draugijas, suvažiavimus, etc. I-mas Pasaulinis Karas suprantamai sudarkė artimus ryšius tarp Mažosios ir Didžiosios Lietuvos. Į to karo pabaigą pradėjo kilti šviesios viltys, kad dviejų griūvančių imperijų valdomos lietuvių sritys galės susijungti į vieną valstybę. 1918 m. lapkričio 16 d. Tilžėje buvo įsteigta Mažosios Lietuvos Tautinė Taryba, kuri to paties lapkričio 30 dienos akte pareiškė: "Mes lietuviai, čionai Prūsų Lietuvoj gyvenantieji... reikalaujame... priglaidimo M. Lietuvos prie D. Lietuvos". Tą paskelbtą aktą pasirašė 24 Prūsijos lietuvių atstovai. 1920 m. kovo 20 dieną trys M. Lietuvos Tarybos atstovai,

jų tarpe Martynas Jankus, buvo iškilmingai įvesdinti į LIETUVOS TARYBĄ. Tai įvyko tuoj po to, kai Vokietijos imperija, pralaimėjusi karą ir paskendusį revoliucijoj, priėmė Versalio sutartį, įsigaliojusią 1920 m. sausio 10 dieną. Ta sutartimi Klaipėdos Kraštas buvo atskirtas nuo Vokietijos.

Dėl lenkų tarptautinės priešlietuviškos propagandos ir prancūzų prolenkiškų painingų Versalio sutartis nepripažino Lietuvai nė vienos pėdos lietuviškos Prūsijos žemių. Pagal lenkų įtaigojimus sekti Dancigo vadinamą "Laisvo Krašto" pavyzdį Klaipėdos Kraštas buvo paskelbtas "autonominiu", valdomu Alijantų, t. y. D. Britanijos, Italijos, Japonijos ir Prancūzijos. Per Alijantų sudarytą Ambasadorių Konferenciją Klaipėdos administracija buvo pavesta Prancūzijai. Tos konferencijos pirmininku buvo paskirtas Raymond POINCARÉ, buvęs Prancūzijos prezidentu 1913-20 metais. Mūsų šimtmetiniai priešai, veikę prieš atgimstančią Lietuvos valstybę kur tiktai galėdami, susilaukė pilnos paramos iš prancūzų vairuojamos Ambasadorių Konferencijos.

Klaipėdos lietuviai negalėjo priimti bei pripažinti patvarkymų, įtaigotų Lenkijos intrigų. Prancūzų administracija nepaisė lietuvių teisių ir juos išstūmė iš direktorijos ir kitų valdžios įstaigų. Krašto ekonominis gyvenimas - uostas, pramonė, prekyba, žemės ūkis - atsidūrė suirutėje. Tokiame netvarkos ir nevilties susiklostyme M. Lietuvos Vyr. Gelbėjimo Komitetas jau 1922 metų pabaigoje pradėjo ruošti sukilimui ir šaukėsi pagalbos iš Laisvos Lietuvos. Vyr. sukilimo vadu buvo paskirtas gen. štabo kontražvalgybos viršininkas Jonas Polovinskas, anuomet nuolatiniai pavirtęs Budriu. Jis pradėjo organizuoti grupių, kuopų vadus ir savanorius šaulius bei kariūnus. Tą savanorių armiją pasiuntus į Klaipėdos Krašto pasienį, Vyr. Gelbėjimo Komitetas Šilutėje 1923 m. sausio 9 dieną paskelbė, jog yra paėmęs Krašto valdžią ir nauju Direktorijos pirmininku paskyręs Erdmoną Simonaitį. Savanorių armija užėmė visą Klaipėdos Kraštą be pasipriešinimo, tačiau, pasiekusi Klaipėdos miestą sausio 12 dieną, ji buvo sutikta kulkosvaidžių ugnimi. Po susišaudymų tarp sukilėlių ir prancūzų karių bei juos rėmusių vokiečių, Klaipėdos miestas buvo paimtas, o prancūzai ir vokiečiai nuginkluoti. Maž. Lietuvos Vyriausias Gelbėjimo Komitetas Šilutėje 1923 m. sausio 19 dieną deklaravo Klaipėdos Krašto susijungimą su Lietuva.

Savanorių tarpe kovojo iš JA Valstybių kilęs aviacijos leit. Stepas Darius. Per kautynes žuvo 20 savanorių karių ir šaulių. Karių tarpe krito Vyties Kryžiaus kavaliarius leit. Viktoras Burokevičius ir kapitonas Eduardas Noreika, vos 26-rių metų, vienas narsiausių ir gambiausių karininkų, pasižymėjęs visose laisvės kovose ir apdovanotas dviem Vyties Kryžiais.

Klaipėdos Krašto atgavimas buvo daug svarbesnis, negu šiaip sau mažos žemės juostos grįžimas į tautos kamieną. Tai buvo žingsnis į jūrinės valstybės palaimą, kurioje prekybos santykiams su užsieniu atsidarė trumpas, patogus ir pigiausias kelias. Su Klaipėdos uostu atsivėrė plati anga spartesniam Lietuvos ūkiškos gerovės kilimui. Dėl užsienio politinių painiavų mūsų oficialūs ūkio vadovai nedrąsiai ir neskubėdami plėtė jūros uosto galimumus bei patogumus. Nors ir pavėluotai, Maisto b-vės gabus ir energingas pirmininkas Jonas Tallat-Kelpša (1946 metais bolševikų numarintas Sachaline) po daug pastangų 1937 metais įkūrė Lietuvos Baltijos Lloydą, kuris išigijo 7 laivus, taip trigubindamas Klaipėdos uosto tonažą. 1938 metais per Klaipėdą ėjo apie 1.6 milijonai tonų prekių, t. y. 3 kartus daugiau, negu prieš atvadavimą. Tai sudarė 80% Lietuvos eksporto ir importo apimties.

Pradedant 1932 metais, Vokietija pradėjo grūmojančiai kištis į mūsų vyriausybės nesutarimus su Klaipėdos vokiečiais. Lietuvai laimėjus bylą Haagos Tribunole 1932 metų rugpjūčio mėn. ir poto, t. y. 1933 metų sausio 30-tą, Hitleriui tapus Vokietijos kancleriu, lietuvių-vokiečių prekybiniai ryšiai buvo nacių vyriausybės nutraukti. Vokietija metėsi į ekonominių karą, kuris itin skaudžiai pažeidė Lietuvos ūkinį gerbūvį ir pažangą. Po Klaipėdos nacių, nu-teistų už įvairius nusikaltimus bei žmogžudystes, amnestavimo 1936 metais, Lietuvos vyriausybė įvairiais būdais mėgino grįžti į normalius santykius su Hitlerio Vokietija. Rodėsi, kad tos pastan-gos buvo sėkmingos, tačiau po Čekoslovakijos padalinimo 1938 me-tų spalio mėn. ginčas dėl Klaipėdos vėl paaštrėjo. 1939 m. pradžio-je Hitlerio vyriausybė, keistu keliu, per įgaliotą ministrą Estioj Frohwein pasiūlė, kad Lietuvos vyriausybė "savanoriškai" perduo-tų Klaipėdos Kraštą Vokietijai, kuri "atsilygins" nutiesdama "auk-sinius tiltus Lietuvos prekybai-susisiekimui per Klaipėdos uostą". Aišku, Lietuvos vyriausybė negalėjo savo noru atiduoti Klaipėdos Kraštą seniesiems pavergėjams. Kaip ir buvo laukta, Vokietija įteikė ultimatumą 1939 metų kovo 20-tą, ir kovo 22 dieną buvo pa-sirašyta sutartis, atiduodanti Klaipėdą vokiečiams. Didieji mažlie-tuvių vadai, kovoję už lietuvių išlaikymą ir teises, skubiai kėlė-si arba nacių buvo ištremti į Didž. Lietuvą.

Žinome, kas atsitiko su Vakarų Lietuva, Hitlerio Vokietijai pra-laimėjus karą. Klaipėdos Kraštas buvo "gražintas" Lietuvos TSR, gi mūsų prūsų sritis perkrikštyta į "Kaliningradskoe Oblast", įjungta į Didžrusių Sovietų Respubliką. Lietuviškų vardų vietovės buvo perkrikštytos biauriais rusų vardais.

II-jo Pasaulinio Karo eigos bei pabaigos verpetai ir žiaurumai išblaškė, nuteriojo Maž. Lietuvos gyventojus, jų tarpe lietuvių tau-tybės ir kalbos gynėjus. Yra prisimintinas prof. Jurgis Gerulis,

kuris šalia Jono Jablonskio ir prof. Kazimiero Būgos yra buvęs žymiausias lietuvių kalbos mokslininkas. Suvokietėjęs J. Gerulis buvo gimęs grynų lietuvių šeimoje Pagėgių apskrityje. Jis parašė daug veikalų lietuvių ir baltiškų kalbų klausimais ir yra buvęs mūsų didžiųjų kalbininkų Ant. Salio ir Prano Skardžiaus mokytoju. Apie 1934 metus Jurgis Gerulis pavirto kietu naciū. Jį sutikau du kartus 1936 ir 1937 metais ant Kuršių Marių laivo (man būnat ten tarnybos reikalais, o jam vykstant į jo mėgiamą Nidą) ir kartą mėginau kalbėtis lietuviškai, tačiau jis grubiai numojo. Ant kairiojo atlapo J. Gerulis nešiojo kažkokią "garbės" svastiką, pusės blyno didumo, kurią paslėpdavo prieš pat Lietuvos sieną. II-me Pasauliniame Kare mobilizuotas J. Gerulis tarnavo armijos majoru ir - pagal sovietų žinias - yra buvęs Reich'o vyr. karinio saugumo valdybos įgaliotinis "lietuvių reikalams". 1944 metais Sovietai J. Gerulį rado sergantį lovoje Berlyne ir po tardymų nužudė.

Liūdnas angelas. Dagys (medžio reljefas)

Perėję daugelį kryžiaus kelių, kai kurie Klaipėdos Krašto lietuvių veikėjai sulaukė karo pabaigos, jų tarpe Viktoras Gailius, Martynas Reišys, Erdmonas Simonaitis, Jonas Vanagaitis. Tarp kitų, bolševikai sušaudė ar numarino stovyklose Endrių Borchertą, Adomą Braką, Valterį Gaigalaitį. Nacių konc. stovyklose žuvo buvę lietuviškų direktorių pirmininkai Martynas Reizgys, Eduardas Simaitis ir buvęs mūsų 2-rojo artilerijos pulko vadas, pulk. Albinas Gailius.

Vyresnieji iš mūsų gerai atsimena Enzį Jagomastą, kuris iš Tilžės skleidė šviesą visai Lietuvai. Jau 1889 metais jis leido lietuvišką laikraštį, o vėliau jo spaustuvėje išėjo daugybė savaitraščių, mėnraščių ir knygų. Be to, jis aktyviai veikė lietuviškose draugijose nuo pereito amžiaus pabaigos. 1941 metais E. Jagomastas, nacių persekiojamas, su visa šeima nenoromis išsikėlė į susovietintą Lietuvą. Vokiečių okupacijai užėjus, Gestapo Vilniuje suėmė senuką Jagomastą, jo sūnus Dovą ir Jurgį, dukterį Oną ir žentą Vilmantą. Be teismo vokiečiai iššaudė visą šeimą, tuo pridėdami nacių žiaurumų istorijoje vieną bauriausių nusikaltimų prieš lietuvių tautą.

Klaipėdos Krašto sukilimo dalyviai, - narsūs savanoriai mažlietuviai, šauliai, kariūnai ir karininkai - Mažosios Lietuvos lietuvių saugotojai ir gynėjai yra daugumoje kapuose, išbarstytuose po Vokietiją, okupuotus Prūsus, susovietintą Lietuvą ir tolimas sovietų koncentracijos stovyklas bei kalėjimus. Mažosios Lietuvos -Klaipėdos Krašto didingi vaikai, kur jų kapai ir bebūty, liks mūsų atmintyje ir pagarboje. Mes niekuomet nepripažinsime mūsų prūsų žemės išniekinimo, joje priveisiant sovietų rusų kolonistų ir apdrebiant tą prūsų žemę pasibaisėtinais rusiškais vietovardžiais.

(Buv. Lietuvos atstovo Švedijoje paskaita, skaityta 1986. I. 15
St. Petersburge, Floridoje, minint Klaipėdos atvadavimo sukaktį)

* * *

ATEINU

Dar pasitinka ten beržai
Iš kokio kelio besugrižčiau.
Jie vis tokie, tiktai ašai
Jau praradimuos vakarykščiuos
Čia atsigerti ateinu
Sulos neužmiršto gaivumo,
Įkvėpt giliai gimtinės dūmo
Ir pasisemt jos pelenų.

P. N-nas

LIETUVOS STUDENTAI MARBURGE XVII IR XVIII A.

Viduramžiais Marburgas (Marburg an der Lahn) garsėjo kaip šv. Elzbietos veikimo, mirties (1231) ir jos stebuklingo kapo vietovė. Šv. Elzbietos kapo saugojimą 1239 m. perėmęs Vokiečių Ordinas čia turėjo svarbią savo karinės organizacijos bazę.¹

Universitetas Marburge buvo įsteigtas 1527 m. reformacijos įkarštyje Hesseno landgrafo Pilypo (landgraf Philipp der Grossmuetige 1504-1567).² Praėjusių metų vasarą sukakus 450 metų nuo universiteto įsteigimo, Marburge buvo suruošta visa eilė idomių sukaktuvinių parodų, skaityta viešų paskaitų ir išleista keletas su šita sukaktimi susietų leidinių; sykiu iškelta apverktina dabartinė universiteto padėtis.³ Ta proga buvo prisiminti buvusieji gausūs Marburgo universiteto ryšiai su įvairių tautų mokslininkais ir rašytojais, kurie Marburge studentavo arba profesoriavo ir, kitur nusikėlę, sulaukė pasaulinio garso.⁴ Nedidelę, bet kruopščiai paruoštą parodėlę sudarė dabartinis Marburgo slavistas prof. Hans Bernd Harder apie buvusius Marburgo universiteto studentus ir profesorius, kilusius iš Vokietijos prarastųjų provincijų - iš Prūsijos, Pomeranijos, Silezijos - ir iš kraštų, kurie su šiomis provincijomis ribojosi - iš Livonijos, Lietuvos, Čekijos, Vengrijos.⁵

Į Marburge studijavusius Lietuvos studentus, atrodo, lietuvių istorikai tuo tarpu plačiau nebuvo atkreipę dėmesio.⁶ Sąrašus Marburgo studentų iš Lenkijos, Lietuvos, Prūsijos, Pomeranijos ir Silezijos iki 1620 m. pateikė neseniai savo viename darbe lenkas Hubicki.⁷ Pagal Hubickį, jau 1527 m. - universiteto įsteigimo metais - Marburge studentu įsirašė "Ioannes Coloniae Wilnaus". 1608 m. įsimatrikuliavo: "Generosi Alexander et Georgius Narussenvicii Fratres Livani. Reinholdus Eggert Litvanus Praeceptor", 1613 m. - "Alexander Kaueczinski Lithuanus". Daugiau studentų iš Lietuvos užsiregistravo 1615 m.: "Hector David Sycinski Eques Litvanus. Gregorius Zotok Eques Litvanus. Georgius Blistrub Otsonsky, nobilis Litvanus. Christophorus Rudomina nobilis Litvanus. Cernelius Winholdus Wilnensis, Litvanus".⁸ To laikotarpio studentų, pasivadinsiu "Polonus", "Borussus" (prūsas), "Livonus", buvo daugiau. Gąlbūt, kad vienas kitas studentas iš Lietuvos užsirašė lenku. Įtartina atrodo, pvz., "Iohannes Makovius Polonus" (1610) ir "Samuel Makousky Polonus" (1618): ar nebuvo juodu gar-

siojo Nesvyžiaus geografo ir grafiko Tomo Makovskio sūnūs? T. Makovskis, nors gyveno Lietuvoje, taip pat rašėsi "Polonus".⁹

Matome, kad nuo 1527 m. universiteto įsteigimo iki 1608 m. lietuvių Marburge nebuvo užregistruota: lietuviams Marburgas kaip studijų vieta tuo metu dar nebuvo įdomus. Padėtis Marburge pradėjo keistis, kai universiteto įsteigėjas Hesseno landgrafas Pilypas mirdamas 1567 padalijo Hesseną tarp savo keturių sūnų. Tie visi keturi broliai drauge buvo įpareigoti išlaikyti evangelikų - liuteronų universitetą Marburge. Šio potvarkio buvo dar laikomasi, valdant "Oberhesseno" landgrafui Liudvikui, bet jam 1604 m. mirus bevaikiui, ir jo valdytoji sritis - "Oberhessenas" - buvo padalyta: Giessenas pateko į Hessen-Darmstadto šeimos linijos valdžią, o Marburgas į Hessen-Kasselio. Šio pastarojo valdovas landgrafas Moricas (Landgraf Moritz von Hessen), būdamas kalvinas, t. y. evangelikas-reformatas, 1605 m. pašalino iš Marburgo universiteto evangelikų-liuteronų profesorius ir Marburgą paverė ev. reformatų universitetu. Imperijos teismas šį landgrafo Morico veiksma paskelbė neteisėtu ir tvarkai atstatyti 1624 m. imperatoriaus kariuomenė okupavo Marburgą. Reformatų profesoriai buvo išvaryti. Vis dėlto vėliau po ilgų kovų, kurių metu Marburge universitetas kurį laiką net visai neveikė, Hesseno-Kasselio landgrafų įpėdiniams pavyko 1653 m. Marburge legalizuoti ev. reformatų universitetą, kuris tokiu liko beveik du šimtmečiais. Tik XVII amž. vidury nustota universiteto programose griežtai laikytis ev. reformatų principų.¹⁰

Taigi, kai XVII amžiaus pradžioje Marburgo universitetas patenka į ev. reformatų rankas, juo susidomi Lietuvos kalvinai, kurių globėjai anuomet buvo Biržų Radvilai. Studentai iš Lietuvos, kurie nuo 1608 m. atvyksta Marburgan, buvo ev. reformatai - Kalvino mokslo išpažinėjai - ir Marburgo universitete studijavo teologiją pasiruošti aukštesnėms Lietuvos kalvinų bažnyčios dvasininkų pareigoms. Yra duomenų prileisti, kad šį kelią Lietuvos ev. reformatų studentams į Marburgą praskynė pats kng. Kristupas II Radvila (1585-1640), Kristupo I Radvilos Perkūno sūnus. Dar jaunas būdamas, Kristupas II 1601 m. su 9 palydovais ir 8 tarnais atvyko į Leipcigą ir įsirašė studentu Leipcigo universitetan.¹¹ Atrodo, kad sekančiais 1602 m., galbūt per vasaros atostogas, Kristupas II Radvila lankėsi Marburge bei Kasselyje ir užmezgė ryšį su dideliu kalvinizmo propagatoriumi Hesseno landgrafu Moricu. Dabar prof. Harderis atrado Marburgo valstybiniame archyve 1602 liepos 7 laišką, rašytą tada dar gyvenusio ir Marburgą valdžiusio landgrafo Liudviko Senojo landgrafui Moricui apie laukiamą atvykimą Pomeranijos hercogo Pilypo Juliaus drauge su kng. Kristupu II Radvila.¹²

Marburgas prie Lahno apie 1620 m. Bendras vaizdas pagal M. Meriano raižinį. Viršuj kairėj Hesseno landgrafų, dešinėj Marburgo miesto herbai. Ant kalno Hesseno landgrafų pilis. Žemiau pilies kairėj miesto parapinė bažnyčia (su vienu bokštu), nuo jos kiek žemiau kairėj ir dešinėj buv. trijuose vienuolynuose talpinosi universitetas. Visai žemai dešinėj šv. Elzbietos bažnyčia (du bokštai), prie jos Vokiečių Ordino pastatai.

Tuo metu landgrafas Moricas ev. reformatų teologus dar ruošė specialioje akademijoje Kasselyje, bet po 3 metų - 1605, kaip minėta, jis universitetą Marburge pavertė ev. reformatų aukštąja mokykla. Nuo 1608 m. jau atvyksta šioje mokykloje studijuoti reformatų jaunuoliai iš Lietuvos. Patys pirmieji atvyko broliai Aleksandras bei Jurgis Naruševičiai, kurie matrikule pažymėti kaip kilmingi - "generosi".¹³ Jie buvo studijavę Karaliaučiuje ir mokėjo vokiečių kalbą. Betgi jų atvykimas Marburge sukėlė riaušes. Broliai Naruševičiai, kilmingi bajorai ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdininko - ministro sūnūs, Marburge buvo priimti su ypatinga pagarba: Marburgo medicinos prof. Mikalojus Braun paėmė juos savo globon ir apgyvendino gerame name netoli rotušės. Marburgo universitetas, virtęs kalvinų-reformatų mokykla, buvo labai suinteresuotas pritraukti studijoms aukštųjų luomų studentų iš užsienio. Tačiau nepaprastas kilmingųjų užsieniečių

atvykimas (su tarnais) ir universiteto vadovybės jų protegavimas galėjo nepatikti kai kuriems vokiečių studentams. Susimokęs studentų būrys tuojišdaužė langus tų namų, kur buvo apsistoję Naruševičiai. Senatui dėl šitų veiksmų pradėjus kvotą, kitą naktį į kovo 7 d. (1608) susitelkė dar didesnis būrys - arti 300 studentų, kurie ne tik rėkavo ir langus daužė, bet, apsiginklavę šautuvais ir ietimis, grasino svečius užmušti. Tik prof. Brauno drąsaus įsikišimo dėka pavyko demonstrantus nuraminti. Prof. Brauno kitą dieną landgrafui parašytas raportas yra išlikęs. Nors kaltininkai buvo nubausti, bet broliai Naruševičiai dar tą patį mėnesį Marburgą paliko.¹⁴

Prof. Harderio nuomone, aprašytosios riaušės kilusios dėl Marburgo studentų socialinės kilmės pasikeitimo.¹⁵ Tačiau kilmingųjų Marburge studijavo ir anksčiau, o pačių riaušininkų tarpe taip pat buvo kilmingų (nobiles), kaip prof. Brauno rašte pažymėta. Hubickio nuomone, riaušės kilusios ne tiek dėl svečių iš Lietuvos favorizavimo (ir jų kilmingumo), kiek dėl jų elgesio, nes jie kaip naujokai nesilaikė tuometinių vokiečių studentų papročių, dalyvaujant vad. "Pennal-Schmaus" ir "Dischrückung".¹⁶ Apie 1600 m. pasirodė šito vad. "penalizmo" (nuo vok. "Pennal" - naujokas) papročiai leidė studentams naujoką maltretuoti ir išreikalauti iš jo "išsipirkimą" - pinigų bendriems išgėrimams; tik po tam tikro laiko studentas "penalas", iškentėjęs kolegų maltretacijas, buvo primamas pilnateisiu nariu į studentų bendruomenę.¹⁷ Naruševičiai, kurių dievobaimingumą, dorą ir paklusnumą prof. Braunas savo rašte labai pabrėžė, atvykę Marburgan, atrodo, laikėsi atokiau nuo studentų bendruomenės ir jos, tiesa, gerokai grubių papročių. Tai ir sukėlė studentuose pasipiktinimo audrą.

Šis incidentas su broliais Naruševičiais apskritai Lietuvos studentų keliavimo studijuoti Marburgan nesustabdė. Pagal prof. Harderį, kuris Marburgo matrikulas ištyrė, laikotarpyje tarp 1527 ir 1633 metų Marburge studijavo iš viso 10 studentų iš Lietuvos, kurių 9 tenka ev. reformatų-kalvinų laikotarpiui ir tik 1 ev. liuteronų. Iš kitų rytinės vidurio Europos dalies kraštų studentų šiame laikotarpyje buvo daugiau, pvz., iš Lenkijos 55, Vengrijos 50, Čekijos 48, Livonijos 20.¹⁸

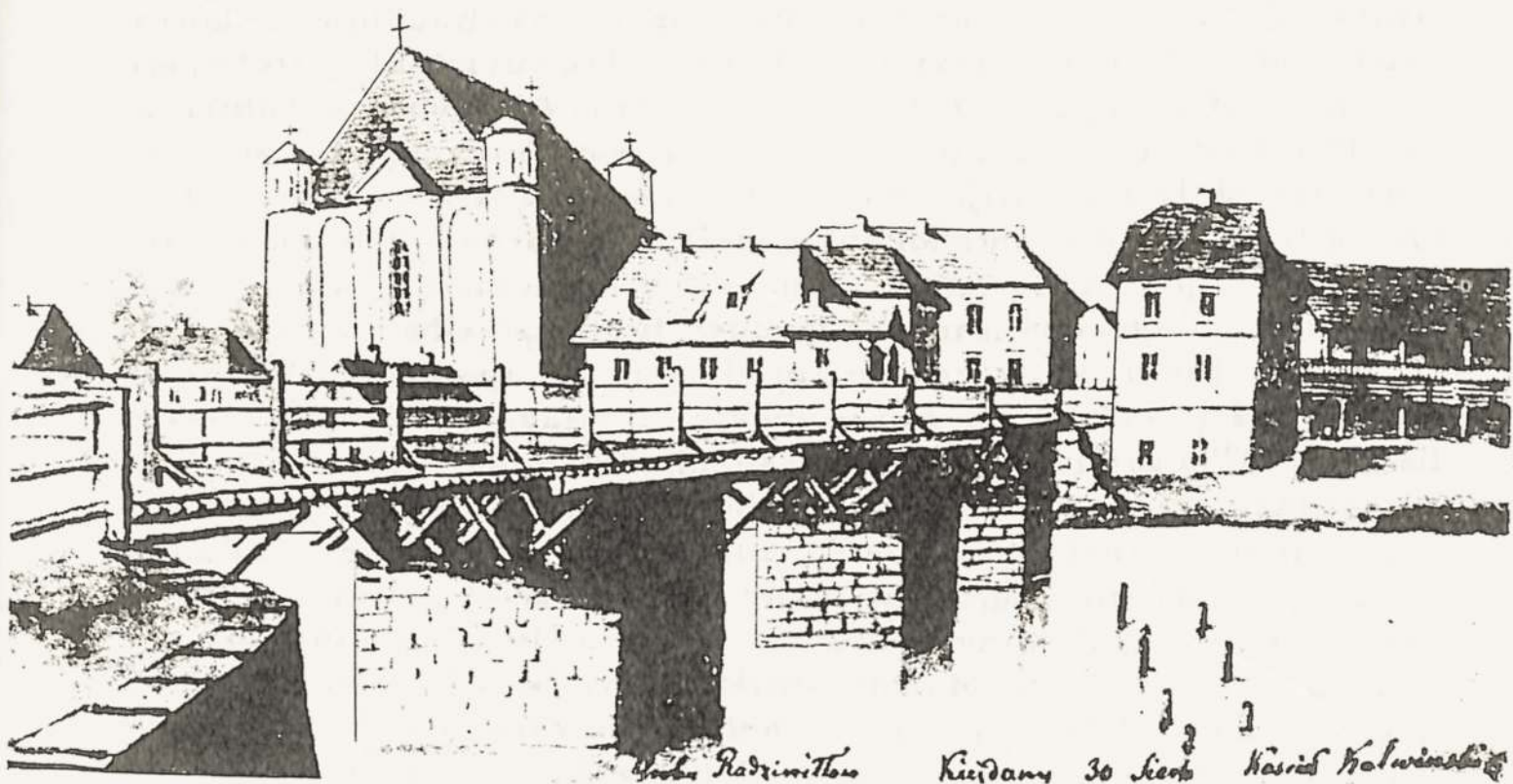
Kai vidurinėje Europoje siautėjo baisus trisdešimties metų karas (1618-1648), Lietuvoje bent iki 1654 m. buvo palyginti daugiau ramūs laikai. Tais metais etnografinės Lietuvos srityje šalia Biržų susikūrė antras ev. reformatų centras Kėdainiuose. Kristupas II Radvila, grįžęs iš studijų Vokietijoje, 1614 m. vedė Stanislovo Kiškos dukterį Oną, gaudamas Kiškų Kėdainius. Būdamas nuo 1615 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lauko etmonas, Kristupas

Radvila sėkmingai išstūmė švedus iš šiaurinės Lietuvos 1625m.

ir atsidėjo kultūros darbams pamiltuose Kėdainiuose. Prisiminkime jo 1627 m. Kėdainių miestui suteiktą naują konstituciją ir jo sutartį su Vilniaus vysk. Eustachu Valavičiumi 1627. VIII. 28. Šia sutartimi Kristupas II Radvila laisva valia atsisakė nuo reformatų laikomos senosios, dar gotikos laikais statytos, Šv. Jurgio bažnyčios, grąžindamas ją katalikams. Šis žingsnis buvo sykiu ženklas pradėti statyti naują didelę ev. reformatų bažnyčią, kuri buvusi užbaigta 1631-53 m. Šis imponuojantis ant kairiojo Nevėžio kranto pakilumos baltuojantis pastatas yra pati didžiausia ev. reformatų bažnyčia Lietuvoje, su pagrindu vadinta "Lietuvos kalvinų katedra".¹⁹ Šventovės architektūrinės formos originaliai jungia tradicines Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės architektūros formas su Radvilams būdingo renesanso klasikiniiais elementais. Bažnyčios kriptoje buvo padėti Kristupo II Radvilo (miręs 1640 Svėdasuose), kitų Radvilų giminės narių bei ev. reformatų bažnyčios Lietuvoje vadovų puošnūs metaliniai karstai.²⁰ Šalia ev. reformatų bažnyčios Kristupas II Radvila 1625 m. Kėdainiuose įsteigė ev. reformatams gimnaziją, kuri turėjo turtingą biblioteką, gerų mokytojų, tarp jų vokiečių ir škotų. Gimnazijos mokiniai, išmokę klasinių kalbų, buvo paruošiami ev. reformatų dvasiškių pareigoms, ypač universitetinėms teologijos studijoms užsienyje.²¹ Panašią gimnaziją Kristupas II Radvila įsteigė Slucke 1626 m.

Pastovesnių sąlygų Lietuvos studentams studijuoti Marburge reformatų-kalvinų teologiją susidarė XVII a. pabaigoje. Tiesa, po trisdešimties metų karo Marburgo universitetas, nors 1653 m. legalizavęsis kaip reformatų-kalvinų aukštoji mokykla, jau nesulaukė gausios studentų antplūdžio iš užsienio. Jėzuitų vadovautoji priešreformacija Vengrijoje, Čekijoje, Moravijoje, Lenkijoje ir Lietuvoje išvystė stiprią veiklą ev. reformatų bei ev. liuteronų bendruomenių nenaudai. Daug visokios žalos padarė maskviečių ir švedų invazijos 1654-61. Didžiųjų reformatų globėjų biržiškių Radvilų šaka išmirė.²² Didikų sūnūs jau nebevyko studijuoti užsienin. Bet ev. reformatų-kalvinų bendruomenės Lietuvoje, nors suvargusios, tebeegzistavo, ir joms toliau buvo reikalingi kunigai ir mokytojai. Kadangi ryšiai su kitų kraštų reformatais nenutrūko, Lietuvos reformatų vadovybė pradėjo ieškoti pagalbos užsienyje, iš kur neužilgo sulaukta dėmesio vargan patekusiai ev. reformatų bažnyčiai Lietuvoje. Karaliaučiaus ir Frankfurto prie Oderio universitetuose buvo įsteigtos stipendijos ev. reformatų studentams iš Lietuvos; tuo pasekė ir Marburgas.²³

Prie stipendijų įsteigimo Marburge ir kitur reikšmės turėjo žemaičių bajorų Minvydų šeimos ryšiai su reformatų globėjais užsienyje. Jų biografijos mums leidžia atsekti stipendijų įsteigimo lietuviams artimesnes aplinkybes. Samuelis Minvydas (1602 - apie

Kėdainių ev. reformatų bažnyčia (Napoleono Ordos piešinys, darytas 1875 VIII 30)

1654-69, Kristupo II Radvilo globotinis, buvo Naujamiesčio reformatų bažnyčios kunigo Jono Minvydo sūnus. S. Minvydas studijavo užsienyje, nors V. Biržiška jo Karaliaučiaus, Frankfurto prie Oderio ir Leideno universitetų studentų sąrašuose neradęs. Lietuvoje jis buvo ev. reformatų superintendentu. Kartu su kun. Jonu Božimovskiu jis parašė ir 1653 m. Kėdainiuose išspausdino tris ev. reformatų tikybinius veikalus - katekizmą, maldaknygę ir evangelijų ištraukas - lietuvių kalba.²⁴ Šito Samuelio Minvydo duktė ištekėjusi už Lietuvos reformatų kun. Adrijono Chilinskio ir buvusi motina žinomo šv. Rašto vertėjo lietuvių kalbon Samuelio Boguslavo Chilinskio, kuris dirbo ir mirė Londone.²⁵ Samuelio Minvydo sūnus Mikalojus Minvydas (miręs 1688, turbūt Biržuose) atrodo taip pat buvo studijavęs užsienyje, kur išmokęs vokiečių ir anglų kalbų. Tai paaiškintų, kodėl Lietuvos ev. reformatų taryba Kėdainiuose kaip tik jį nutarė išsiųsti į užsienį su specialia misija. 1663 m. Mikalojus Minvydas išvyko į Londoną, kur rūpinosi rinkliava Lietuvos reformatų bažnyčios naudai ir savo seserėno Chilinskio šv. Rašto vertimo leidimu; anot V. Biržiškos, M. Minvydas turėjęs ten žiūrėti Chilinskio šv. Rašto vertimo korektūrą, taigi mokėjęs gerai lietuvių kalbą.²⁶ Grįžęs Lietuvon, 1664-68 M. Minvydas dirbo prie Raseinių ev. reformatų bažnyčios. Raseiniuose gyvendamas, atrodo, jis važinėdavo į Karaliaučių, kur buvęs rūmų pamokslininku, vėliau taip pat mokytoju mažametės kng. Boguslavo Radvilo,

Brandenburgo kng. elektoriaus vietininko Karaliaučiuje, dukters Liudvikos Karolinos Radvilaitės (1667-1695), kuri, 1681 ištekėjusi už Brandenburgo markgrafo Liudviko, rėmė Lietuvos ev. reformatus. Perkeltas į Kėdainius, M. Minvydas tvarkė archyvą, ėjo pamokslininko ir Žemaitijos superintendente pareigas. 1679 m. paskirtas Užnerio superintendentu, persikėlė į Biržus. 1680 m. M. Minvydas buvo įpareigotas rūpintis nauju ev. reformatų "Kancijolo" išleidimu ir išspausdinimu "Agendos" lietuvių kalba Karaliaučiuje. 1681 m. Lietuvos ev. reformatų sinodas vėl įpareigojo M. Minvydą kelionei į užsienį, kad ten pravesėtų rinkliavas naujo šv. Rašto lietuvių kalba išleidimu. Jau 1681 m. M. Minvydas buvoja Londone, kur padaro priesaiką, kad jis pats bus šv. Rašto vertėjas ir leidėjas, o visus surinktus pinigus panaudos jo išleidimui arba lietuvių studentų studijoms užsienyje. Prašymą rinkliavai palikęs Canterburio arkivyskupui, Minvydas grįžo į Biržus. 1682 m. Minvydas gavo smulkias direktyvas darbui leidžiant šv. Raštą: nustatyti paskutinę vertimo redakciją, atlikti korektūrą, cenzūrą ir spaudos priežiūrą. Šv. Rašto leidimo reikalu M. Minvydas korėspondavo su Anglija ir Karaliaučiumi iki savo gyvenimo galo.²⁷ Apsunkintas kunigo ir pasiuntinio užsienin pareigų, M. Minvydas nepaliko lietuvių literatūrai įnašo, nors buvo lietuvių kalbos žinovas.²⁸

Sėkmingiausias Mikalojus Minvydas buvo stipendijų reikaluose. Kelionės užsienin metu 1681 m. M. Minvydas buvo sustojęs Berlyne, kur iš Brandenburgo elektoriaus kng. Friedricho Wilhelmo, kurio sūnus Liudvikas kaip tik buvo vedęs Liudviką Karoliną Radvilaitę, išrūpino 6 stipendijas Lietuvos ev. reformatų studentams Berlyno Joachimstaliu gimnazijoje ir Frankfurto prie Oderio universitete. Gavęs iš kng. elektoriaus rekomendacinių laiškų, Minvydas po 3 stipendijas išrūpino ir Heidelbergo bei Marburgo universitetams.²⁹ Stipendijų Marburge reikalu M. Minvydas lankėsi Kaselyje, kur iš Hesseno landgrafo Karolio (Landgraf Carl 1670-1730) gavo žodinių pažadą stipendijoms trims studentams iš Lietuvos.³⁰

M. Minvydo misijos dėka jau 1682. VIII. 25 į Marburgą atvyko trys studentai, kuriuos universiteto matrikulas pažymi šitaip: "Johanes Paterson Lithuan(us) Cajodunensis" (iš Kėdainių), "Florianus Svida Lithuanus Sluccensis" (iš Slucko) ir "Johannes Swiecicki Lithuan(us) Sreszolis (?)". Atvykę turėjo gyventi savo lėšomis, nes tik 1682. XII. 12 landgrafas, išpildydamas savo pažadą Mikalojui Minvydui, paskyrė šiems studentams stipendiją: po 20 talerių ir nemokami pietūs. 1683 m. studentai prašė stipendiją padidinti, nes paskirta suma per maža pragyventi.³¹ Landgrafo 1683. III. 10 įsakymu stipendija pakeliama 40 talerių. Mikalojus Minvydas, kaip Lietuvos ev. reformatų bažnyčios superintendentas, atsiunčia Mar-

burgan 1685. XII. 28 Biržuose datuotą padėkos raštą, kuris kartu su jo antspaudu išlikę Marburgo valstybiniame archyve.³² 1686 m. Marburgan atvykęs "Johannes de Has Nobiles Lithuanus", neturėdamas stipendijos įkrito į "sunkią melancholiją", kaip pažymi teologijos prof. Samuel Andreae savo 1686. IX. 1 rašte landgrafui, prašydamas ir šitam lietuviui paskirti stipendiją.³³

Po Mikalojaus Minvydo mirties (1688) Lietuvos ev. reformatų bažnyčios superintendentu buvo kėdainiškis Tomas Ramsay. Jo pastangomis 1698 m. Marburgo trys stipendijos ev. reformatų studentams iš Lietuvos buvo patvirtintos kaip nuolatinė institucija, t. y. jos buvo garantuotos ir po landgrafo Karolio mirties (1730). Be to, landgrafo sesuo, Danijos karalienė atskiru 1701. VI. 30 diplomu įsteigė Marburge vad. "Beneficium danicum" studentams ev. reformatams iš Lietuvos sušelpiti.³⁴ Ir šiai stipendijai pradžių davė Lietuvos ev. reformatų vadovų M. Minvydo ir T. Ramsay prašymai. Abi stipendijos buvo 1822 ir galutinai 1838 m. panaikintos. Vis dėlto, pagal prof. Harderį, laikotarpyje tarp 1682 ir 1824 iš viso 83 studentai iš Lietuvos pasinaudojo šiomis "lietuvių stipendijomis". Beveik visi Marburgan atvykę studentai jau anksčiau buvo kiek studijavę Karaliaučiuje, Frankfurte prie Oderio ar Berlyne. Apie 4/5 jų studijavo teologiją, 1/5 teisę ir tik vos keli gamtos mokslus.³⁵ Apie visos šios Lietuvos užsienio studentų grupės tautinę ir socialinę kilmę, jų Lietuvoje nuveiktus darbus bažnyčios ir šiaip kultūros srityje bus galima kalbėti, kai prof. Harderis paskelbs savo tyrinėjimus numatytoje knygoje.

Iš Lietuvos studentų Marburge pavardžių, kiek jų žinome iš literatūros, matyti, kad lenkiškos pavardžių formos dominuoja: Bernacki, Borzymowski, Krainiski, Święcicki ir t. t.; kelios pavardės yra lietuviškos - bajoriškos: Blinstrub-Blinstrubas, Rekuc-Riekutis, Rymvid-Rimvydas, Winholdus-Vingaudas, Naruszewicz - Naruševičius, Narutis; kelios vokiškos: Eggert, Has, Bythner; škotiška pavardė: Paterson (Peterson). Škotų taip pat kėdainiškių Ramsay ir Gordon pavardės.

Marburgo valstybiniame archyve išliko Jokūbo Gordono padėkos 1739 m. laiškas, pasirašytas: "Jacobus Gordon, Superintendent Ecclesiarum Reformatorum per Ducatus Samogitiae Verbi Divini Minister in c. Caiodunensi primarius Curator Alumnum".³⁶ Škotų kolonija Kėdainiuose XVII-XVIII a. reformatų bendruomenėje, atrodo, suvaidino nemenką rolę. Vysk. Motiejus Valančius savo "Žemaičių vyskupystėje" apie kėdainiškius škotus rašo: "Toj nelaimingoj gadynėj nekurie persekiojami škotai, pametę savo tėviškę, atspruko į Žemaičius atvangos ieškoti ir įsikūrė Kėdainiuose. Pavardes jų, kalvinų bažnyčios knygoje 1637 m. užrašytas, šias skaitom: Anderson, Arnett, Bennet, Gonout, Guthbert, Dzemson, Dawid-

son, Dulkan, Dieplem, Forbez, Forsay, Gordon, Grey, Halliburton, Homilton, Hey, Joram, Ingliss, Knox, Krawent, Lewingston, Molleson, Peterson, Romsay, Ross, Scharp, Sandelelo, Skrömfer, Simpson ir Syton. Tie svečiai, apginami ir visu kuo nuo Krištupo ir Jonušo kunigaikščių Radzivilų aprūpinami, padaugino mūsų šaly kalvinus".³⁷ Didžiojoje kalvinų bažnyčioje Kėdainiuose, anot Valančiaus, pamokslininkas lenkas skelbė Dievo žodį lenkams, vokiečiams, o "trečias englikas, 1638 m. iš Anglijos žemės atvykęs, teigė pamokslus škotams, angliškai temokantiems".³⁸ Kaip matome, studentai besiruošią studijoms užsienyje, pačiuose Kėdainiuose anuomet turėjo gan geras sąlygas pramokti germaniškų kalbų.

---

1. Povilas Reklaitis: Marburgo praeitis ir Lietuva. in: Draugas, Chicago, 1956. VIII. 22, šeštad., Nr. 223, II dalis, p. 5
2. Marburgo universitetas laikomas seniausiu protestantų universitetu pasaulyje - pirmuoju iš Liuterio reformacijos iškilusiu, sekantis buvo Karaliaučiaus universitetas, įst. 1544 m. Betgi vienais metais senesnis už Marburgą buvo ev.liuteronų universitetas Silezijos mieste Liegnitz (dabar lenkų Legnica), įst. 1526, kuris tačiau tik 3 metus veikė - jau 1529 m. užsidarė. Plg. Gustav Hamann: Aelteste protestantische Schule der Welt. In: Oberhessische Presse v. 21. 6. 1977. Jubiläumsbeilage Philipps-Universität Marburg 450 Jahre 1527-1977.
3. Šiandien Marburgo universiteto žymi dalis yra komunistų kontrolėje. (Plg.: Bilanz einer Reform. Denkschrift zum 450 jährigen Bestehen der Philipps-Universität zu Marburg. Hrsg. vom Hochschulverband Osnabrück 1977. 512 psl. straipsnių rinkinys. Daug profesorių atsisakė pareigų ir išsikėlė kitur, likę yra komunistų belaisviai. Būdingas į Lozaną - Šveicarijon išsikėlusio teisės prof. F. Sturmo pareiškimas spaudai ("Warum verlasse ich die Philipps-Universität?" In: Oberhessische-Presse v. 3. 9. 1977). Prof. Sturmo liudijimu, teisės ir filosofijos fakultetuose viespatauja komunistų teroras. Profesoriai, kurie nesilaiko marksistinės linijos, komunistų primušami, jų paskaitos trukdomos, Universiteto administracija terorą toleruoja ir slepia, profesoriams net uždraudė apie terorą viešai rašyti. Marburgo universitete šiandien ruošiami kadrai komunistų revoliucijai Vakarų Vokietijoje ir visame pasaulyje. Jau šiandien žymi dalis Hesseno valstybės teismo or-

ganų palaiko komunistus. Ši padėtis neatsirado staiga. Jau 1961 m., kai atvykau į Marburgą, buvo galima pastebėti simptomus, kurie rodė, kuria kryptimi eis universitetas. Tuo pačiu laiku pasaulio spauda sistematiškai skelbė klaidinančias žinias apie Vakarų Vokietiją. Yra ir lietuvių žurnalistų, einančių britų ir amerikiečių pėdomis, piešiant Vokietijos iškraipytą vaizdą. Kai 1966 m. išdrišau "Europos lietuvyje" dezinformaciją koreguoti skaitytojo laišku, pavyzdžiui, pranešdamas apie padėtį Marburgo universitete, lietuviai, man netikėdami, reagavo įžeidžiančiai, nors rašiau kaip betarpiškas liudininkas, gyvendamas prie pat universiteto ir studentus stebėdamas kasdieną.

4. Pvz., Marburge studijavo M. V. Lomonosovas - Maskvos universiteto kūrėjas XVIII a., rusų rašytojas Boris Pasternakas, gavęs Nobelio premiją. Pačiame Marburge labiausiai prisimename buvęs Marburgo univ. prof. Emil von Behring, daug nuveikęs infekcinių ligų gydymo srityje. Garsi Marburgo filosofijos mokykla: H. Cohen, P. Natorp, F. A. Lange, R. Stammler, E. Cassirer, Nicolai Hartmann, kurie čia dėstė, kaip ir meno istorikas Richard Hamann. Marburgo garsenybių sąrašas, ypač fizikos, chemijos ir medicinos sričių, būtų per ilgas šio straipsnio temai ir rėmams.
5. Leidinys parodai: Marburger Professoren und Studenten aus Ostdeutschland und Osteuropa. Mit 12 Abb. Hrsg. von Hans-Bernd Harders Marburg Lahn. 35 psl. Paroda buvo atidaryta 1977. VI. 29 J. G. Herder-Instituto bibliotekoje.
6. Rapolas Krasauskas: Studentai lietuviai užsienio universitetuose XV-XVIII a. (LE, XXIX, 1963, p. 64-66) nurodo: Adolfas Šapoka, Kur senovėje lietuviai mokslo ieškojo (Židinys, Kaunas 1935, Nr. 10-11); Vaclovas Biržiška, Lietuvos studentai užsienio univ. XV-XVIII šimtmečiuose (rankraštis).
7. Włodzimierz Hubicki: Uczniowie z Polski na studiach chymii w Marburgu w latach 1609-1620. In: Studia i materiały z dziejów nauki polskiej. Ser. A. Historia nauk społecznych. Zesz. 12. W-wa 1968, p. 79-103. Sąrašas p. 99-103.
8. Plg. Hubicki, o. c., p. 99, 102 ir 103.
9. Apie Tomą Makovskį žr. mano straipsnį LE XVII, 1959, p. 146 - 148 su bibliogr. T. Makovskis galbūt ir buvo kilimo lenkas. Tačiau atrodo, kad įsigyvenęs Lietuvoje Makovskis, kaip rodo jo

raštas prie garsiojo kng. Radvilo Lietuvos žemėlapiu, turėjo nemažai Lietuvos patriotizmo.

10. Plg. : Karl Hoeber: Das deutsche Universitäts- und Hochschulwesen. Kempten u. München 1912, p. 130.
11. Plg. LE XXIV, 1961, p. 387. Plati biografija: Edward Kotlubaj: Galerija niešwieszka portretow Radziwillowskich. Vilnius 1857, p. 83-94.
12. "Schreiben des Landgrafen Ludwig d. A. an den Landgraf Moritz vom 7. Juni 1602, in dem er die erwartete Ankunft des Herzogs Philipp Julius von Pommern-Wolgast und des Fürsten mitteilt" (Staatsarchiv Marburg). Pilypas Julius įrašytas į Marburgo matrikulą 1602 (Harder: Marburger Professoren, o. c., p. 21), bet kng. Radvilos pavardės nėra.
13. Hubicki, o. c., p. 102.
14. Hubicki, o. c., p. 81-82 duoda prof. M. Brauno reliacijos pilną vertimą lenkų kalba. Prof. Harderis Naruševičių bylai savo parodoje išstatė sekančių dokumentų nuotraukas: "Bericht der Universität vom 8. März 1610 über die Vorgänge der Litauer u. Polenstreites. Bericht der landgräflichen Räte in Kassel vom 12. März über den Litauer- und Polenstreit. Abschieds- u. Dankschreiben der Studenten Aleksander Naruszewicz u. Matthias Stanislaus Drohojowski an den Landgrafen Moritz v. 18. März 1610".
15. Harder: Marburger Professoren, o. c., p. 21.
16. Hubicki, o. c., p. 82, išn. 6
17. Paul Ssymank: Von Studenten, Magistern und Professoren. Leipzig 1935, p. 38.
18. Harder: Marburger Professoren, o. c., p. 20.
19. Jonas Yčas: Das Kulturwerk des Hauses Radziwill in Kėdainiai (Festrede, gehalten am 4. August 1929 in der ev.- reformierten Kirche zu Kėdainiai anlässlich der 300-jahrfeier. In: Deutsches Genossenschaftskalender für Lithauen. Kaunas 1930, p. 100 - 105.

20. Bažnyčios rūšio su Radvilų karstais apžiūrėjimo aprašymas karstų užrašų tekstai žr. Pelikas Šinkūnas: Kėdainių miesto istorija Kaunas 1928, p. 15-16 ir 71-72 su 1 pav. Šiandien bažnyčia - sporto mokyklos salė, "bažnyčios rūšiuose įrengta Radvilų šeimyninių kapų ekspozicija", plg. Kęstutis Trečiauskas: Kėdainiai. Vilnius 1974, p. 77. Ev. reformatų jau 1923 m. Kėdainiuose buvo tik 21 asmuo, plg. Šinkūnas, o. c., p. 38.
21. Apie Kėdainių ev. reformatų gimnaziją žr. Šinkūnas, o. c., p. 22-28.
22. Žr. Radvilų giminės genealoginę lentelę prie: Jörg Jacoby: Boguslaus Radziwill - der Statthalter des Grossen Kurfürsten in Ostpreussen. Marburg Lahn 1959.
23. Hans-Bernd Harder: Die Marburger "Litauerstipendien" vom 17. bis 19. Jahrhundert. In: Alma Mater Philippina. Wintersemester 1969-70. Marburg 1970, S. 15-18 su 4 pav.
24. Vaclovas Biržiška: Lietuvių bibliografija. I. Kaunas 1924, sk. 26-27, Nr. 64 ir t. t.; Vaclovas Biržiška: Aleksandrynas. I. 1960, p. 293; Knygos lietuvių kalba. I. 1547 - 1861. Vilnius 1969, p. 262. Nr. 732 ir t. t.
25. Ladas Tulaba: Šv. Rašto - evangelijų vertimai į lietuvių kalbą. In: Aidai, 1977, Nr. 6, p. 258.
26. Išspausdintus Chilinskio Šv. Rašto lankus M. Minvydas, lankydamasis Londone antrą kartą (1861), atidavęs makulatūrai, plg. V. Biržiška: Aleksandrynas. I. 1960, p. 349-50.
27. Plačiausią M. Minvydo biografiją, panaudodamas iš dabartinių Lenkijos ir Lietuvos archyvų surinktus naujus duomenis, kurių nėra Aleksandryne, dabar paskelbė Stanislaw Tworek (Polsk. Slow. Biogr. W-wa 1976, t. 21-2, zes. 89, p. 316-317).
28. Aplinkybės labai kalba už tai, kad Mikalojus Minvydas buvo redaktorius Liudvikos Karolinos Radvilaitės lėšomis išleisto elementoriaus "Pradzia pamoksla Del Mazu Weykialu. Karalauciuyi 1680", kurį V. Biržiška priskyrė Samueliui Bitneriui. Dabar tuo abejojama: "... palyginus knygelėje esančius Naujo testamento pasakymus su S. Bitnerio versto Naujo Testamento tekstu, matyti, kad vertimas dauguma atvejų skirtingas... Atrodo, kad aprašomojo elementoriaus - katekizmo parengė-

jas yra tas pats asmuo (ar asmenys), kurie parengė leidinio Kniga nobažmistes krikščioniškos antrąjį, 1684 m. leidimą: (plg. Knygos lietuvių kalba. I. Vilnius 1969, p. 51). Tas parengė- jas galėjo būti Mikalojus Minvydas.

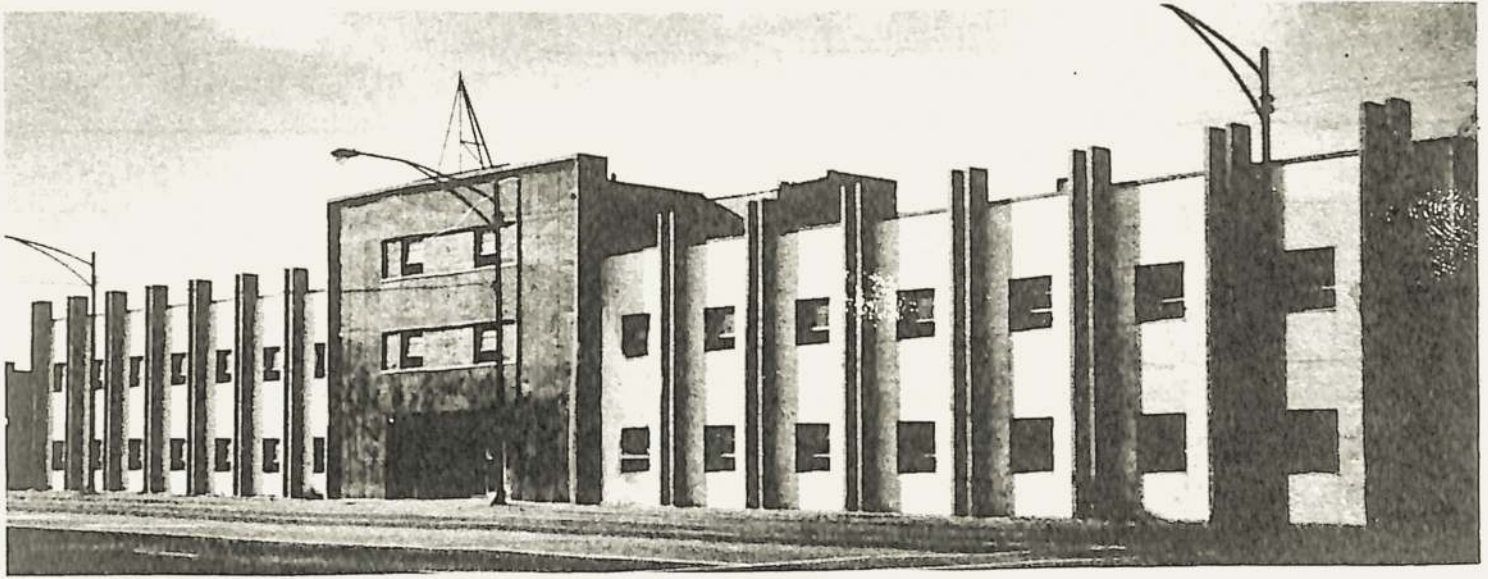
29. Stipendijų M. Minvydas išrūpinęs ir Olandijoje (Aleksandrynas. I. 1960, p. 293.
30. Pagal Harderį (Marb. Litauerstipendien, o. c., p. 17) landgrafo pažadą dėl stipendijų M. Minvydas Kasselyje gavęs 1680, tad išeitų, kad M. Minvydas jau 1680 buvo išvykęs užsienin ir laiškas dėl kelionės Londonan šv. Rašto leidimo reikalu iš Kėdai- nių jam buvo nusiųstas užsienin.
31. Šio prašymo originalas išliko Marburgo valstybiniame ar- chyve.
32. M. Minvydo laiško nuotrauka buvo išstatyta parodoje "Mar- burger Professoren und Studenten". Originalas Marburgo valstybiniame archyve. Žr. taip pat Harder: Die Marburger Litauerstipendien, o. c., p. 15.
33. Prof. Andreae laiško nuotrauka buvo išstatyta parodoje "Mar- burger Professoren und Studenten", originalas valstybiniame archyve.
34. Landgrafo Karolio sesuo Charlotte Amalie buvo Danijos ka- raliaus Kristijono V žmona. Stipendijos diplomai išliko Mar- burgo valstybiniame archyve, fragmentinę nuotrauką paskelbė Harder: Die Marburger Litauerstipendien, o. c., p. 16.
35. Harder: Marburger Litauerstipendien, o. c., p. 18.
36. Jokūbo Gordono laiško nuotrauka buvo išstatyta parodoje "Marburger Professoren und Studenten", originalas Marbur- go valstybiniame archyve.
37. M. Valančius: Raštai. II. Vilnius 1972, p. 378.
38. Ten pat, p. 382. Pamaldos lietuvių kalba buvo bažnyčioje prie Radvilų dvaro.

(Straipsnis tilpęs žurnale "Aidai" 1978, Kovo mėn. Nr. 3)

Balzekas Museum of Lithuanian Culture

OPENING JUNE, 1986

NEW MUSEUM BUILDING, 6500 SOUTH PULASKI ROAD, CHICAGO, ILLINOIS

Šis p. p. Balzekų Muziejus, skirtas Lietuvos kultūrai, jos praeičiai konservuoti ir globoti, įsirengia šiuose rūmuose patogesnes patalpas. Tokia proga žurnalo "Mūsų Sparnai" redakcinė komisija paaukojo įrištą žurnalo komplektą nuo Nr. 1 iki Nr. 57 - viso 7 tomus ir gavo Muziejaus Vadovybės padėkos raštą: "Gerb. p. Bružai ir Redakcinė Komisija: Savo ir Muziejaus vardu širdingai dėkoju Jums už tokią brangią dovaną, būtent "Mūsų Sparnai" komplektą. Esu tikras, kad Muziejaus lankytojai juo pasinaudos, o ateinančiom kartom bus kuo pasididžiuoti. Su pagarba Stanley Balzekas, Jr." 1986. IV. 10 d. 4012 Archer Ave. Chicago, IL 60632.

4012 Archer Avenue

Chicago, Illinois

(312) 847-2441

Gegužės 5, 1986

MUZIEJAUS ĮRENGIMO DARBAI SPARČIAI EINA

Daugelis mūsų organizacijų jau išnyko, kitos vos šiaip taip išsilaiško, o yra dar tokių, kurios ne vien kad išsilaiško, bet dar didėja ir progresuoja.

Organizacijos, kurios turi savo tiksliai užsibrėžtą kelią ir kurios yra talentingai tvarkomos, susilaukia visuomenės paramos ir žiūri į ateitį atviromis akimis ir pozityvia galvosena.

Tarp tokių galėtume suminėti Lietuvos Fondą, Lemonto Maironio lituanistinę mokyklą, Balzeko Lietuvių Kultūros Muziejų ir kitas. Norėčiau minutę sustoti prie Lietuvių Kultūros Muziejaus ir pasidalinti keliomis mintimis apie šią instituciją.

Kaip jau buvo spaudoje minėta, muziejus įsigijo didelį ir patogų pastatą ant Pulaski ir 65-tos gatvės kampo. Trijų aukštų namas šiuo metu yra remontuojamas, gražinamas ir pritaikomas muziejaus reikalams. Bandoma pirmosios fazės remontą užbaigti, kad sutaptų su muziejaus 20 metų sukaktuvėmis. Per tą 20 metų laikotarpį muziejus išgarsino Lietuvos vardą ne tik Amerikoje, bet ir už Amerikos krantų.

Muziejaus steigėjai nuo pat pirmos dienos numatė, kad patalpos su laiku pasidarys ankštos ir reikės muziejų platinti. Tai nuo tos dienos pradėjo vają lėšoms telkti, kad su laiku galėtų seną pastatą praplėsti ar naują įsigyti.

Ne tik lietuvių, bet ir kitų tautybių visuomenė gyvai reagavo ir aukojo ir dar vis aukoja šiam tikslui įvykdyti. Nors nemažai suaukota, bet remontas pareikalaus dar labai daug išlaidų. Užmojis didelis: meno galerija, biblioteka, koncertų ir parengimų salė, vaikų muziejus, numizmatikos, gintaro, kartografijos, periodikos skyriai, archyvai, susirinkimų kambariai ir dar daugiau. Tik su visų mūsų tautiečių pagalba ir parama šis tikslas bus pasiektas.

Kaip jau anksčiau minėjau, naujų patalpų įrengimas eina sparčiu tempu. Kaip tik prieš kelias dienas dail. A. Valeškos garsusis skaldyto stiklo vitražas "Saulės Dukros", kuris 20 metų puošė senųjų patalpų priekinį langą, buvo atsargiai perkeltas į naują pastatą ir įmontuotas į specialų rėmą meno galerijoje. Tuo būdu vitražas bus apsaugotas nuo oro permainų ir vandalizmo. Vitražo perkėlimo ir įmontavimo darbą atliko Chicagos architektė Ona Požarniukaitė, kuri ne tik kad paaukojo savo darbą ir laiką, bet dar įteikė 1,000 dolerių to perkėlimo ir įmontavimo išlaidoms padengti. Ji suprojektavo specialų rėmą, kuriame šis vitražas buvo įmontuotas ir pastatytas meno galerijos salėje. Tik su tokių pasišventusių žmonių pagalba galės muziejus išsilaikyti ir progresuoti.

Val Ramonis

Egzekutyvinis Direktorius

LIETUVOS KRIKŠTO ANALIZĖ IR REFORMACIJOS VAIDMUO

Norint suprasti valstybinės sąrangos krikštą, yra būtina pradėti nuo paties krikšto misterijos supratimo. Misterijas aptarti, žinoma, nėra lengva. Jose visada yra neaptariamų dalykų. Tačiau kiekviena misterija turi ir tam tikrą suprantamą savo struktūrą.

Krikšto sakramento struktūra pasižymi savo dramatiškumu. Krikščionijoje yra visuotiniai priimtas mokslas, kad krikštas liudija krikštijamojo simbolinę mirtį ir prisikėlimą. Taigi krikšto misterijoje mes turime reikalą su drama. Liturgijoje šios dramos išgyvenimas yra simbolinis. Jo turinį sudaro Dievo malonė, kuri yra kilusi iš Kristaus mirties ir prisikėlimo. Egzistenciniu požiūriu krikštas reiškia mirtį seno žmogaus ir prisikėlimą naujo žmogaus.

Studijuodami valstybės krikštą, mes taip pat negalime paleisti iš akių dramatinio jo momento. Ir valstybinės sąrangos krikšte šis momentas, būtent: mirties ir prisikėlimo yra ryškesnis negu asmeniniame krikšte. Studijuodami Jogailos krikštą, kaip Lietuvos valstybinės ir tautinės sąrangos pasukimą krikščionybėn, turime progos pastebėti, kad šiame krikšte abi krikšto sudedamosios dalys: mirtis ir prisikėlimas reiškiasi labai ryškiais istoriniais faktais.

Taigi krikštas neapsieina be mirties. Ir Mindaugo krikštas buvo apvainikuotas herojiška jo mirtimi. Tačiau Mindaugo atvejuje mes neturime galimybės pastebėti prisikėlimo. Kai tuo tarpu Jogailos krikšte abi šios misterijos sudedamosios dalys yra labai ryškios.

Taip štai Jogailos krikšto metu didysis herojinio lietuviškumo ir pagonybės atstovas Kęstutis yra miręs. Jis yra ne tik miręs kaip savo religijos atstovas, bet ir netekęs valdžios toje dvilypiu būdu valdomoje Didžiojoje kunigaikštijoje. Jos faktiškas valdovas yra Algirdo sūnus Jogaila. Kas pasidaro toje valstybėje, kai jis apsikrikštija? - Seka karai ir sąmyšiai. Tai yra mirties apraiškos, tačiau, Jogailos apsisprendimo dėka, Kęstučio sūnus Vytautas grįžta į Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos valdymą. Vytauto sugrįžime į Vilnių mes turime pilną krikšto misterijos ratą, būtent prisikėlimą.

Tai yra sisteminis Lietuvos krikšto vaizdas. Tačiau jo nereikia paleisti iš akių, jeigu norime teisingai susigaudyti atskirose dalyse tos misterijos, kuri yra lietuvių tautos įsijungimas į krikščio-

nišką gyvenimą. Susiaurintas žvilgsnis (baimė lenkų, žvelgimas į krikštą įvairių siaura prasme politinių nusiteikimų požiūriu, arba vieno ar kito šios krikšto dramos dalyvio dorinė vertė) į pilną šios problemos sprendimą atvesti negali.

Iš viso, mūsų laikų visuomenė neturi gerų sąlygų mąstyti apie valstybės krikštą. Populiari galvosena valstybės krikščioniškumą tuoju jungia su sąžinės laisvės varžymu. Jogailai tačiau, kaip Lietuvos krikštytojui, tokio priekaišto daryti negalima. Galima galbūt kalbėti apie tai, kad jis skatino žmones priimti krikštą dovanomis, tačiau nepranešama apie tai, kad jis būtų ką nors vertęs krikštytis.

Vienas tačiau dalykas dažnai paleidžiamas iš akių, kalbant apie krikščionišką visuomeninę sąrangą arba valstybę. Naujųjų amžių visuomenėse yra išsivyravusi per daug individualistinė pažiūra, kad mūsų tikėjimas priklausotų nuo mūsų filosofinio atradimo. Bet tai yra, iš tikrųjų, savęs apgaudinėjimas. Niekas negali krikščionybės nei sukurti, nei ligi jos esmės gelmių jos įrodyti, nei pats vienas ją atrasti. Krikščionybė kiekvienam žmogui ateina apaštalavimo keliu. Kur nėra apaštalavimo, ten nėra krikščionybės. Ši labai paprasta tiesa yra dažnai paleidžiama iš akių, mąstant apie krikščionybės kilmę. Atkreipimas dėmesio į šį faktą sudaro pagrindą kalbėti apie krikščionišką valstybę. Krikščioniška valstybė nuo nekrikščioniškos skiriasi tuo, kad pirmojoje yra gyvas visuomeninis tikėjimo liudijimas, o nekrikščioniškoje valstybėje jis yra sukliudytas ar visiškai negalimas. Į Jogailos krikštą mes dėl to galime žiūrėti kaip į tokį istorinį faktą, kad D. Liet. Kunigaikštijoje krikščioniško tikėjimo liudijimas pasidarė galimas.

Ryšium su Lietuvos krikšto studijomis mes negalime paleisti iš akių lietuviškos reformacijos. Lietuvos reformacijos sąjūdis liudija apie pirmą kultūrinę lietuvišką krikščionybę. Ir šis sąjūdis yra vertas dėmesio ne tik protestantišku požiūriu, bet ir krikščionišku požiūriu. Yra istorinis faktas, kad jauna Lietuvos krikščionybė didele dalimi 16 šimtmety pasidarė reformatiška. Aš kviesčiau visus šiandien sustoti prie klausimo, ar tie lietuviai bajorai galėjo pasidaryti reformatais prieš pasidarydami giliai susipratusiai krikščionimis. Niekas nereformuoja sau svetimos sistemos. Tai pastebėjus ir supratus, atsiranda pagrindas ir katalikams bei visiems lietuviams istorikams labiau gilintis į lietuviškos reformacijos istoriją.

Aš turėjau progos tam reikalui atsidėti 1965 metais, kai man pasisekė New Yorko miesto knygyne rasti Mykolo Radvilos Juodojo susirašinėjimą su Kalvinu ir kitais Šveicarijos kalvinistais. Nesileisdamas į visas problemas susijusias su šiuo klausimu, aš noriu šiandien sustoti prie dviejų Radvilų, vieno teologo, kito visuomeni-

ninko ir teisininko.

Kas yra Radvila Juodasis?

Radvila Juodasis buvo Lietuvos kancleris, Vilniaus vaivada ir Livonijos vietininkas. Bet svarbiausia, jis buvo giliai religingas žmogus. Krikščionybė jis persiėmė ne kaip šalutiniu reikalu. Savo laiškuose Kalvinui jis atstovavo kiek skirtingą pažiūrą į Dievo supratimą negu Kalvinas. Ryšium su tuo reikia pripažinti tiesą, kad šešioliktame šimtmetyje visa lietuviška visuomenė buvo karštingai susidomėjusi religiniais klausimais. Čia nepaprastai gyvai reikėsi šie sąjūdžiai: anabaptizmas, unitarijonai, trejybinkų sąjūdis ir net arijonizmas. Ir šiose plačiai pasklidusiose diskusijose Mykolas Radvila buvo užėmęs labai nuosaikią poziciją. Mes turime teisę atkreipti dėmesį į tai, kad šioje didžiojoje krikščionijos kryžkelėje Radvila tvirtai stovi už asmeninį Dievą: už Tėvą, už Sūnų, jam labai rūpi, kad šios realybės nebūtų iškeistos vien į filosofines sąvokas, bet kad jos pasiliktų realios. Tiesa, savo rūpesčio dieviškų asmenų realumu M. Radvila nesugebėjo apginti filosofiskai, tačiau religinę jų vertę jis suprato, ją išgyveno ir ją liudijo.

Šitaip suprastas Radvila gali būti priimtinas ir katalikams. Jis yra jiems priimtinas savo fundamentaliniu krikščioniškumu: tikėjimu į Dievo įsikūnijimą, pasireiškiantį dieviškų asmenų realumu.

Radvilą Juodąjį suprasti reikia kartu su ta visuomene, kurioje jis gyveno ir reikėsi. Reikia pašalinti iš daugelio mūsų galvų mintį, kad šešioliktas šimtmetis Lietuvoje buvo tamsus ir, kad čia dar visi buvo pusiau pagonys. Priešingai, Lietuvos visuomenė tada davė pradžią kaikuriems religiniams sąjūdžiams, kurie net Amerikoje yra gyvi ligi šiol.

Atkreipkime dėmesį į tai, kad anabaptizmas ėjo iš Lietuvos. Yra pagrindo manyti, kad čia turima galvoje etnografinė Lietuva. Mat šio sąjūdžio rėmėjas buvo Vitebsko vaivada ir žemaičių seniūnas Jonas Kiška. Kišką nuo trejybinkų nukreipė 1565 m. jo motina, kuri buvo Mikalojaus Radvilos sesuo (323 psl. išnaša). Bresto reformatų suvažiavime ši Radvilos sesuo labai aktyviai reikėsi kaip anabaptistė. Ji kartu su Ona Radvilaite (ar Radviliene) įteikė suvažiavimui raštą vaikų krikšto reikalu (210 psl. 3 išnaša).

Jonas Kiška nepasiliko ir anabaptistų sąjūdyje. Jis, pasidaręs pirmuoju žmogumi Did. Lietuvos kunigaikštijoje po Juodojo Radvilos mirties, pradėjo uoliai skelbti unitarizmą. Tai buvo sąjūdis žmonių, kurie norėjo nedogminės religijos. Kristų jie laikė žemesniu už Tėvą, nors dieviškumo titulo jam neneigė. Unitarizmo pradžia enciklopedijose paprastai laikoma Lietuvoje ir Lenkijoje, nors vadų vardų neminima. Sakoma, jis prasidėjęs Zigmanto Augusto laikais. Anglijon jis persikėlė sekančiam šimtmety. Iš ten pasiekė

Ameriką. (Cath. encycl. 15 tomas, 155 psl.)

Kalbant apie Radvilų šeimos religinį vaidmenį, negalime nepas-
tebėti, kad jis buvo gyvas ir didelis. Šioje šeimoje susikryžiuoja ir
susikerta didžiosios 16 šimtmečio religinės srovės: kalvinizmas,
trejybiniis sąjūdis, anabaptizmas ir unitarizmas. Kai turime šitokią
teologinių idėjų koncentraciją, negalime į šią šeimą žiūrėti, kaip į
pigius politikierius, kurie religiją naudojo asmeninėms įtakoms
padidinti. Greičiau, priešingai, į Radvilų šeimą tenka žiūrėti, kaip
į tokią vietą, kurioje religija gyvai ir giliai reflektavo. Tos įvai-
rios religinės srovės, kurios rado šalininkų ir pagrindinių vadų
šioje šeimoje, liudija, kad ji buvo tų laikų idėjinių ir kultūrinių
aiškinimųsi centre.

Į Juodąjį Radvilą dėlto mums tenka žiūrėti, kaip į didelį krikš-
čionybės sintetiką. Jis greitai pajuto ir pamilo tas vertybes, ku-
rias nešė su savimi kalvinizmas. Jis buvo gimęs 1515 m. Nesvyžiu-
je ir miręs 1565 m. Lukiškėse.

RADVILA RUDASIS

Dabar pereikime į kitą to paties šimtmečio didelį kalvinistą ir
nemažesnę krikščionių, kuris taip pat vadinosi Mykolas Radvila, bet,
kad būtų lengviau atskiriamas nuo pirmojo, jis yra vadinamas Ru-
duoju. Jis gyveno nuo 1512 ligi 1584 metų. Prie jo mes čia sustojo-
me ypač dėl to, kad jis priklauso tai didelei šviesių to šimtmečio
lietuvių grupei, kuri kūrė Lietuvos statusus. Ši Lietuvos teisės kū-
rimo epopeja modernios lietuviškos visuomenės dar nėra atrasta,
o ji sudaro ne tik 16 šimtmečio, bet ir visos lietuviškos kultūros
didžiąją garbę. Yra pažymėtina, kad Lietuvos statutai buvo rašomi
bendrai ne tik katalikų, bet ir protestantų bei Rytų Bažnyčios ats-
tovų.

Taigi su Radvila Ruduoju mes ateiname į šių dienų ekumeninių
pamaldų tikrąją temą, būtent, į tarpkonfesinį bendradarbiavimą,
kuriant krikščionišką kultūrą. Tai juk ir yra vienas iš reikšmin-
gų ekumenizmo uždavinių. Radvila Rudasis buvo uolus kalvinistas
ir kaip toks buvo suprantamas tais laikais. Taip apie jį rašoma
moderniose knygose. Tačiau jis sugebėjo labai pozityviai bendra-
darbiauti su kitais, kurdamas Lietuvos teisę. Būdamas D. L. Kuni-
gaikštijos kancleriu Vilniuje, jis redagavo įvairius teisės nuosta-
tus, kurie buvo čia atsiunčiami iš įvairių provincijų seimelių.
Radvila Rudasis yra Biržų-Dubingių Radvilų šeimos tėvas. Jo
valstybinė veikla pasižymėjo tuo, kad jis labai uoliai gynė D. L.
Kunigaikštijos savarankiškumą santykiuose su Lenkija.

Norint teisingai įvertinti Lietuvos reformaciją, reikia pirmiau
teisingai įvertinti šešiolikąjį Lietuvos šimtmetį. Mes esame lin-

Kun. Vyt. BAGDANAVIČIUS šios kalbos metu, 1986.IV.6. Čikaga. Foto M. Nagio.

kę jį laikyti tamsiu, koku jis iš tikrųjų nebuvo. 1953 m. Briusely išėjo iš spaudos S. Kot studija, kurios tema yra reformacija D. Lietuvos kunigaikštijoje (La reforme dans le Grand Duché de Lithuanie, facteur d'occidentalisation culturelle), Jos autorius paduoda sąrašą pavardžių tų Lietuvos giminių, kurios buvo įsimatrikuliavusios įvairiuose vakarų universitetuose nuo pradžios 16 iki pradžios 17 šimtmečio. Iš kai kurių šeimų įvairiais metais skirtinguose universitetuose yra užsiregistravę iki dešimt ir daugiau asmenų. Juos visus suskaičiavus, jų yra 444. Tai yra vertas dėmesio šviesuomenės skaičius. Dėlto tos visuomenės, iš kurios jie buvo kilę, negalima laikyti tamsia.

Mes, lietuviai katalikai, iš viso neturime teisingo priėjimo prie mūsų 16 šimtmečio. Jis mums atrodo tik tamsus arba lenkiškas. Bet taip nėra. Gal Lietuvos reformacijos studijos mums yra reikalingos tam, kad mes teisingiau suprastume savo krikščioniškumą ir lietuviškumą. Tai aš sakau tiksliai laikydamasis ekumeniškos minties, būtent: nenoriu išsižadėti katalikybės, bet taip pat nenoriu mažinti lietuviškos reformacijos reikšmės.

Tikrasis kultūrinis uždavinys, kuris mus skatina studijuoti lietuvišką reformaciją, jei taip galima išsireikšti, yra tautinis užda-

vinys išgelbėti šešioliktojo šimtmečio Lietuvos garbę. To mes katalikai neturėtume bijoti. Jis mums padėtų teisingiau suprasti lietuvių tautoje tą procesą, kurį pradėjo Jogaila, įsteigdamas lietuvišką bajoriją, kaip visuomeniškai ir valstybiškai, ne vien religiskai, savaimingą luomą.

Įvadu šioms studijoms gali būti dvi Jokūbo Kregždės knygos: "Reformacija Lietuvoje" ir "Lietuvos reformacijos raštija".

(Kalba pasakyta ekumeninėse pamaldose 1986 m. balandžio 6 d. Čikagoje)

TIEMS...

Raudos, maldos, prakeikimas

Tiems,

Kurie sodino mirtį,

O ne bulves

už klojimo

Pakelėj į kaimo pirtį.

M. K.

1955 m. sausio 16 d. nupirktos bažnyčios ant Spaulding Ave. 1942 North Chicago atidarymo dalis dlyvių iš d. į k.: V. Karosas, kun. St. Neimanas, prof. Vl. Jakubėnas, kun. P. Dilys, H. Pavilonis, dr. J. Mikelėnas, O. Kregždienė, E. Palšienė, St. Palšis, R. Slavėnas, J. Slavėnas.

STUDIJA APIE MALDĄ

("AIDAI" Nr. 4, 1985 Liepa-rugpjūtis)

Asmenys yra vedami įvairių motyvų parašyti platesnę studiją. Vienas tokių motyvų yra siekimas daktaro laipsnio, išpildant jo įsigijimo sąlygą - parašant dizertaciją, kurioj turi atsispindėti tam tikro šviežumo, naujumo ar originalumo kibirkštis.

Panašų reikalavimą vykdydamas Trejybės teologijos seminarijoj, Newburgh, Ind., neseniai stamboką studiją parašė evangelikų reformatų kunigas Eugenijus Gerulis, už tai įgydamas teologijos daktaro laipsnį. Studijos tema - "The Essence of Prayer" (Maldos esmė). Ji parašyta anglų kalba. Jos apimtis - 579 puslapiai rašoma mašina.

A p i m t i s

Studiją kun. Gerulis atitinkamai dedikuoja Dievo garbei ir "įkvėpimui, paskatinimui bei džiaugsmui visų, o ypač mūsų brolių ir seserų, pavergtų už Geležinės uždangos".

Stebėjęs maldos vartojimą hinduizme, janinizme, budizme, pas Tibeto gyventojus, kiniečius, japonus, senuosius Amerikos gyventojus, babiloniečius, graikus, romėnus, krikščionis, autorius daro išvadą, kad malda yra centrinė ir universali apraiška tiek monotheistinėse (viendievėse), tiek politeistinėse (daugdievėse) religijose (I skyrius).

Siekdamas atsakyti į klausimą, kas yra malda (II skyrius), Gerulis bando išrišti filosofinius bei teologinius sunkumus, kaip, pvz. ar žmogaus malda veikia į Dievo nekintamumą, valią, suverenitetą. Malda apibūdinama ne tik kaip prašymas, bet ir ieškojimas, beldimasis, padėka, garbinimas. Malda reikalinga, nes žmonėms reikia Dievo ir Jo malonės. Malda - tai dialogas tarp Dievo ir žmogaus. Maldos galia pastebima istorijoje; jos reikšmė ryškėja asmenų mintyse ir gyvenime Senajame ir Naujajame Testamente. Žmonėms pavyzdinė yra Jėzaus Kristaus mokiniams perduota "Tėve mūsų" malda, kur Dievo reikalai statomi pirmoj, o žmogaus reikalai antroj vietoj (III skyrius).

"Malda aukotina Šv. Dvasioje (Jud 1, 20; Ef 6, 18)... Visa malda yra Dvasios veikimas, ir mes meldžiamės tik todėl, kad Dievas duoda mums maldą... Malda galutinai yra viduj esanti, suenerginanti Dvasia, kalbanti su pačiu Dievu... Melstis Šv. Dvasioje reiškia melstis kaipo Šv. Dvasia" (304 psl., IV skyrius). V skyriuje aiškinamos su malda besirišančios temos: tikėjimas, padėka, nuo-

dėmės išpažinimas ir atgaila, prašymas, nuolankumas, askezė ir pasninkas, kitų užtarimas maldoje, gydančioji maldos galia, malda už mirusius. VI skyriuje aptariama maldos aplinka: laikas, vieta, žvakės, smilkalai, kūno pozicija, giesmės, muzika, šokis, estetiinė malda. VII skyriuje paliečiama individuali ir religinė malda, maldos ilgumas, tylą ir klausimas maldoje. VIII skyriuje studijos mintys susumuojamos ir daromos išvados.

V e r t i n i m a s

Kun. Eugenijaus Gerulio disertacija yra minčių apie maldą turtingas rinkinys, sistemingai pateiktas pagal turinio gaires. Veiklas gvildena maldą žmonijos religijų įvairiųjų patirtyje ir sąvokose, sukauptose per eilę amžių - nuo gilios senovės iki pat mūsų laikų. Malda galutinai aiškinama krikščioniško tikėjimo šviesoje, tvirtai remiantis Šv. Raštu; ekumeninėje dvasioje stengiamasi nušviesti įvairių krikščionių kryptų panašumas ir skirtumas. Naudojamasi įvairių krikščionių autoriais. Sveikintinas kun. Gerulio platesnis ir gilesnis aiškinimas šių svarbių krikščioniškųjų temų: 1. Maldos kryptis dabartinėje dispensacijoje, t. y. į Dievą Tėvą per Jėzų Kristų Šv. Dvasios galia, 2. Šv. Dvasios veikimas tikinčiųjų maldoje ir 3. "Tėve mūsų" pavyzdinė malda.

Po ekumeninių pamaldų parap. salėje kalba dr. Irena Mačionienė, Floridos liet. evangelikų pirmininkė. Sėdi iš k. į d.: mkt. M. Kleinaitis, V. Gerulienė, kun. Vikt. Dabušis, kun. dr. E. Gerulis.

Iškėlus keletą šios studijos teigiamybių, sustotina prie galimumo ją dar patobulinti.

Studijoje, kuri krikščioniškoje šviesoje iškėlė Kristaus tarpininkavimą dabartinės malonės dispensacijoje, pasigesta platesnio bei gilesnio aiškinimo apie paties Kristaus meldimąsi į Tėvą, remiantis gausiais evangelijų pavyzdžiais. Studijoje apie maldos esmę ta tema daug vertesnė dėmesio, negu periferinės - šalutinės temos, kurios ir taip savaime aiškios, kaip, pvz., ar švėstas vanduo turi galią.

1960.IX.29 Kaune ant Šalčių kiemelio, iš k. į d.: Konsistorijos pirm. Kostas BURBULYS, Olga ŠALČIENĖ, p. ŠALČIUS.

Autorius linkęs pabrėžti Dievo veikimą maldoje. Vienur kitur jo išsireiškimai pertempia tiesos stygą, kaip, pvz., "malda yra Dievas" (101 psl.), kur tuoj pat jis aiškina: "Tai yra Dievo judėjimas į žmogų ir žmogaus į Dievą, susitikimas ir atsakymo ritmas. Ta prasme visas krikščioniškasis gyvenimas, visa mokinytė (discipleship) yra malda" (101 psl.). Iš to paaiškinimo matyti, kad malda yra Dievo veikimas į žmogų ir žmogaus veikimas, t. y. dialogas, bet visa tai nesutapatintina su pačiu Dievu.

Remdamasis Šv. Raštu, studijos autorius teisingai aiškina dabartinės malonės dispensacijos kryptį: malda - į Dievą Tėvą per Jo Sūnų Jėzų Kristų Šv. Dvasios galia. Tačiau iš to jis daro per griežtą išvadą, tarsi nebegalima melstis į Kristų ar Šv. Dvasią tiesiogiai. Betgi Evangelijoje apstu pavyzdžių, kur kreipimaisi į Kristų yra Jo paties tuoj pat išklausomi; kaip, pvz., jo motinos Kamos vestuvėse ar vagies ant kryžiaus "Prisimink mane" ir kt. Šie tiesioginiai į Kristų kreipimaisi ir Jo išklausymai nebūtinai su-

griauna dabarties dispensacijos kryptį - jie remiasi ja. Panašiai, analogiškai aiškintini ir atvejai, kai tikintieji prašo teisiųjų Šventųjų (kurie yra Kristuje ir kuriuose yra Kristus) užtarti juos (per Kristų) pas Dievą Tėvą.

Ekumeninės dvasios veikiamas, kun. Gerulis sugeba pastebėti bei pagrįstai išskelti ne tik savo, bet ir kitų religinių pakraipų teigiamus reiškinius. Pvz., skyrelyje "Christian Prayer" (Krikščioniškoji malda) jis teigia: "Tuo tarpu, kai evangelikų garbinime intelektualinis blaivumas gali tik sunkiai išlaisvinti asmeninio pamaldumo gyvybines galias, katalikų Mišių liturgija savo dvasine bei misterine savybe ir juslinių bei estetinių akstinių turtais per šimtmečius yra buvus pradiniu žingsniu mistinei maldei ir kontempliacijai" (p. 60).

Ekumeninės pamaldos Čikagoje 1986.IV.6, iš k. į d.: Erika Brooks ir kun. Dilys.

Betgi tą skyrelį autorius užbaigia Friedrich Heiler žodžiais, kuriuos be komentaro jis lyg ir priima kaip šio skyrelio išvadą ar užbaigą: "Vis dėlto viso garbinimo idealas yra protestantizme. Dvasiškai brandžių asmenybių susirinkimu Dievo dvasinis garbinimas yra aukščiausia ir grynčiausia garbinimo forma, tikrai dieviška tarnyba" (p. 60). Ši ištrauka lieka nepaaiškinta ir tuo pačiu neparemta. Taip ir lieka klausimas, kaip ir kodėl tik protestantizme yra "dvasiškai brandžių asmenų susirinkimas". Tokios vietos

studijoj yra retos, bet jos sudaro sunkumų daugeliu atžvilgių turtingą ir turiningą veikalą visuotiniau priimti.

Šioje studijoje autorius cituoja ne vien teologus (jų galėjo būti daugiau), bet ir religijos populiarintojus. Atrodo, kad jam svarbu pačios mintys, o ne kas jas sugalvojo, išryškino ar tik kitų mintis atkartojė. Vis dėlto kaip mene taip ir idėjose originalumas paprastai lydima šviežiu gilumu. Tad gal ir šios studijos rėmuose būtų pravartu turėti cituojamų autorių atranką, ypač įvedant daugiau maldos praktikoj pirmaujančių autorių, kaip, pvz., Pranciškaus Saleziečio ir kitų, religijos klasikinių veikalų žinovų.

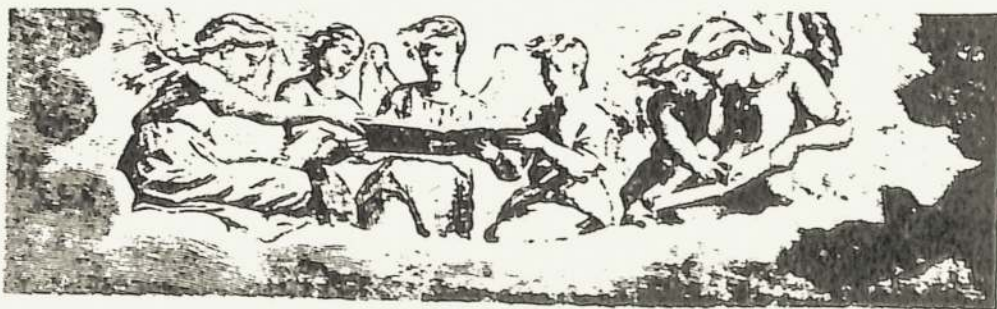
Maldos esmei aptarti autoriui nebūtina buvo užsiminti apie šių laikų problemas, bet kadangi autorius jas kai kur palietė, tad gal buvo galima kiek daugiau pasinaudoti šių laikų maldos problemas svarstančiais šaltiniais, kaip, pvz., Herder ir Herder leidžiamos "Concilium" serijos knygomis, ypatingai Duquoc ir Geffre redaguotu "Prayer Life" (Maldos gyvenimas).

B a i g m i n ė i š v a d a

Naujojo teologijos daktaro kun. Eugenijaus Gerulio studija "Essence of Prayer" yra verta dėmesio. Joje sutraukta ir sistemingai išdėstyta medžiaga randama nelietuvių kalbomis daugelyje šaltinių, kuriais autorius pasinaudojo ir, savaip perkošęs, pateikė naujame veikale. Kiti tesprendžia tą veikalą išleisti anglų kalba. Mums gi dera stipriai pasisakyti už šios studijos atspausdinimą lietuvių kalba. Kiek patobulinus ir patikslinus, ši studija būtų didžiai naudinga plačiai lietuvių visuomenei tiek išeivijoje, tiek tėvyneje. Jos atspausdinimas padėtų užpildyti žymią stoką religinės literatūros lietuvių kalba.

Ruošiant lietuvišką vertimą derėtų į bibliografiją įtraukti sistemingesnę bibliografiją lietuviškos religinės literatūros apie maldą (disertacijoje pastebimi tik daugiau atsitiktiniai užsiminimai apie maldą - dažniausiai iš lietuvių išeivių periodinės spaudos).

K. Trimakas

DAIL. JOK. DAGIO 80 M. AMŽ. IR 50 M. KŪRYBOS SUKAKTIS

1985 m. gruodžio mėn. 15 d. Lietuvių Namų salėse, Toronte, buvo suruoštas dail. Dagio pagerbimas ir jo skulptūros kūrinių paroda. Didelis lankytojų būrys gėrėjosi eksponatais, kurių buvo gausu. Nemažai skulptūrų buvo parduota, o dar daugiau naujojo dail. Dagio leidinio "Dagys Sculptures". Pasigėrėję paroda 3 val. p. p. šventės dalyviai perėjo į didžiąją Liet. Namų salę ir susėdo prie gražiai papuoštų vaišių stalų. Sukaktuvininkui pageidaujant, visi svečiai buvo susodinti veidu į garbės stalą: "Nenoriu žiūrėti į žmonių pakaušius". Invokaciją sukalbėjo kun. P. Dilys. Rengėjų komiteto pirmininkė L. Nakrošienė, tarusi įvadinį žodį, pakvietė pranešti programą I. Neimanienei. A. Dargytė-Byszkiewicz ir L. Nakrošienė perskaitė keletą Dagio eilėraščių ir kitokių kūrinių.

Du buvę klasėd draugai — dail. Dagys ir Halina Dilienė, Toronto 1985.XII.15.

Šios reikšmingos šventės proga daug kas sveikino gerbiamą sukaktuvininką. Gauta nemažai laiškų iš okupuotos Lietuvos. Sveikino dailininkai, bičiuliai ir šeimos nariai.

Žodžiu sveikino "Tėviškės Žiburių" redaktorius kun. Pr. Gaida. Linkėjo vis žengti pirmyn kūrybiniu keliu. Liet. Ev. Reformatų Kolegijos išėivijoje, Čikagos parapijos ir žurnalo "Mūsų Sparnai" redakcijos vardu sveikino Dagio gimnazijos laikų bičiulė biržietė H. Dilienė, linkėdama sveikatos tęsti darbą ir saulėtos nuotaikos ateityje, pabrėždama, kad reformatai didžiuojasi turėdami Jokūbą

Dagi savo Bažnyčios kuratorių gretose. Linkėjo sėkmės ir Lois, ištikimai Dagio gyvenimo draugei ir padėjėjai. Toronto evangelikų vardu kalbėjo Tarybos pirm. E. Bartkus, KLB Toronto apylinkės pirm. A. Vaičiūnas ir daugelis kitų sveikintojų.

L. Nakrošienė dvigubą sukaktuvininką apjuosė iš Lietuvos atsiųsta juosta su įjaustu sveikinimu ir įteikė albumą su šventėje dalyvavusių parašais.

„Ilgiausių Metų!..“ dail. Dagiui – iš k. į d.: Lois Dagienė, dail. Dagys, Halina Dilienė, kun. Povilas Dilys.

Pabaigoje žodį tarė ir pats dail. Dagys. "Žmona sakė - ilgai nekalbėk, padėkok ir eik miegot - patarimas geras, bet kažin ar pavyks jį įvykdyti", - pradėjo savo kalbą sukaktuvininkas. Padėkojęs rengėjams, jis išsamiai apibūdino savo kūrybą, be kitko palygindamas ją su sodu, kuriame yra gražių žiedų, bet taip pat pasitaiko darganų, audrų ir šalnų. Išreiškė viltį, kad jo darbai gyvuos ir jam iškeliavus iš šio pasaulio.

Baigiant pokylį Lois Dagienė padėjo atsilankiusiems anglų kalba.

Iškilmės rengėjų komitetą sudarė: L. Nakrošienė, V. Pilipavičius, E. Smilgys, A. Ulba ir I. Šturmienė. P. Šturmas skoningai papuošė sceną.

H. D.

PUIKI LIETUVIŲ ŠVENTĖ RASTATTE

Rastatiškiai ir apylinkės lietuviai Vokietijoje, rodos, pirmieji šiais metais atšventė Lietuvos nepriklausomybės atstatymo šventę 1986 m. vasario 8 d. Dvylikos apaštalu bažnyčioje ir parapijos salėje. Kiekvienais metais vasario mėn. suruošti didesnio masto šventę yra jau tradicija virtusi Rastatte. Ji visų laukiama. Šiomet į ją susirinko apie 70 žmonių ne tik iš Rastatto bei apylinkių, bet ir iš Pforzheimo, Gaggenau, Waldkirch prie Freiburgo ir kitur. Pasigedome mūsų brolių ir seserų iš Karlsruhės ir Freiburgo. Oras buvo palankus, dieną šalo, bet keliai buvo sausi ir laisvi. Grįžtant naktį į namus šiek tiek snigo.

Bendras pamaldas šį kartą laikė abu Vasario 16 gimnazijos kapelionai: katalikų kun. Jonas Dėdinas ir ev. kun. Fr. Skėrys. Patriotinį pamokslą iš Pirmo Samuėlio knygos 17, nuo 1 ligi 58 skirsnelio apie Dovydo su Galijotu kovos prasmę pasakė kunigas Fr. Skėrys. Jis palygino Dovydo kovą su milžinu Galijotu su mūsų mažos tautos kova prieš tą milžiną Rytuose. Viltis netrukus pamatyti laisvą bei nepriklausomą Lietuvą ir visą Rytų Europą kol kas neišsipildė. Visiems teisybės ir teisėtumo siekiantiems ir išvadavimo laukiantiems aukštybių Viešpats kalba: "Ir visa tai įvyks ne kardu ir jėgos pagalba, bet per mano Dvasią". Mums gi išėivijoje brangios Tėvynės pasiilgusiems tebūna paguodos žodžiu paties Viešpaties pažadas: "Kiekvienas, kuris paliko namus, ar brolius ar seseris, ar tėvą ar motiną, ar vaikus, ar dirvą dėl mano vardo, gaus daugiariopai ir paveldės amžiną gyvenimą. Daug pirmutinių bus paskutiniai, daug paskutinių - pirmutiniai". Šventas Mišias celebravo kun. Jonas Dėdinas. Visi darniai giedojo evangelikų ir katalikų giesmes.

Po kavutės parapijos salėje vyko pasaulietiška šventės dalis. Rastatto apylinkės pirmininkas Povilas Gustainis nuoširdžiai pasveikino visus dalyvius.

Vasario 16-tai pritaikytą paskaitą dviem kalbom skaitė kun. Fr. Skėrys. Jis perskaitė Lietuvos Tarybos 1918 vasario 16 Vilniuje iškilmingą pareiškimą, kuriuo atstatoma nepriklausoma valstybė, nesurišta jokiais ryšiais su jokių kaimynu. Jis nušvietė kokiomis sunkiomis aplinkybėmis buvo atstatyta nepriklausoma demokratinė Lietuvos valstybė. Iš didžiųjų pasaulio valstybių pirmoji ją de jure pripažino Vokietija, vėliau Jungtinės Amerikos Valstybės (USA) 1921 m. liepos mėn. 28 d., o kitais metais de jure ją pripažino ir kitos valstybės. 1921 m. Lietuva buvo priimta pilnateisiu nariu į Tautų Sąjungą.

Deja, Lietuvos nepriklausomybė tęsėsi tik 22 metus. 1940 m. bir-

želio mėn. 15 d. Raudonoji Armija klastingai užėmė Lietuvą. Tuomi ir baigėsi laisvos Lietuvos klestėjimo laikotarpis.

Vokiečių kalba jis priminė klausytojams laisvą ir nepriklausomą gyvenimą tarp 1918 ir 1940 metų ir pasiektus didelius laimėjimus visose srityse. Lietuva turi teisę į nepriklausomą ir laisvą gyvenimą kaip ir kitos tautos. Paskaitininkas ragino melstis ir aukotis, kad ta teisė būtų įgyvendinta. Užtikrino, kad mūsų tautos didvyrių pralietas kraujas ir visų lietuvių laisvės kova nėra beprasme. Lietuva bus ir vėl laisva, nes ji ne veltui tiek daug išken-tėjo, - baigė kunigas Fr. Skėrys. Po to jis sukalbėjo patriotinę mal-dą vokiečių kalba.

Po paskaitos vyko meninė dalis. Kunigas Fr. Skėrys atsivežė iš Huettenfeldo keturias Vasario 16 gimnazijos mokines: Gabiją Dia-varaitę iš Mali (Afrikos), Dalią Navickaitę iš Los Angeles USA ir Ingridą Povilianskaitę bei Tanią Huberytę iš Vakarų Vokietijos. Jos padeklamavo po du eilėraščius ir padainavo dvi dainas: Tėviš-kėlę ir Norėčiau aš keliauti toli toli...

Pasirodė ir saviveiklininkai rastatiškiai menininkai. Rastatto apylinkės moterys, apsirėdžiusios gražiais tautiniais drabužiais, Marta Kuršienė, Ella Gustainienė, Albina Savistauskienė, Dora Dambrauskienė, Stasė Rugulienė, Erika Sergėjienė ir trys vyrai Viktoras Gustainis, Povilas Gustainis, Feliksas Andrijauskas, pa-lydimi akordeonu Augusto Sergėjaus - padainavo:

O, ramunėle, pasakyk... Daug daug dainelių, mieloji sese... Upės bėgs į melsvą toli, gervės lėks ir vėl sugriš... Kokiais keliais be-kečiau... Visi sugiedojo Lietuva brangi, mano Tėvyne...

Rastatto apylinkės valdybos narys Augustas Sergėjus po meni-nės programos padėjo dvasiškiams už bendras pamaldas, prog-ramos ruošėjams ir atlikėjams ir kun. Fr. Skėriui už paskaitą, ku-rią visi su įdomumu išklusė.

Po meninės programos sekė linksmoji dalis, grojant keturių vy-rų orkestrui. Daugelis bandė savo laimę loterijoje. Čia daugiausiai pasidarbavo Albina Savistauskienė, Stasė Rugulienė ir Viktoras Gustainis. Visiems dovanojusiems fantus nuoširdus ačiū. Pelnas iš loterijos padengė tik dalį šventės rengimo išlaidų.

Šventė pavyko. Tai Rastatto lietuvių bendruomenės apylinkės valdybos ir jos talkininkų-ių nuopelnai. Be savanorių bendradarbių būtų buvę neįmanoma tokią puikią šventę surengti. Ačiū visiems ir visoms. Nuoširdi padėka priklauso ir visiems atsilankiusiems. Iki malonaus pasimatymo kitais metais per Vasario 16 Dienos šventę Rastatte.

Kun. Fr. Skėrys

Gražiai paminėta mūsų Tautos šventė Vasario 16 gimnazijos mokinių jėgomis Vakarų Vokietijoje. Čia duodame šventės programą su dalyvių ir vadovų vardais:

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMO
68-jų metinių minėjimas

Hüttenfeld, 1986 m. vasario 16 d.

- 14.30 val. pamaldos katalikams Hüttenfeldo katal. bažnyčioje
Vyskupas dr. Antanas L. Deksnys
pamaldos evangelikams Hüttenfeldo evang. bažnyčioje
Kur. Fr. Skėrys
- 16.00 val. minėjimas Bürgerhaus'o salėje
Atidarymas ir sveikinimai
Johannes Gersters, MdB, kalba

Meninę programą atlieka Vasario 16 gimnazijos mokiniai:

Mažutė (J. Degutyte)	- D. Navickaitė
Kur bėga Šešupė (Č. Sasnauskas)	- mišrus choras
Tykus vakars be vėjo (liaudies daina)	- mišrus choras
Saulutė nusileido (liaudies daina)	- mišrus choras
Gieda gaideliai (liaudies daina)	- mišrus choras
Ištremtųjų giesmė (G. Verdi)	- mišrus choras
Kepurinė (liaudies šokis)	- tautinių šokių grupė
Sutiktuvių maršas (J. Gaižauskas)	- orkestras
Daug daug dainelių (liaudies daina)	- E. Kirkickytė - V. Janutaitė
Oi laukiau (liaudies daina)	- E. Kirkickytė, V. Janutaitė, J. Fréteris, A. Herbistas
Padūkėlis (liaudies šokis)	- tautinių šokių grupė
Pasėjau linelių (liaudies daina)	- D. Dambrauskaitė, N. Mickutė
Dar ne jok (liaudies daina)	- D. Dambrauskaitė, N. Mickutė
Sėdžiu po langeliu (liaudies daina)	- A. Kalvaitytė
Ta mūs seselė (liaudies daina)	- mergaičių ansamblis
Audžiau, audžiau (liaudies daina)	- mergaičių ansamblis
Sadutė (liaudies šokis)	- tautinių šokių grupė
Lietuvių liaudies šokis Šėinis	- kankliuoja R. Bublytė, K. Kampe
Pas motinėlą (liaudies šokis)	- kankliuoja R. Bublytė, K. Kampe
Prie pasakų miesto	- M. Gaižauskaitė, A. Herbistas
Šlama šilko vėjas (liaudies daina)	- S. Alksninytė, R. Bublytė

Aš esu lietuvis	-	J. Fréteris , A. Herbstas
Piršlybos (Vaitkevičius)	-	J. Fréteris , A. Herbstas
Aštuonytis (liaudies šokis)	-	tautinių šokių grupė
Lakštingalų valsas (J. Gaižauskas)	-	orkestras

Choro ir instrumentinio ansamblio vadovas - muzikos mokytojas
Arvydas Paltinas

Tautinių šokių grupės vadovė - Živilė Grodbergienė
Šokiams groja Paulius Petrikaitis

Foto Goke

68-ųjų metinių Lietuvos nepriklausomybės minėjimas V. Vokietijoje

PER GOBI DYKUMĄ IR HIMALAJŲ KALNUS

Pasitaiko knygy, kuriose surašyti neįtikėtini veiksmai, gausu negirdėtų staigmenų. Tokia yra S l a v o m i r R a w i c z anglų k. knyga *The Long Walk* (Ilga kelionė). Ją parašyti talkino Ronald Downing. S. Rawicz'as tarnavo leitenantu Lenkijos kavalerijos pulke Pinske ir buvo 24 metų, kai sovietai jį suėmė, melagingai apkaltino ir nuteisė 25 metams kacetinio kalėjimo.

Bolševikai jį nugabeno į koncentracijos stovyklą nr. 303. Nepakenčiama! Septyni kankinamieji nutaria pabėgti, išskaitant lietuvi Zacharijų Marchinkovą. Mums jo vardas ir pavardė keistai skamba, bet autorius neatlaidžiai tvirtina, kad tai lietuvis: "Jis buvo aukštas, gerai sudėtas, gyvomis rudomis akimis. Aš stebėjausi jo kilmingais judesiais, visuotiniai pranašesniais nei mūsų visų kitų, užtikrinančiais jo bėgimo pasisekimą. Inteligentiško tipo, patrauklus lietuvis". (106 psl.) Knygos autorius Rawicz yra lenkas.

Bėgimą pradėjo taip:

"We went out one by one about a minute's interval between each. Zaro went first and I prayed he found the right spot at the first attempt. Then the Lithuanian. Then Mr. Smith". (116 p.). (Mes lindome po vieną kas minutė. Zaro buvo pirmasis ir aš meldžiausi, kad jam iš karto pavyktų. Paskui lietuvis. Paskui ponas Smith).

Ryte Marchinkovas juos tyliai nuvedė prie medžių šešėlio, kur stovėjo ažuolinis kryžius, maždaug keturių pėdų aukštumo. Tai buvo kapo vieta, atžymėta 1846 metų data. Jie manė, gal pirmieji atrado po tiek laiko. (125 p.).

Baisiai išalkę, išgirdo kiaulės kriuksėjimą. Kad sugautoji nekriuksėtų - jie kuteno papilvę. Toliau nusinešę sudorojo. Liekanas pakasė. (158 p.).

GOBI DYKUMOJE

Visame pasaulyje žinoma Gobi dykuma, kiniečių vadinama Smėlio Jūra, yra vidurinėje Azijoje. Jos pietinė dalis visiškai be vandens, kitur yra žolės, krūmokšnių, galima auginti kupranugarius, ožkas, avis. Gobi dykumos plotas apie du milijonai kv. km, ilgumo apie 1500 km, platumo 900 km, apie 900 - 1500 metrų virš jūros lygio. Kas senų senovėje yra perėjęs ar tyrinėjęs Gobi dykumą? Spėjama, kiniečių raštuose galėtų būti žinių, bet baltieji žmonės apie tai nepatyrė.

Pirmieji europiečiai, perėję Gobi Dykumą, buvo italai. 1271 m. keletas Venecijos prekybininkų iškeliavo į Kiniją, tarp jų ir Marco Polo. Jie vyko per Palestiną, Siriją, Mezopotamiją, Persiją, Pami-
rą ir kitas vietas link Gobi dykumos, kurią perėjo ir pasiekė
Šantu vietovę. Jų anksčiau žinota Mongolijos valdovo buveinėje,
Kublaikane, apsistojo 1275 m. Jie tapo pirmaisiais europiečiais,
nugalėjusiais Gobi dykumą. Marco Polo mėgo nuotykius. Mongoli-
jos valdovas jį priėmė diplomatinėn tarnybon, kurios metu jis daug
keliavo. Sugrįžęs į Veneciją, kautynėse pateko į nelaisvę, kalėjime
savo nuotykius pasakojo kaliniui Rusticianui, kuris buvo sąžiningas,
darbštus ir mokytas vyras. Jis Marco Polo pasakojimus surašė.
Vienas iš rankraščių saugomas Paryžiuje ir turi 1307 m. datą. Vė-
liau jis išspausdintas ir išverstas į eilę kalbų su Marco Polo pa-
varde. Knyga turėjo įtakos sudarinėjant Azijos žemėlapius. Knygą
skaitęs ir Kolumbas. Galimas dalykas, kad tai paskatino jį ieškoti
naujų žemių ir didelių nuotykių.

Vėlesni Gobi dykumos nugalėtojai mažiau žinomi, kol pasirodė
švedas S v e n A n d e r s H e d i n, žinomas kaip Sven Hedin,
gyv. 1865-1952 m. Jis keliavo, stebėjo ir aprašė daugelį kelionių.
1927-1935 m. jis vadovavo tarptautinei ekspedicijai po Kiniją. Azi-
jos kraštus jis tyrinėjo apie 42 metus. Įvairios valstybės jį pager-
bė garbės titulais, būtent: Paryžiaus Mokslų Akademija, Indija,
Švedijos Mokslų Akademija ir t. t. Jo kelionių aprašymų išversta
į daugelį kalbų. Nepriklausomos Lietuvos laikais skaičiau kai ku-
rias Sven Hedin kelionių knygas, kurios man labai patiko.

Ir štai, po daugelio metų, per Gobi dykumą bėga Sovietų Rusijos
kankinami žmonės, įskaitant lietuvį.

Kaip rašoma Rawicz knygoje, Gobi dykumoje jie begaliniai išal-
ko ir baisiausiai ištroško. Surado medžio dvišakį, tinkamą gyva-
tėms pagauti. Kaip atskirti, ar nuodinga, ar ne? Nutaria, kad nukir-
tus galvą nukris ir nuodų maišelis. Pagaliau pastebėjo didelę gy-
vatę, bet toji įlindo olon. Šiaip taip prispaudė galvą, bet negali iš-
traukti. Pavyko atsikratyti galvos. Nulupo, išsikepė, bematant beli-
ko tik kaulai. Atgavo jėgas. Perėjo baisiąją Gobi dykumą.

TIBETO KALNUOSE

Peržingsniavę apie 1500 kilometrų, 1941 m. spalio mėn. pasiekė
Tibetą. Rizikuodami pasirodė vietiniam gyventojui kirkizui, kal-
bančiam rusiškai. Tas patarė nesirodyti Kinijos kareiviams, daž-
nai čia pasirodantiems. Perspėjo, vykstant į Lhašą, aukštai kalnuo-
se nakčiai sukurti ugnį ir prie jos sugulti, nes be ugnies nebenu-
bustų - naktį mirtinai sušaltų. Bėgliai turėjo kirvį ir peilį tai ga-
lėjo pasirūpinti prakuumis, malkomis.

Kirkizas, vedęs tibetietę, augino keletą vaikų. Jų didžiausias tur-
tas - dubenys. Už dubenį gali gauti du jaučius. Kalnuose nėra me-
džiagos dubenims gaminti, o iš toliau jų atsigabenti nesugeba.

Marchinkovas (ar autorius teisingai įrašė to lietuvio pavardę?)
siūlė eiti į Lhasa (Tibetietiškai L h a s a reiškia Dievų sodyba,
apie 3600 m nuo jūros lygio. Tibetiečių vyriausiojo šventiko Dalai
Lama rezidencija. Iki XX a. vidurio neleista lankytis svetimie-
siems, įskaitant europiečius, nors ir buvo čia atvykusių ir šių mies-
tą aprašusių. 1951 m. Tibetą su sostine Lhasa okupavo komunisti-
nė Kinija, tūkstančius tibetiečių nužudė, daugelį vyrų padarė ne-
vaisingais. Dalai Lama pabėgo į Indiją.), kur gautų žmogiškai pa-
valgyti, nes visų jėgos galutinai išsekę. Kiti baiminasi, kad mieste
kas nepaklaustų jų dokumentų. Žinojo, kad jie labai blogai atrodė.

Lapkričio mėn. pabaiga. Po vargingos kelionės sustojo tarpekly-
je, sukūrė ugnį, valgė miltinius blynus. Ryte - trynė kūną, kad at-
gautų jėgas. Visi judėjo, o Marchinkovas nekrutėjo.

- Kelkis, kelkis!

Bet lietuvis nejudėjo. Autorius atsiklaupė - kūnas dar šiltas, bet
jau nebuvo gyvybės. Buvo miręs tik prieš visiems keliantis.

- Kaip galėjo mirti, juk neseniai buvo gyvas ir nieku nesiskun-
dė!?

Deja.

Knygoje skaitome: "Zacharijus Marchinkovas (28 ar 29 metų)
galėjo būti sėkmingas architektas savo gimtojoje Lietuvoje, jei
rusai jo nebūtų suėmę, išvežę. Štai čia pabaigė gyvenimo kovą. Mes
buvome pritrenkti. Negalėjome suprasti, kodėl jis mirė. Gal buvo
daugiau išvargintas, negu mes žinojome, ir jo geroji širdis neiš-
laikė.

Akmenuotėje vietoje negalėjo iškasti kapui vietos. Amžinam po-
ilsiuui lavoną pridengė akmenimis. Paskutiniam atminimui padarė
kryžių, išmeigė virš kapo ir pritvirtino akmenimis. Tyliai pasi-
meldė.

Bekeliaujant atėjo 1942 metų kovo mėnuo. Jie buvo nužingsniavę
apie 4000 kilometrų. Taisė nudėvėtus apavus.

Tris dienas keliavę pastebėjo, kad priekyje dar vienas kalnas.
Dvi dienas leidosi žemyn. Sniegyne pasidarė olą, pailsėjo. Vėl dvi
dienas lipo aukštyn. Kiekvieniame žingsnyje reikėjo judinti rankų
ir kojų pirštus, nes jie stingo. Dažnai reikėjo kapoti ledą. Jėgos
dingo. Staiga peilis išsprūdo iš jo pirštų ir skambėdamas nulėkė
žemyn ir galutinai dingo. Jis jautėsi praradęs geriausį draugą, ku-
rio neįmanoma pakeisti.

Sekančią dieną pradėjo abejoti, ar pajėgs iš kalnyno iškopti. Bai-
sus šaltis, badas, gelianti drėgmė, aukštumas slegia krūtinę. Kiek-
vienas žingsnis - neapsakoma kankynė. Norėjosi sėstis ir šaukti,

verkti begalinės nevilties kankynėje. Norėjosi atsigulti, miegoti. Negalėjo gauti užtenkamai oro. Plaučiai degte degė, širdis garsiai daužėsi. Pasiryžimas nugalėti blėso ir dingo. Kiekvienas jų begaliniai norėjo pailsėti, miegoti, miegoti, pavalgyti, šiltos sriubos nuryti. Žinojo, užmigus nebepabustų. Kažkas pasąmonėje beldėsi, ragino nepasiduoti.

Pagaliau, iš nosies pradėjo bėgti kraujas. Bandė sustabdyti. Šnerves užkimšo nuplėštos brangiosios kojinės gabaliukais. Kvėpavimas pasidarė nepakenčiamas, džiovinu ir šaldė burną. Negalėjo išlaikyti ir kojines skiauturus išplėšė iš nosies. Kraujas vėl čiurle-no, bėgo į barzdą, ten šalo ir krekėjo.

Toliau negalėjo eiti. Bet Zaro aiškino, kad turime pasiekti kalno viršūnę prieš tamsą, arba čia liksime amžinai.

Naktis buvo baisiausia. Kirviu iškirto duobę suledėjusio sniego pusnyne. Neturėjo ugnies, nebuvo iš ko ją sukurti. Nedrįso atsigulti, nes tada užmigtų. Stovėjo ir trynėsi vienas į kitą.

Tai buvo ilgiausia jų gyvenimo naktis. Kolemeno galva linko ant krūtinės ir jis pradėjo kriokti, bet kiti daužė jo kūną ir tuoju pažadino. Vienas kitą saugojo, kad neužmigtų. Jis vistiek pradėjo snausti, kūne jautėsi aksominiai saldus malonumas, bet tuoju kiti kratė už barzdos, purtė, daužė silpnais kumščiais.

Vos prašvitus, pradėjo žingsniuoti. Valandą pakeliavus nutarė, kad blogai eina. Centimetras po centimetro grįžo atgal, patraukė kita kryptimi.

Po apie dešimties valandų laipiojimo - nusileido iki 5000 pėdų. Alsuoti buvo lengviau. Šiek tiek vilties.

Priėjo olą, rado prakurų ir kažin kieno paliktą pajuodusią avies koją. Kepė, gardžiavosi, likutį pasidėjo kitai dienai. Kiek užmigo. Himalajų kalnynas buvo nugalėtas.

IŠSIGELBĖJIMAS

Dvi dienas stūmė pėdą po pėdos. Tikėjosi sutikti vietinius žmones, ne komunistus.

Pamatė du keistu tvariniu, apie aštuonių pėdų aukštumo. Juos stebėjo apie valandą. Aplinkui apėjo. Tolumoje pamatė šokinėjančias kalnų ožkas. Norėtų vieną pagauti, bet jie buvo tiek išvargę, kad vabalo nepagautų.

Lingavo,ėjo kaip skeletai. Mintyse skraidė ramybė, viskas baigta, nesvarbu kas. Viskas baigta...

Bet... kas gi ten juda? Argi?.. Atrodė, tolumojeėjo šeši kareiviai. Norėjo mosuoti, bet neturėjo jėgų, tegalėjo žiūrėti. Akys ašarojo ir merkėsi. Bet ponas Smith, sukaupęs paskutines jėgas, ištiesęs ranką, sušuko.

Taip!.. Jie buvo išgelbėti. Išgelbėti!

Bučiaivosi, rėkė, bandė šokti, isteriškai šūkavo.

Ilgąją išsigelbėjimo kelionę iš Sovietų Rusijos koncentracijos stovyklos pradėjo septyni, užbaigė keturi. Trys pakeliui mirė, žuvo.

Jiems Indijos kareiviai davė maisto, rūkalų. Pirštais iš atidarytų dėžučių kabino maistą, vaisius, valgė ir verkė.

Už kelių mylių buvo kariuomenės sunkvežimiai.

Indijos ligoninėje juos gydė keletą savaičių. Daugel dienų jie kliedėjo ir blaškėsi. Slėpdavo atnešamos duonos likučius po guoliu, prispausdavo pagalve, ant viršaus atsigulę. Tada gerieji slaugytojai atnešdavo duonos kepalus ir padėdavo prieš akis. Miegodami sapnuodavo piktuosius rusus, šaukdavo stengdamiesi pabėgti nuo komunistų... Baisūs sapnai.

Pasveiko.

Iš Kalkutos patraukė kur kas norėjo. Gyvenimą pradėjo iš naujo.

Slavomir Rawicz knyga *The Long Walk* (Ilgą kelionę) 1957 metais atspausdinta Londone, Anglijoje, anglų k. *The Companion Book Club* leidykla. 287 psl. Brėžinys 143-čiame psl. rodo bėgimo taką iš Bargusia (netoli nuo Irkutsk) per Gobi dykumą ir Tibetą iki Indijos.

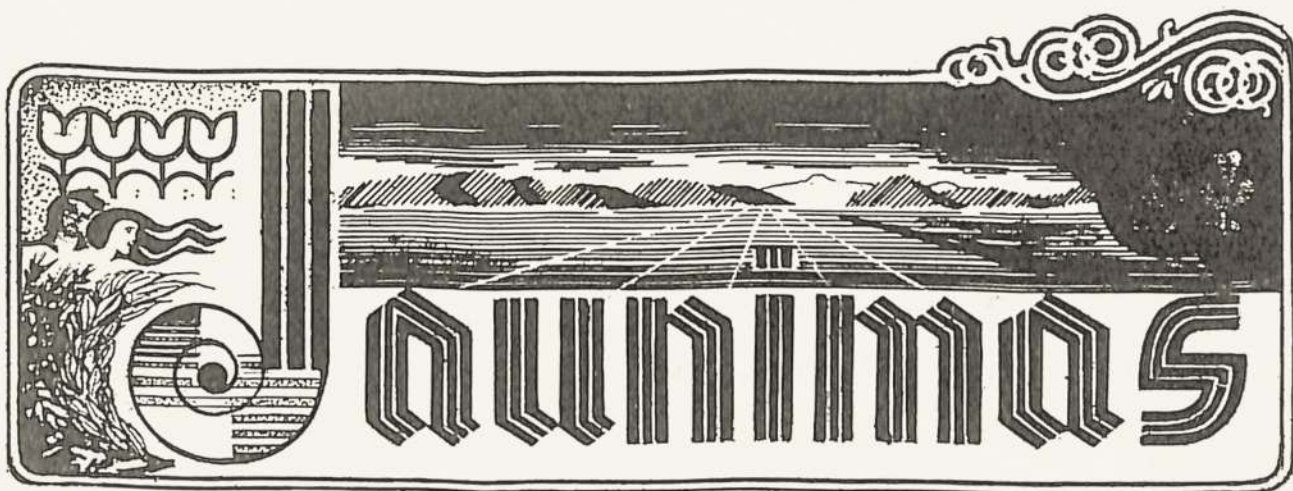
Knygos eilutės liejasi ugnine kaitra, nukreipta rusiškų komunistų "laisvės" priminimui. Baigus skaityti, stebiesi neįtikėtumais. Kaip įmanoma pereiti Gobi dykumą be patyrusių vadovų, be vandens, maisto atsargų? Išilgai Nanšano kalnyno yra oazių, pro kurias traukia vilkstinės, bet jie tokiose vietose negalėjo rodytis, kad kas neišduotų rusams - komunistams. Kaip tokius plotus pereiti be kompasų?

Dar didesnę nuostabą kelia baisioji žygiuotė per Himalajų kalnus. Be gerų batų, be pritaikytų rūbų, be palapinių ar miegojimui maišų! Tibetiečiai žino siaurą, pavojingą taką tarp Sikkim ir Bhatan, juo patyrę gyvuliai ir žmonės pamažu gali eiti. Ar jie atrado kitą taką?

Būtų įdomu sužinoti juos išgelbėjusio Indijos kariuomenės vienetą pavadinimą, juos gydžiusius, ligoninės vardą. Laisvėje galėjo gauti popieriaus, užsirašyti.

The Long Walk (ilgoji kelionė) pasauliui parodo, koks baises rusiškasis komunizmas, kokias kančias pergyvena į ten pakliuvusieji, norintieji išsigelbėti. Tikėtina, kada toji knyga bus išversta į lietuvių kalbą.

* * *

VILIUS NASTOPKA

TIKROVĖS PASAKA

(Novelė)

Buvo Maža Valstybė. Tarp gražių šlaitų, tarp miškuoto paunksmio, prisišliejusi prie jūros, gyveno savarankišką gyvenimą.

Ten gyveno geri žmonės: augaloti, šviesiaplaukiai, mėlynų lino akių. Jie nežinojo, kas yra kerštas, kas yra neapykanta.

Žinojo, kad kaimyninėse valstybėse gyvena daug žmonių, kad jie visi kultūringi, išmokslinti, turi gražių namų, daug aukso ir kitokių blizgučių.

Atvykdavo jie į Mažąją Valstybę. Mažosios Valstybės žmonės juos pasitikdavo, pavaišindavo, ir jie iškeliaudavo. Vaišinga buvo Mažoji Valstybė. Savo vaišingumu stebindavo galingųjų valstybių žmones, savo atvirumu patraukdavo ne vieną keleivį.

Jos gyventojai dirbo žemę, pureno savo jėgomis dirvonus, statė sodybas, turėjo savus papročius. Sodybos atrodė gražios ir mielos, apsodintos gražiais gėlių darželiais.

Mažosios Valstybės žmonės mylėjo savo kraštą, kiekvieną jos pėdą prižiūrėjo, tręšė. Arimų meilė, sodybų jaukūs įrengimai, pašlaičių paukštelių giesmės rišo juos prie savo pastogės. Jie neieškojo laimės svetur, neieškojo tos laimės galingųjų valstybių prieglobstyje, nes jų žemėje viešpatavo meilė. Jie buvo patenkinti. Savo žemėje jie turėjo pilną džiaugsmą ir laimę. Gamtos grožis, atmiestas su Aukščiausiojo palaima, teikė gyventojams ramų ir nuoširdų gyvenimą.

Svetimų dievų negarbino, jaunuoliai nevedė turtingų sužadėtinių iš svetimų kraštų. Jiems buvo mielos savosios. Vaikučiai, tartum

tekmėje vanduo, buvo tyri ir krykštavo paslaptینگame gamtos prieglobstyje.

Buvo vasara. Graži vasara. Gamta nepašykštėjo savo malonių. Javai virto dirvose, galvijai dūsavo priėdę vešlios žolės. Buvo ramu. Bet ta ramybė buvo slegianti. Neaiški, paslaptinga tylą viešpatavo Mažosios Valstybės kloniuose.

Dangus apsiniaukė. Juodi debesys užgulė dangų. Paukščiai nutilo kloniuose. Gyvuliai, pakėlę galvas, žvalgėsi į rytus, šunes staugė.

Iš rytų atjojo galingosios valstybės valdovas. Šį kartą atjojo ne vienas, bet su daug palydovų. Palydovai žvalgėsi į šalis, į gražiai išstatytas sodybas, į puikiuosius rūtų darželius, kurie skleidė malonų kvapą.

Pasitiko juos Mažosios Valstybės žmonės, vaišino juos. Bet rytų valdovo palydovai mažai valgė. Jių turėjo kitokius tikslus. Jiems rūtų valdovas buvo davęs tokį įsakymą:

"Mažoji Valstybė privalo priklausyti mums. Ten apsigyvenę žmonės trukdo mūsų susisiekimą su vakarais. Juos išgabenkite iš ten. Nežiūrėkite jų verksmo ir aimanų. Atskirkite vyrus nuo moterų, vaikus nuo motinų. Išgabenkite visus. Toji žemė bus paskirta jums, galėsite įsikurti jų sodybose. Jie yra maža tauta. Mūsų kultūra turi atsiremti iki vakarų sienos. Mes turime būti galingiausia pasaulyje valstybė. Kas priešinsis, šluokite viską nuo kelio".

Rytų valdovo palydovai ėmėsi darbo. Jie vykdė savo valdovo įsakymą, bet širdyje džiaugėsi, nes matė ir sau naudą. Tikėjosi, grįžę iš savo kelionės, apsigyventi gražiai įrengtose sodybose ir džiaugtis kitų sukurtąja laime.

Darbas virė. Rytų valdovo palydovai, kaip įsiutę vilkai, ardė Mažosios Valstybės gyvenimą.

Moteris ir vaikus stūmė į užkaltus vežimus. Vaikai klykė atskirti nuo motinų. Moteris rovė sau plaukus, netekusios vaikų ir vyrų. Vyrai, suraišioti į vieną grandinę, dūsavo. Mėlyno lino akys kryo į ištuštėjusias sodybas. Jie neverkė, tik kramtė dantimis lūpas ir prašė Aukščiausiąjį pagalbos, kad išgelbėtų juos iš to žiauraus rytų valdovo nagų.

Sunki buvo suimtųjų kelionė. Lazdomis mušė. Nusilpusius pribaigė. Kraujo takas nužymėjo tą žiaurią kelionę, kuri juos atskyrė nuo tėviškės laukų, nuo sodybos ir mylimųjų. Prieš akis atsistojo klaiki nežinia, tokia neaiški ir paslaptinga, kaip apsiblaususi diena, kurioje juos atskyrė.

Už ką, kodėl?

Ar todėl, kad jie nežinojo, kas yra kerštas ir neapykanta, ar todėl, kad jie svečius mylėdavo ir juos vaišindavo, ar todėl, kad jie gerai ir be barnių gyveno?

Girios plėšrieji žvėrys verkė, matydami, kaip jų šalies žmonės

Biržiečiai prie vestuvių stalo 1969 m. Pakšto svetainėje pagerbiant Stasį Neimaną, jr. ir jo jauną žmoną Margaret. Matosi iš k. į d.: L. Uznytė, V. Uznys, P. Bružas, H. Bružienė, O. Kregždienė, J. Kregždė, V. Karosas, M. Guobužienė, J. Guobužis, A. Uznytė, A. Uzniene, A. Dagys, R. Dagys.

buvo surišti, mušami ir varomi į nežinomą šalį, kur jų niekas nelaukė. Ir šitiems, be proto žvėrimis, suminkštėjo širdys, kada protingieji pasaulio padarai skriaudė nekaltus ir beginklius žmones.

Daug žmonių išvarė rytų krašto valdovas iš Mažosios Valstybės, bet dar daugiau ištrūko iš jo nagų. Savisaugos instinkto vedami, jie pasislėpė miškuose. Dalis bėgo į vakarus, pas galingąjį vakarų valdovą. Vakarų valdovas užsiuto ant rytų valdovo, kodėl šis pirmas užbėgo jam už akių. Sušaukė savo palydovus, pasitarė, nusprendė keršyti. Įsibrovė į rytų valstybę ir pradėjo vykdyti baisų kerštą. Mušė, žudė žmones, degino sodybas, niekino moteris...

Iš pradžių Mažosios Valstybės žmonės pamane, kad vakarų galingasis valdovas gelbėjo juos, norėjo sugrąžinti išvežtuosius į rytus jų žmones, bet apsiriko. Vakarų valdovo norai buvo tokie pat kaip ir rytų valdovo, tik savo valstybės naudai.

Vakarų valdovas daug žmonių išžudė, daug išblaškė, daug į nelaisvę paėmė. Mažosios Valstybės žmonės išsimėtė. Neteko jie savo valstybės, tos mažutės prie jūros prisiglaudusios ir paslaptin-gu gamtos grožiu apjuostos.

Rytų valdovas išsigando. Pamatė, kad vienas neištengs atsispirti prieš galingesnį vakarų valdovą. Pakvietė į talką Pasaulio Jėgą. Pasaulio Jėga padėjo sunaikinti vakarų valdovą. Jo valstybė subyrėjo į daug mažesnių valstybių. Rytų valdovas džiaugėsi, iš džiaugsmo ūsus kraipė ir svajojo apie savo valstybės sutvarkymą, apie

jos ribų praplėtimą. Jis dėkojo Pasaulio Jėgai už suteiktą pagalbą ir prašė sugrąžinti visus žmones, kurie buvo išblaškyti po vakarų valdovo valstybę. Pasaulio Jėga prižadėjo išklaudyti rytų valdovo norus.

Mažosios Valstybės žmonės sužinojo apie rytų valdovo kėslus, apie jo norą turėti visus žmones vienoje vietoje. Suprato, kad jų gyvenimas šioje žemėje baigtas, kad juos išnaikinti nori arba paversti tik darbo jėga - vergais, palikti be valstybės.

Mažosios Valstybės vienam vyrui pavyko išsprukti iš vergų kolonos. Jis, gerų žmonių padedamas, išvyko ieškoti Pasaulio Sąžinės. Buvo girdėjęs, kad Pasaulio Sąžinė gyvena toli užjūry. Daug vargo teko jam iškentėti, daug rūpesčių teko pakelti, kol pasiekė Pasaulio Sąžinę.

Pasaulio Sąžinė gyvena viena, atsiskyrusi nuo pasaulio. Ji puikiai žinojo žmonių gyvenimą, matė savo veidrodyje visus užkulisius, kurių paprasta akis neižvelgė. Toji kova, kuri vyko tarp rytų ir vakarų valdovų, o taip pat Pasaulio Jėgos pagalba rytų valdovui, Pasaulio Sąžinės veidrodyje buvo atžymėta. Tame pačiame veidrodyje matėsi ir Mažosios Valstybės vargai ir nelaimės. Erškėčiuotas kelias į tolimuosius rytus ir ne rožėmis klotas į vakarus spindėjo Pasaulio Sąžinės veidrodyje laumės juostos aureole.

Mažosios Valstybės vyras pasibeldė į Pasaulio Sąžinės rūmus. Pasaulio Sąžinė pasitiko jį, įsileido. Purvinas, sudraikytais plaukais įėjo nedrąsus vyras. Akis nuleidęs, pasveikino Pasaulio Sąžinę.

- Daug privargai, žmogau, kol pasiekei mane, Pasaulio Sąžinę. Ilgas buvo tavo kelias.

- Mano vargai, palyginus su Mažosios Valstybės vargais, yra menki, - pradėjo kalbą žmogelis.

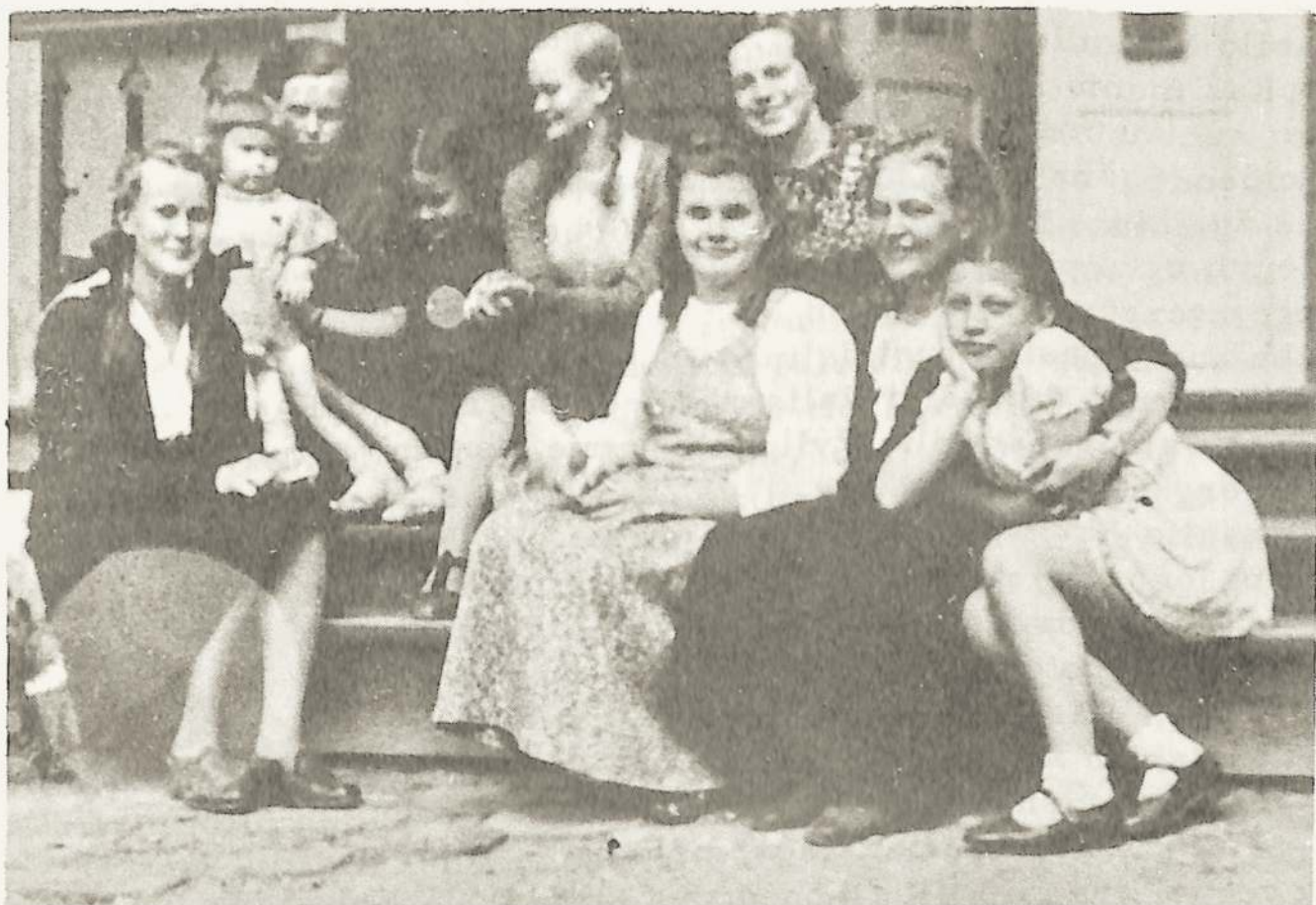
- Taip, žmogau! Aš mačiau jūsų visų vargus, bet aš laukiau ir stebėjau. Jūsų pasaulis sakė, kad jis yra tobuliausias, kad jis klaidų nedaras, kad jų veiksmai, suderinti su kultūra, atnešią žmonijai gražų gyvenimą. Bet apsiriko! Po kultūros skraiste pasislėpė jų sąžinė. Moterų ir vaikų ašaros nesujaudino jų. Jie žudė! Žudė nekaltus ir pagalbos reikalaujančius. Mano veidrodyje atsispindėjo jų veiksmai...

- Bet, Pasaulio Sąžine, koks bus mūsų likimas, jeigu Pasaulio Jėga yra neteisybės rankose? Ką veiks mano valstybės žmonės?..

- Rytoj nuvyksime į Pasaulio Jėgos ir rytų valdovo puotą. Ten bus sprendžiamas žmonių likimas, taip pat ir jūsų tautos. Dabar eikime prie mano veidrodžio. Aš parodysiu tau, ką veikia tavo tautiečiai.

Pasaulio Sąžinė nuvedė vyrą į atskirą kambarėlį, kur stovėjo didelis veidrodis. Daug vaizdų spindėjo veidrody. Vyras pamatė savo

tautiečius dviejose pasaulio dalyse. Pažvelgęs į savo tautiečius rytų valstybėje, pamatė skurdų vaizdą. Vyrai atskirti nuo savo šeimų. Jie kasė žemę, gyveno aplūžusiose ir apsamanojusiose trobose. Drabužiai vos laikėsi ant kūno. Prakaitas varvėjo per jų kaktas, pūslėtos rankos sunkiai bevaldė kastuvą.

1937 m. Birzuose ant medinės reformatų klebonijos laiptų, iš k. į d.: I-oj eilėj — Evelyną Yčaitė-Taggart, Hypatiją Yčaitė-Petkus, a.a. Oną Yčienė, Oną Yčaitė-Beresnevičienė; II-oj eilėj — Erika Barnelytė-Surholt, Birutė Yčaitė-Barnelienė, Renata Barnelytė-Sanner, a.a. Violeta Yčaitė-Wilson, Danutė Yčaitė-Kregždienė

Vaizdas nukrypo į moterų stovyklą. Moterys gyveno panašiose sąlygose, dirbo miške. Visų jų veidai nebebuvo panašūs į tas gražias, šviesiaplaukes moteris, kokios buvo savo tėviškės laukuose. Vyras neišlaikė. Susmuko prieš veidrodį, galva palietė žemę.

- Nenusimink, nelaimingasis! Tavo tautiečiai, kurie liko gyvi, kurių neužmušė pakelėse, baigs vargus. Aš ilgiau negaliu pakęsti tokios neteisybės. Nuo vakar dienos vakarų valstybėje tavo tautiečiai pradėjo badauti. Jie paskelbė pasyvų pasipriešinimą prieš Pasaulio Neteisybę, kuri plaukia iš rytų valdovo pusės. Jie nenori grįžti į savo tėvynę, Mažąją Valstybę, nes jie žino, kad trumpai tenai gyvens, kad susilauks savo kitų tautiečių likimo: bus ištremti padidinti vergų eiles...

Sekančią dieną Pasaulio Jėga ir rytų valdovas šventė didelę šventę, kėlė didelę puotą. Rytų valdovas nesigailėjo gėrimų. Tarnai

nešiojo valgius, vergės pilstė putojančius gėrimus. Triukšmas buvo toks didelis, kad tarpusavy nebuvo galima susikalbėti. Rytų valdovas gyrė Pasaulio Jėgą, garbino jos atliktus žygius, bet neužmiršo ir savųjų nuopelnų.

- Negerai padarėme, rytų valdove, kad mes nepakvietėme į šitą puotą Pasaulio Sąžinės. Jos balsas čia būtų labai reikalingas, - prabilo Pasaulio Jėga.

- Kas mums Pasaulio Sąžinė!.. Ji jau atgyveno savo amžių. Kas buvo seniau madoj - šiandien turi pranykti. Gyvename naujuose laikuose. Sąžinė, toks nesuprantamas dalykas, nesiderina su dideliais žygiais, - paaiškino rytų valdovas.

Puotą vyko pilname įkarštyje. Vyno taurės liejosi ant stalų, pušnuogės vergės šoko laukinių šokių. Tyliai prasivėrė durys. Baltuose drabužiuose pasislėpusi, išlinko Pasaulio Sąžinė. Niekas jos nepasitiko. Tarnai dairėsi į šalis, bet nedrįso trukdyti Pasaulio Jėgos ir rytų valdovo smailių žvilgsnių, kurie buvo nukreipti į bešokančias verges.

Pasaulio Sąžinė pajudėjo prie puotos stalo. Atsistojo prie Pasaulio Jėgos ir rytų valdovo. Šešėlis krito ant stalo, bet jie to nepastebėjo. Šokis baigėsi. Pakilo dar didesnis triukšmas, bet jis tuoj nutilo. Puotos salėje pasigirdo švelnus balsas:

- Aš esu Pasaulio Sąžinė. Jūs manęs nepakvietėte, kada yra sprendžiamas žmonių ir tautų likimas. Bet aš nekviesta atvykau!

- Aplinkui vien neteisybė viešpatauja... - kalbėjo toliau Pasaulio Sąžinė. - Kiek nesantaikos, melo ir kraujo! Kiek daug vergų! Juk vergai yra taip pat žmonės. Jėga priversti, linksmina jie kitus, kada jų širdys perpildytos skausmu. Jų lūpos šypsosi šokių metu, kad neužrūstintų galingųjų, bet po šokio jie verkia ir keikia savo žiaurųjų likimą.

- Vakarų valdovas buvo baisus. Jis daug nelaimių pridarė, daug nekaltų žmonių nužudė. Jis žuvo, jis jau pranyko. Jo tauta liko nubausta. Ji turės atgailauti ir išpirkti savo nuodėmes. Su ja atsiskaityta. Žmonių nekaltos aukos visuomet išperkamos atgaila.

- Bet dar yra vienas baisus žmonių priešas. Jis neturi savyje sąžinės jausmo. Tas jausmas jo širdyje pranyko. Pridengęs savuosius darbus avies kailiu, jis mato kitų akyse mažutį krislelį, kai tuo tarpu jo akyse guli didžiausias vežimas...

- Bet, rytų valdove, tu prašai daug dalykų. Tu neturi sąžinės, tu apgavai Pasaulio Jėgą, tu išaukštinau save, o kitus pamynei po kojų. Tau patikėjo. Atėjo laikas man prabilti.

- Ei, vergai, suimkite Pasaulio Sąžinę! - suriko rytų valdovas.

Pasaulio Jėga uždėjo ranką rytų valdovui ant peties. Rytų valdovas išbalo, jo ūsai pradėjo trūkčioti. Vergai nejudėjo. Jų akyse švietė viltis ir baimė. Jie stebėjosi, kad atsirado žmogus, kuris iš-

drįso pasakyti tiesos žodį galingajam rytų valdovui.

- Kalbėk toliau, Pasaulio Sąžinė. Kaip Pasaulio Jėgai, man įdomu išgirsti tolimesnę tavo kalbą, - prabilo Pasaulio Jėga.

- Išsigandai, rytų valdove! O gal tavoji sąžinė pabudo? Sakyk, rytų valdove, kur dingo ta Mažoji Valstybė, kur dingo tos valstybės žmonės, koks jų likimas?

- Jie kariavo prieš mane, jie laikinai nubausti, - teisinosi rytų valdovas.

- Netiesa! - pertraukė Pasaulio Sąžinė. - Jie nekariavo ir nė nebandė kariauti prieš tave, kol tu jų neprispaudei. Jie dirbo savo žemėje, kitų valstybių neskriaudė. Jiems užteko savųjų turtų ir savosios laimės. Nereikėjo jiems tų gėrybių, kuriomis jūs didžiavotės. Surakinote tos šalies žmones grandinėmis, išardėte šeimas, ištrėmėte iš krašto, pavertėte juos vergais. Jie neša sunkią vergovės našta. Bet pasakyk, rytų valdove, kur tie, kurie nepajėgė išverti tremtinio kelionėje iki galo? Tavo palydovai juos užmušė lazdomis. Uždususius vaikus išmetė iš užkaltų vagonų. Paliko juos plėšriesiems žvėrimis ir paukščiams. Šiandien reikalauji grąžinti likučius Mažosios Valstybės gyventojų, kurie pasislėpę nuo tavo niekšingos rankos, yra vakarų valstybėje. Tu mulkini Pasaulio Jėgą ir meluoji. Jie ten badauja įrodydami, kad geriau sutinka mirti, negu pas tave grįžti.

- Sąžinė meluoja, - sumurmėjo rytų valdovas.

- Ar turi įrodymų? - pridėjo Pasaulio Jėga.

Pasaulio Sąžinė liepė atidaryti duris. Už durų laukė Mažosios Valstybės vyras su dideliu veidrodžiu.

- Čia įrodymas, - paaiškino Pasaulio Sąžinė. - Čia jūs pamatysite savo akimis tokių dalykų, kokių pasaulis dar nematė. Šitas vyras, kuris laiko veidrodį, yra Mažosios Valstybės vyras. Jis per didelius vargus pasiekė mane. Jis gali gyvu žodžiu atvaizduoti savo tautos tragediją, rytų valdovo žiaurų darbą.

Nuslinko šydas, dengęs paslaptinę veidrodį. Vergai per kilmingųjų pečius galėjo laisvai matyti veidrodyje pasirodžiusius paveikslus.

Ir suprato Pasaulio Jėga, kiek neteisybės ir skriaudų padaryta žmonėms.

- Viskas melas! - suriko rytų valdovas.

Pasaulio Jėga suspaudė rytų valdovą. Jis neišlaikė, sukniubo ant grindų.

- Palydovai, suimkite rytų valdovą, - parodė ranka Pasaulio Jėga savo palydovams. - Žiūrėkite, kad jis ant kelių šliaužtų ta vieta kur nelaimingieji surakinti buvo varomi iš savo valstybės. Nelaimingųjų kritimo vietas tegul išbučiuoja. Menka čia bus jam bausmė. Bet tegul mato pasaulis, kad Teisybė dar nėra mirusi.

- O mes, Pasaulio Sąžinė, eisime į pasaulį ir padarysime tvarką, - pridūrė Pasaulio Jėga.

Puota iširo. Vergai šoko džiaugsmo šoki.

Pasaulio Jėga ir Pasaulio Sąžinė sutvarkė pasaulį. Mažosios Valstybės žmonės buvo gražinti į savo valstybę. Nuvargę, išbadėję atsigaiveno savoje pastogėje. Dalis iš jų buvo užmerkę akis prieš šaly, nužudyti arba mirę sava mirtimi.

Dalis negrižo, nebematė savosios tėvynės, mylimųjų sodybų ir paslaptinių klonių.

Mažoji Valstybė vėl susitvarkė, išgriautąsias sodybas atsistatė. Vasarą, kada ateidavo ta nelaimingoji - atmintina diena, jie klaupdavosi, mintimis ir malda prisimindavo tas nelaimingas aukas, kurios žuvo pakelėse, kurie nebegalėjo grožėtis naujai atsikūrusia Mažąja Valstybe.

*

1983 m. Santa Fe, New Mexico, iš k. į d.: kuratorė Evelyn Yčaitė Taggart, dr. Martynas Yčas, kuratorė Hypatia Yčienė Zuris.

ŠOVINIZMAS VILNIAUS KATEDROS KLEBONIJOJE

Antrojo Pasaulinio karo pradžioje, 1941 m. birželio 23 d., Vokietijos kariuomenei įvažiavus į lietuvių sukilėlių išlaisvintą Vilnių, pagrindinį miesto ir sostinės vadovavimą perėmė lietuviai. Nuo pirmos dienos Vilniuje atsirado daug tūkstančių vokiečių karių. Kai kurie jų liko Vilniuje ar tenai esančiai Vokietijos kariuomenei patarnauti, ar kaip sužeisti, besigydantieji. Jų tarpe buvo gaunančių dieną ar kelias dienas poilsui, arba dėl ligos ar kitų priežasčių. Bematant Vilniuje susidarė gausūs vokiečių karių būriai, kurie kaip turistai vaikštinėjo po miestą ir apžiūrinėjo svarbesnes, istorines vietas. Vokiečių kariai šimtais eidavo į Gedimino kalną, šv. Petro ir Povilo bažnyčią, Katedrą, Aušros Vartus, šv. Onos bažnyčią ir kitur. Jie žiūrinėdavo, fotografuodavo, bet nežinojo, ką apžiūrinėja, nes po ranka neturėjo informacinių leidinių, nebuvo paaiškinančių.

Viena lietuvių įstaiga bandė suorganizuoti lietuvius vadovus, bet, po ilgoko laiko (gal kelių savaitių) tokių vadovų neparuošė, jų neparinko, neapmokė, neturėjo pinigų atlyginimui. Gi lenkai jau buvo spėję susiorganizuoti ir prie kai kurių minėtų vietovių turėjo savo vadovus, kurie gera vokiečių kalba aiškino vokiečių kariams daug ką neteisingai, melagingai pasakodami, aiškiai iškišdami lenkiškumo adatas, lyg Vilnius būtų lenkų kultūros centras.

Tada viena lietuvių įstaiga kreipėsi į mane, prašydama suorganizuoti lietuvius vadovus, galinčius vokiečių kariams aiškinti apie istorines Vilniaus vietas. Mielai sutikau, nors turėjau pora tarnybų ir studijavau Vilniaus universitete. Netrukus sudariau reikalingą būrelį, daugumoje lietuvių studentų, norinčių būti Vilniaus vadovais. Jų apmokymui parinkau Vilniaus Dailės Muziejaus rūmus. Vadovams dėstė ir aiškino keletas asmenų, jų tarpe dail. Adolfas Valeška, meno istorikas Mikalojus Vorobjovas (gimė 1903. V. 19 Šiauliuose, mirė 1954. VI. 7 d. Northampton, Mass., JAV) ir keletas kitų. Trumpu laiku buvo parengtas reikalingas skaičius lietuvių vadovų ir išskirstyti prie Vilniaus miesto istorinių, meninių pastatų. Vadovai dirbdavo pamainomis.

Betgi mes negalėjome lietuvių vadovų įvesti į katedrą, kur aiškino ypatingai melagingi fanatikai lenkų vadovai. Mes nenorėjome naudoti jėgos. Nuvykus pasikalbėti su katedros klebonu, tas lenkas dvasininkas nenorėjo nė girdėti apie tenai veikiančių lenkų vadovų pašalinimą, arba jų pakeitimą lietuvių vadovais. Pats girdėjau, ko-

kiaus melus vokiečių kariams pasakojo tie lenkų vadovai.

Nutariau veikti per bažnytinę vadovybę. Tuoju nuėjau į arkivyskupo Mečislovo Reinio (gimė 1884. II. 5, mirė 1953. XI. 8 d. Sovietų Rusijos tremtyje kankinio mirtim) įstaigą, buvusią Vilniuje. Tiesiog prie arkivyskupo Reinio negalėjau priėti, nes jo sekretoriumi, ar koku ten patarėju, pagelbininku buvo kunigas Kristupas Čibiras (gimė 1888. XII. 14 Švenčionių aps., žuvo nuo Sovietų Rusijos lėktuvų paleistų bombų Vilniuje 1942. III. 23 d.). Vos tik įėjus, kun. K. Čibiras pradėjo klausinėti, kodėl aš noriu pasimatyti su arkiv. M. Reiniu. Atsaciau, kad, jei galima, tai norėčiau pasakyti tiktai J. E. arkivyskupui. Bet kun. Čibiras primygtinai pageidavo jam pasakyti atsilankymo tikslą, nes jis turįs pranešti atvykstančių pageidavimus, kitaip negališ man leisti pasimatyti su arkivyskupu. Vėl prašiau nesibijoti, leisti pasikalbėti su arkivyskupu. Ne ir ne, būtinai reikalavo pasakyti, kodėl noriu pasikalbėti su arkivyskupu. Man tai buvo nelauktai keista, nes kun. Čibirą jau anksčiau buvau sutikęs.

Ką gi, nesant kitos išeities, pradėjau pasakoti, kad vadovauju Vilniaus vadovams, norime jų įstatyti į Vilniaus katedrą, pakeisti tenai esančius lenkų vadovus. Kun. Čibiras, rūkštoka veido išraiška, ėmė piktai klausinėti, kodėl aš nusistatęs prieš lenkų vadovus, kodėl jie man negeri, kodėl būtinai noriu įkišti lietuvius. Jam švelniai ir atsargiai aiškinau, bet kun. Čibiras nenusileido, ėmė kelti balsą ir tarė, kad tokiu reikalu jis nesutinka arkivyskupo trukdyti. Jis patarė man būti nuolaidesniam lenkų atžvilgiu, be reikalo nesijaudinti ir netrukdyti tokiomis smulkmenomis.

Aš nemaniau nusileisti ir pradėjau stebėtis, kad kun. Čibiras pats būdamas vilniečiu, nenori padėti lietuviams svarbiame reikale. Aš kaip tik esu už taikų sugyvenimą su lenkais ir todėl čia atėjau, ieškodamas draugiško sutarimo. Į kur kreiptis, jei ne į lietuvius? Ar į lenkų dvasiškiją? Apie ką jis kalba, ir ar supranta, ką aš jam sakau?

Matomai, mudviejų pasikalbėjimas atkreipė gretimame kambaryje buvusio arkivyskupo M. Reinio dėmesį. Staiga duryse pasirodė arkivyskupas Reinys, klausdamas, koks čia reikalas. Tuoju ir mielai arkivysk. Reinys mane pasikvietė į savo kambarį, nelaukdamas kun. Čibiro aiškinimų.

Arkivysk. M. Reinys savo darbo kambaryje paklausė mano pavardės; kiek pasikalbėjome apie mano dėdę a. a. kun. Motiejų ir kai kuriuos kitus mūsų giminės žmones. Tada maloniai paprašė sakyti, koku reikalu pas jų atėjau. Ramiai paaiškinau. Paprašiau, jei galima, paveikti Katedros kleboną, kad jis neleistų lenkų vadovams katedroje (viduje ir išorėje) aiškinti vokiečių kariams ar kitokiems turistams, bet tai daryti leistų lietuviams vadovams,

kurie yra teisingai moksliskai paruošti ir sąžiningai laikosi istorinės tiesos.

Arkivysk. M. Reinys tuojau ir labai mielai sutiko tą mano pageidavimą įvykdyti; pažadėjo nevilkinant pasikalbėti su Katedros klebonu lenku. Jis mano, kad rytoj galėsime aplink Katedrą ir Katedroje turėti lietuvius vadovus. Išeinant jis stebėjosi, kad kun. K. Čibiras nesutiko man leisti tuo reikalu pasikalbėti, net galvą pakratė ir sakė, jei kada bus koks nors reikalas, užėiti į jo įstaigą ir jis visada mielai su manimi pasikalbėsias. Išeinant jis man dovenojo lietuvišką religinę knygelę, ją gražiai dedikavęs.

Kiek prisimenu, tai buvo pirmas ir paskutinis mano pasimatymas su J. E. arkivysk. M. Reiniu. Tą pasikalbėjimą ir nuostabiai malonią arkivyskupo asmenybę visad šviesiai pagarbiai prisimenu.

Tikrai, sekančią dieną lietuviai vadovai jau ėmėsi aiškinimų Vilniaus Katedroje ir prie jos.

Su kun. K. Čibiru buvau susikirtęs dar vieną kartą pokalbyje "Naujosios Romuvos" redakcijos patalpose, Vilniuje. "Naujosios Romuvos" redaktorius ir leidėjas Juozas Keliuotis kviesdavo laikas nuo laiko į "N. R." patalpas diskusijoms įvairius lietuvių veikėjus, daugumoje gyvenančius Vilniuje. Kartą iškilo lietuvių ir lenkų bažnytinių reikalų tvarkymas. Aš pasisakiau už abipusiai draugišką lietuvių ir lenkų bendravimą, kas ilgainiui išeis į naudą. Dideliam nustebimui, kun. K. Čibiras ėmė šiauštis ir priekaištauti lietuviams, kad mes per daug norime kištis į bažnytinius lenkų reikalus. Kiek prisimenu, taip purkštavo tikrai kun. K. Čibiras. Kraipėme galvas, Argi jis, kovojęs už lietuvių teises Lenkijos okupaciniais metais, dabar, Lietuvai atgavus Vilnių, imasi ginti lenkus? Begyvenant Vilniuje, be minėtų dviejų pasikalbėjimų, nepavyko arčiau pažinti kun. Čibiro.

K a s i n ė j i m a i   G e d i m i n o   k a l n e

Lietuviai, atgavę Vilnių, kiek galimybės leido, ėmėsi tyrinėti miestą ir apylinkes. Vokiečių okupaciniu laikotarpiu, pradedant 1941 m. vasara, pradėtas kasinėti Gedimino kalnas. Daugumą kasinėtojų sudarė lenkai, kurių dauguma buvo lenkų studentai, didelė jų dalis iš atvežtų lenkų kolonistų. Kaip eilinis kasinėtojas Vilniaus Gedimino kalne buvo ir lietuvis studentas Jonas Kalpokas, mano geras pažįstamas ir bičiulis. Pora kartų jis man pasakojo, kad be kasinėjant, lenkų studentai įverčia ir užverčia bei užkasa akmenis su lenkiškais įrašais. Kada nors nauji kasinėtojai atras keistų radinių, gal net galinčių maišyti archeologinius duomenis.

Minėtus įvykius apie vadovus, apie Gedimino kalno kasinėjimus buvau užrašęs savo dienorašty, kuris, deja, liko Vilniuje. Dabar, po

kelių dešimčių metų, aišku, daugybę smulkmenų esu pamiršęs, nors kai kurie epizodai dar yra išlikę atmintyje.

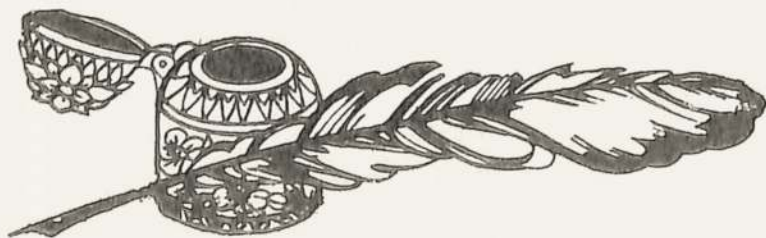
Raiščiai F ü h r e r d u r c h V i l n i u s

Kad būtų aišku, kurie yra vadovai, jiems buvo išduoti pažymėjimai lietuvių ir vokiečių kalbomis, o ant rankų užsegti platoki, balti raiščiai su spaustuvėje atspausdintais įrašais: VADOVAS PO VILNIŲ ; apačioje - F ü h r e r d u r c h V i l n i u s.

Tuos raiščius užsakyti buvau nuvykęs į didelę spaustuvę Vilniuje, kurią jau tvarkė ir jai vadovavo Prūsijos lietuvis Enzys Jagomastas, turėjęs savo spaustuvę Tilžėje, Mažojoje Lietuvoje. Jis su šeima buvo atvykęs ar persikėlęs į Vilnių, manė, kad iš Vilniaus galės našiau, bent tuo tarpu, lietuviškai veikti ir spausdinti knygas. Nuėjus į spaustuvę, mane maloniai priėmė mielos išvaizdos, raudonveidis, sveikai atrodąs Enzys Jagomastas. Bematant su juo susipažinau. O kai sužinojo, kad mano vadovaujamoj "Jūros" korporacijoj Vilniaus universitete yra ir jo sūnus Jurgis, tapome bičiuliais. Aš, paveiktas tuolaikinio lietuvių baiminimosi lietuviškai rašyti vietovardžius, buvau manęs vadovams raiščius spausdinti su vokišku įrašu F ü h r e r d u r c h W i l n a. Tai patyręs, E. Jagomastas mane bematant įtikino, kad savo krašto vietovardžius visada reikia rašyti lietuviškai ir nesitaikyti prie svetimųjų. Tegul svetimieji sužino ir išmoksta lietuvišką rašybą. Todėl pataria vadovams ant rankų raiščius spausdinti su vokišku įrašu F ü h r e r d u r c h V i l n i u s, o viršuje - lietuviškai.

Man tai buvo maloni staigmena. Džiaugiausi gavęs teisingą pamoką, prašiau taip ir atspausdinti. Kitą dieną jau nešiausi gražius baltus vadovams ant rankų gana plačius raiščius su įrašais didelėmis juodomis raidėmis. Mūsų vadovai jais mielai pasipuošdavo.

Didelės pagarbos vertas Enzys Jagomastas su visa savo šeima vokiečių-nacių buvo sušaudytas Vilniuje (ar Paneriuose) 1941 m. liepos mėn. 23 d. dėl to, kad jis ir jo šeima siekė buvusių prūsų žemių prijungimo prie Lietuvos. Gaila, labai gaila, kad man tik vienintėlį kartą teko sutikti didžios pagarbos Enzį Jagomastą. Neabejoju, kad su juo būtų gražiai bendravę lietuvių tautos labui.

VORONEŽO LIETUVIŲ GIMNAZIJA

(70 metų sukakties proga)

Į mano rankas pateko dr. Martyno Yčo "Atsiminimai". II-me tome yra aprašyti Voronežo gimnazijos steigimas ir veikla. Noriu ir su M. Sparnų skaitytojais šiomis žiniomis pasidalyti.

Pasipyklus mūsų tautiečių masėms - pabėgėliams nuo karo ir vokiečių okupacijos po plačiąją Rusiją, pirmiausia buvo susirūpinta pašalpomis, pastoge ir darbu. Prie caro veikė jo jaunesniosios dukters - kunigaikštietės Tatjanos - pabėgėliams šelpti komitetas. Tai buvo centrinė visos Rusijos imperijos organizacija, kurios žinioje buvo visų labdaringų draugijų ir įstaigų veikimas.

Kiek sutvarkius šiuos reikalus, visu aštrumu iškilo moksleivių mokyklų reikalas. Daug buvo evakuota ir mokytojų, kurie sėdėjo be darbo. Prieš steigdamas gimnaziją, M. Yčas pasitarė su Valst. Dūmos ir švietimo komisijos nariu - Vorionkovu. Jis patarė nieko nelaukiant, kreiptis į švietimo ministerį - grafą P. N. Ignatjevą. Išdėsčius jam reikalą, kad jaunimas nori šviestis, mokytis lietuvių kalbos ir pan., ministeris užrašė ant M. Yčo prašymo rezoliuciją, kad Vilniuje leidžiama atidaryti berniukų ir mergaičių gimnaziją, su valstybinių gimnazijų teisėmis, bet, kol yra evakuoti, atidaryti tokią gimnaziją Voroneže. Reikia pažymėti, kad M. Yčas, būdamas Rusų Valstybinės Dūmos (parlamento) atstovu, turėjo rusų įstaigose nemažai įtakos.

Dėl šios rezoliucijos M. Yčas pasidžiaugė pakelyje švietimo komisijos nariui Vorionkovui. Tas pradėjo abejoti, kad švietimo ministerio bendradarbiai gali pradėti ieškoti įvairių formalumų. Reikia gauti formalų leidimą. Patarė kreiptis pas aukštesniųjų mokyklų direktorių.

Direktorius buvo sumišęs, pamatęs ministerio rezoliuciją ant M. Yčo prašymo. Dešinieji nenorėjo, kad leidimas būtų duotas. M. Yčui prašant ir Voriankovui palaikant, direktorius išrašė formalų leidimą.

Gimnazijos direktoriumi M. Yčas norėjo pakviesti savo brolių Joną, kuris tada buvo Semipalatinske gimnazijos inspektoriumi. Jonas sutiko, bet pranešė, kad galėsiąs atvykti tik po poros mėnesių. Negalima buvo laukti. Tada M. Yčas pakvietė gimnazijos direktoriumi Slaščevskį, buv. Vilkaviškio gimnazijos direktorių. Inspektoriumi buvo parinktas inž. K. Šakenis, tuo metu gyvenęs Maskvoje. Lietuvių kalbos mokytoju buvo pakviestas J. Jablonskis, gyvenęs Velyžiuje. Pastarasis iš pradžių spyrėsi, bet vėliau prikalbinėjamas sutiko.

Du biržėnai aplanko trečią — skulptorių Jok. Dagį Toronte. Iš k. į d.: krt. J. Kutra, skulpt. žmona — Lois Dags ir torontiškis Emilis Smilgis

Mokytojais buvo pakviesti: J. Balčikonis, J. Špakevičius, M. Šikšnys, A. Tumėnas, J. Vokietaitis ir kun. J. Šepetys. Reikėjo dar gauti Vilniaus mokslo apygardos vedėjo sutikimą dėl parinktų mokytojų. Ši įstaiga buvo evakuota į Mohilevą. M. Yčas vyko ten kartu su K. Šakeniu. Apygardos globėjo pavaduotojas nustebo, kaip ministeris galėjo duoti gimnazijai leidimą be globėjo pritarimo. M. Yčas nurodė į karo apsunkintas sąlygas. Mokytojai buvo patvirtinti, pridėjus dar tris rusus.

Mokiniai, sužinoję apie gimnazijos steigimą, pradėjo plaukti būriais į Voronežą. Jų skaičius pasiekė 300 asmenų. Reikėjo pasirūpinti bendrabučiais, aprūpinti maistu ir drabužiais. Centr. Komiteto igaliojiniui kun. K. Alšauskui pavyko šias visas kliūtis nugalėti. Tik pačiai gimnazijai nebuvo patalpų. Teko kreiptis į rusų II-sios gimnazijos direktorių. Jis, užjausdamas lietuvius, sutiko užleisti savo gimnazijos patalpas naudotis popietinėmis valandomis.

Viskas jau buvo parengta, bet trūko dar vieno mažmožio - pinigų toms mokykloms ir moksleiviams išlaikyti. M. Yčas nutarė

kreiptis į Tatjanos Komitetą. Paskolą gauti padėjo Valstybės Tarybos narys A. B. Neidgardas, kuris ir pasiūlė paskirti lietuvių gimnazijai 100 tūkstančių rublių. Tatjana galvos linktelėjimu su paskola sutiko. Norėjo pasipriešinti tik lenkų atstovas H. Svienskis, bet nedrįso su kunigaikštyte ginčytis. Gavus tokią sumą, jau buvo galima mokytojams užtikrinti algas, o mokiniams visišką išlaikymą.

1915 m. rugsėjo mėn. 10 dieną gausiai prikimštoje salėje, dalyvaujant C. Komiteto nariams St. Šilingui, P. Leonui, J. Kubiliui ir A. Tumėnui, M. Yčas atidarė gimnaziją su tokia kalba:

"Mes visi dabar esame išsklaidyti po visą plačiąją Rusiją ir gal ilgai mums teks čia būti. Todėl reikalinga pasisemti kuo daugiausia žinių iš įvairių praktikos ir mokslo sričių, kad, audrai praėjus, galėtume su tomis žiniomis grįžti į laisvą Lietuvą ir savo darbu padėti Tėvynei iš griuvėsių ir pelenų atsistatyti. Ypač jaunuomenė, kuri mūsų C. Komiteto taip globojama, turi atminti, kad ji ne savo lėšomis mokosi, kad ta pašalpa, kurią gauna iš C. Komiteto, yra vargo ir ašarų jų tėvų ir giminių, Tėvynėje pasilikusių, padaras. Atsimindami tai, turime kuo daugiausia dėti energijos mokslui, mokytis, mokytis ir mokytis. Mūsų gimnazijos ypatinga užduotis. Todėl ir mokytojų yra pareiga ne tik mokyti, bet ir globoti bei auklėti šiuos be tėvų ir globos atiduotus jiems vaikus. Jeigu visi sutartinai dirbsime, tai sulauksime geresnių laikų ir būsime naudingi savo tėvynei Lietuvai."

Visų nuotaika buvo pakilusi. Visi mokiniai išsiskirstė po klases ir pradėjo su savo mokytojais pamokas. Buvo apgailestauta, kad dar nebuvo atvykęs mok. J. Jablonskis, kad jis negalėjo tokiam iškilmingame atidaryme dalyvauti.

Mokinių buvo priimta 300, bet metų viduryje buvo jau 498, iš jų 418 lietuvių, 18 - rusų ir 62 žydai. Visi mokiniai buvo suskirstyti į bendrabučius, kurių buvo suorganizuota 10: 7 - berniukams ir 3 - mergaitėms. Pirmaisiais mokslo metais, t. y. 1916 m. pavasarį, gimnaziją baigė 46 mokiniai, iš jų 23 lietuviai.

Kaip anksčiau minėta, leidimas buvo gautas ir mergaičių gimnazijai. Iš pradžių buvo 96 mokinės. Direktoriumi buvo pakviestas Pranas Mašiotas, pasižymėjęs pedagogas. Jam vėliau, pasitraukus direktoriui Slaščevskiui, teko perimti berniukų gimnazijos direktoriaus pareigas. Iš Voronežo išvyko ir kun. Alšauskas. Jį pakeitė taikus ir sumanus kun. J. Jasenskis, kuris privedė moksleivius ir įstaigas prie sugrįžimo į Lietuvą.

Voronežas buvo nepaprastas rusų miestas. Jis buvo mokyklų ir apskritai mokslo centras, pralenkdamas kitus to meto gubernijų centrus. Jis suvaidino ir lietuvių gyvenime svarbią ir reikšmingą rolę. 1916 m. vasario pradžioje Lietuvių Draugijos bendrabučiuose

buvo sutelkta apie 1000 moksleivių. Be gimnazijos ten buvo įsisteigusios ir kt. lietuvių mokyklos. Kadangi M. Yčas buvo šios gimnazijos steigėjas ir visą laiką ja rūpinosi, tad ši gimnazija dažnai vadinama M. Yčo Lietuvių Gimnazija Voroneže.

J. Kutra

MARIA FÖRSTER DE J.

POETO TESTAMENTAS

Šventos tylos minutę lemtą
Poetas rašė testamentą:
"Žinokit, kad aš dirbt turėjau,
Arba, tikriaus, aš dirbt galėjau!
Neklauskit, ką aš jums palieku:-
Nors dirbau, -neuždirbau nieko.
Prie mano durų jūs sustojot,
Kai išeities nebežinojot...
Parduota viskas, taip kad nieko
Jums paveldėti nebelieka.
Kas buvo ar dar bus sukurta
Paliks bendru žmonijos turtu,"
Taip baigęs testamentą savo
Jis jau daugiau nebe posmavo.
Pati minia kadais girdėtą
Užmiršo visiškai poetą.

Vertė M. Z.

IŠKYLA Į ROTHENBURGĄ

1985 m. spalio 13 d. (sekmadienį) visiems evangelikams moksliviams ir kviestiesiems svečiams evangelikų jaunimo ratelio vadovas kun. Fr. Skėrys suruošė metinę ekskursiją į gražųjį Rothenburgą. Tai buvo jo 26-ta ekskursija ir dalyvių skaičiumi didžiausia, iš viso 100 su viršum asmenų.

Norėdamas išreikšti nuoširdų, tolerantišką ir ekumeninį bendradarbiavimą su kitomis jaunimo organizacijomis, kartu keliauti pakvietė skautus, ateitininkus, visus katalikus mokinius, gimnazijos mokinių komitetą, direktorių, mokytojus, tarnautojus, darbininkus, virtuvės personalą ir kt. Žodžiu visus, kas kruta ir juda Romuvoje.

7. 30 val. į gimnazijos kiemą įriedėjo du dideli, modernūs autobusai. Iš gimnazijos virtuvės paimtas sausas pietų davinys, vaisių ir arbatos, taip, kad nereikėtų nuvykus į vietą, arba pakeliui belstis į tuo metu dažnai uždarytas valgyklų duris. Tas laikas naudingiau panaudojamas geresniam vietovių pažinimui.

8. 00 val. autobusai išriedėjo iš Romuvos. Kelionė ilga ir įvairi į abu galus apie 450 km: Hüttenfeld, Weinheim, Fürth im Odenwald, Michelstadt, per Odenwaldo miškus ir kalnus, pro Tauberbischofsheimą, Bad Mergentheimą, vadinama "rezidencijų gatve", o toliau vadinama "romantine gatve" pro Creglingeną į Rothenburgą.

Oras buvo labai geras - iš pat ryto saulė žeme ridinėjo. Šiais metais Vakarų Vokietijoje rudenio buvo daug gražesnis negu vasara. Pietų Vokietijoje spalio mėn. pradžioje temperatūra dienos metu buvo pakilusi virš 30° Celsiaus. Tai šimtas su viršum metų, kai spalio mėn. būtų tokia aukšta temperatūra. Spalio mėn. 13 d. oras iš ryto buvo šaltas, bet sausas, o dienos metu - šiltas. Nuotaika autobusuose buvo labai gera.

Pirma sustojimo vieta - Michelstadtas. Ten apžiūrėjome originaliausią Vokietijos rotušę, statytą 1484 m. ant medinių stulpų. Pats namas prasideda tik maždaug trijų metrų aukštyje, o apačioje galima vaikščioti. Jame ir dabar turi savo rezidenciją burmistras ir kitos įstaigos. Po rotušės anksčiau vykdavo turgai. Iš tų laikų dar yra išlikusios svarstyklės ir audeklams spausti mašina. Apžvelgėme trumpai Odenwaldo muziejų šalia rotušės, keletą idomesnių krautuvių ir pasivaikščiojome pėsčiųjų gatvėmis, stebėjome puikius "Fachwerke" namus, kurie dar gerai išsilaikę.

Nibelungen gatve riedėjome tolyn. Neaplenkėme Miltenbergo. Miesto centre pasijutome lyg nukelti į 14-15 šimtmetį. Tik žmonių drabužiai priminė šiuos laikus. Prie Maino upės jau prieš pietus buvo turistų iš įvairiausių vietovių ir kraštų. Lankėme Miltenbergo pilį. Iš čia atsivėrė puiki panorama į miestą ir į Maino upės slėnį. Maino upė čia daro didelę kilpą. Sustojimo vietoje papietauome. Vos tik atidarėme dėžes su iš gimnazijos virtuvės paimtu maistu (dalino ūkvedė E. Lucienė ir virėjos), bematant jos ištuštėjo. Pavalgę išvykome į Rothenburgą.

Rothenburgas yra ant kalno, apie šimtas metrų virš Tauberio upelio. Miestą beveik iš visų pusių supa stori mūrai. Rothenburgas yra iki šių dienų išlikęs toks, koks jis buvo viduramžiais. Todėl jame ir dabar nieko neleidžiama pakeisti. Miestas kasdien aplankomas daugybės turistų. Iš Japonijos, Amerikos, Anglijos, Norvegijos ir Pietų Afrikos atvažiuavę Vokietijon, būtinai turi pamatyti šį miestą, kuriame, atrodo, laikas yra sustojęs ir 15 šimtmetis užkonservuotas. Rothenburgas turi dabar 12500 gyventojų, kurie gyvena tvirtovėje ir už jos. Turi 19 viešbučių, 125 restoranus, kavi-

nių, vyninių ir t. t., kurie rūpinasi svečiais iš toli ir arti. Tas miestas ir jo gyventojai gyvena tik iš turistų. Visas miestas apsuptas miesto siena - tai tvirtovė. Iš autobusų išlipę, einame pėsti per miestelį. Jau po kelių žingsnių prieiname pirmą įžymybę - kriminalinį muziejų. Jame galima matyti įrankių, kuriais viduramžiais įtartinieji būdavo tardomi ir nuteistieji baudžiami. Yra bausių įrankių.

Šalia kriminalinio muziejaus yra Švento Jono bažnyčia. Ją aplankę, einame toliau į miesto centrą - į turgavietę. Prie jos yra rotušė ir pastatas, kuriame 1631 metais įvyko dramatiškas atsitiškimas. Per Trisdešimties metų karą (1618-1648) generolas Tilly buvo užėmęs Rothenburgą ir norėjo jį sunaikinti, kaip ir kitus miestus, kuriuos jis užėmė. Labai prašomas pasigailėti, jis įsakė burmistrui Nuschui išgerti 3¼ litro talpos vyno taurę vienu mauku (pakėlimu). Nuschas per 10 minučių išgėrė vyną ir taip miestas išliko nesudegintas. Burmistras Nuschas po savo herojiško žygio miegojo tris dienas ir naktis, o pabudęs dar sveikas gyveno 23 metus ir mirė sulaukęs 80 metų amžiaus. Nuo turgavietės pasukame pilies link. Pusiaukelyje aplankome pranciškonų bažnyčią. Pilies nebėra, matome tik jos likučius (ji sugriuvo per žemės drebinimą). Atgal į turgavietę eidami, aplankome Švento Jokūbo bažnyčią, statytą tarp 1373-1484 metų. Joje randame Tilmano Riemenschneiderio Švento Kraujo altorių iš maždaug 1500 m. (Menininkas Tilman Riemenschneideris gyveno tarp 1460-1531 m.) Altorius yra meniškai išdrožinėtas iš medžio ir labai aukštas. Šitą didžiausią Rothenburgo bažnyčią po reformacijos perėmė evangelikai. Vien bažnyčios išlaikymas dabar kainuoja 250,000 DM į metus ir todėl imamas įėjimo mokestis. Norėtusi aplankyti dar daugiau vietų, nes mieste kiekviename žingsnyje sutinkama istorija, kultūriniai paminklai ir matomas menas, bet laikrodis sako, kad jau laikas važiuoti atgal. Labai gaila, kad čia galėjome pabūti tik tris valandas.

Nuo Rothenburgo pasileidžiame jau autostrada. Kelionė į namus patogi ir greita, bet sutemus jau nebeįspūdinga. Prieš Heilbroną įvažiuojame į automašinių virtinę, kuri susidarė dėl susidūrimų. Šitą virtinę apleidę apie 10 km prieš Heidelbergą, dar įvažiuojame į susiaurintą autostradą, kurios tik vienas kelias buvo laisvas. Beveik iki Weinheimo galėjome tik 30 km greičiu važiuoti ir dar vis sustodami. 20.00 val. laimingai pasiekėme gimnaziją. Kelionėje išbuvome dvylika valandų. Jeigu ne tos virtinės, tai būtume sugrižę viena valanda anksčiau, kaip buvo numatyta. Mokiniai nejaučia jokio nuovargio ir galėtų dar porą valandų su mielu noru keliauti.

Kunigas Fr. Skėrys padėkojo visiems už dalyvavimą ekskursijoje, už gerą elgesį, už drausmę ir punktualumą. Didelę padėką jis išreiškė berniukų bendrabučio padėjėjui mokytojui Viliui Lemkei,

mergaičių bendrabučio vedėjai mokytojai Genei Venckuvienei ir jos pavaduotojai mokytojai Livijai Bataitienei - Lipaitei už pagalbą kelionės metu. Neužmiršo padėkoti ir E. Lucienei su virėjomis. Abiem šoferiam buvo irgi išreikšta padėka ir finansinė parama. Jie stebėjosi mokinių gražiu elgesiu, drausmingumu ir punctualumu. Matyt, su kitais moksleiviais turi blogesnių patyrimų.

Graži kelionė baigėsi. Ji praplėtė visų ekskursantų akiratį. Visi laimingai sugrįžo linksmi ir patenkinti į gimnazijos valgyklą, kur pavakarieniavo. Visi dėkojo kunigui Fr. Skėriui už tokios labai puikios kelionės suorganizavimą ir pravedimą, o jis džiaugėsi, kad ji gerai pavyko.

Fr. Sk.

* * *

J. SAKINIS

ŽVAIGŽDŽIŲ TAKAIS

Tikėjimas jei susilpnėjęs
Būtų tavasis, miels žmogau,
Tad sutemoj laukan išėjęs,
Pažvelk dangun, pažvelk, prašau.
Tau mirgančių žvaigždžių daugybė
Aiškiai paliudys, pasakys,
Kad yra dieviška Būtybė,
Kuriam joks žmogus, niekas neprilygs.

Šios žemės ir žvaigždžių takais
Su žeme juk kartu keliaujame,
Tad savo mintimis ir mastymais
Viešpatį garbindami tikėkime,
Kad esame be išimties visi
Lyg amžini keleiviai Viešpaties -
Tokiais tad būsime ir po mirties,
Nes ir tada su žeme mes keliausime,
Nors to jau ir nejausime.

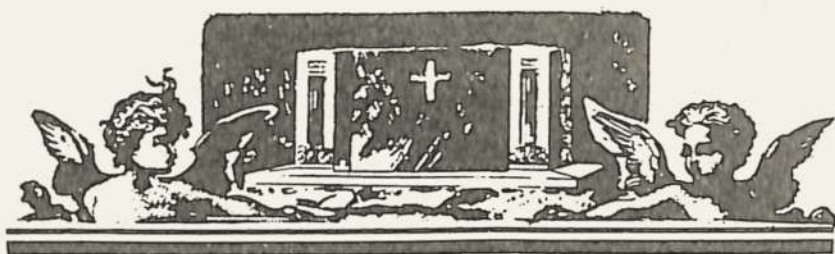
ŽADA PAREITI

Pro šerkšno krūmą,
Pro pilką medį
Ilgai nebuve
Pareiti žada.

Sugrubę šalty,
Užgaišę metuos,
Palinks prie dalgio,
Paglostys ratą,

Nueis pakluonėn
Sulos išgerti,
Pagarbins duoną
Ir gričios kertę...

P. N-nas

IŠKELIAVĘ AMŽINYBĖN

KURATORIUS PETRAS VARIAKOJIS

(Biržai 1897. I. 5 - Čikaga 1986. V. 26)

Gimė 1897 m. sausio 5 d. (sen. stil.) Rimkuškių km. Biržų vls. ir aps. vidut. ūkininko šeimoje. Augo 6 vaikai. Tėvai buvo giliai religingi reformatai, kiekvieną sekmadienio rytą tėvas visai šeimai atlaikydavo pamaldas. Šios apeigos leido vaikuose susiformuoti geram reformatui.

Petras Variakojis skaityti, rašyti ir skaičiuoti išmoko gana anksti iš tėvo. Tėvas buvo kiek daugiau prasilavinęs tarnaudamas rusų kariuomenėje. Pradžios mokyklą baigė Biržuose per vienerius metus. Kartu mokėsi ir Julius Janonis, kurį prisimena kaip tylų, gabų ir darbštų mokinį visuose dalykuose.

Pernavos gimnazijoje (Estijoje) mokėsi jo vyr. brolis Jonas. Į šią gimnaziją nuvyko ir Petras. Gyveno su broliu bendrabutyje, už kurį

metams mokėjo po 150 rub. Teko mokėti ir už mokslą. 1915 metais rudenį vokiečiams iš jūros apšaudžius Pernavą, išvyksta į Petrapi-lij. Iš čia, dr. M. Yčo patartas, vyksta į Voronežą. Ten, gyvendamas bendrabuty, 1917 m. baigia gimnaziją. Tais pačiais metais įstoja į Petrapiilio universiteto fizikos-matematikos fakultetą. Esant sunku- mams mieste su maistu, pertraukia mokslą ir išvyksta atgal į Vo- ronežą ir ten gauna bendrabučio vedėjo vietą.

1918 m. su grįžtančių ešalonu pasiekia Kauną, o iš ten Biržus ir tėviškę. Čia nenurimsta ir 1918 m. rudenį išvyksta į Vilnių, kur tar- navo trumpą laiką Lietuvių Tarybos įgaliotinio dr. J. Puodžiūno raš- tinėje.

Iš Vilniaus 1919 m. grįžo į Biržus, kur paskiriamas agr. Petro Kregždės Žemės Ūkio Įgaliotinio įstaigoje sekretorium. Čia jie per- iminėjo iš vokiečių dvarų turtą. Biržuose su agr. Petru Kregžde, jo broliu Kostu Kregžde ir kitais dalyvauja "Mūzos" draugijos spek- takliuose, kurie vyko Astravo rūmų salėje.

Vokiečiams traukiantis ir priartėjus bolševikų frontui P. Varia- kojis slaptai išvyksta pas brolių Joną Variakojį, kuris tuo metuėjo Panevėžio Atskiro Batalijono vado pareigas. Ten jis buvo paskirtas Maitinimo ministerijos įgaliotinio padėjėju, vėliau Krašto Apsaugos ministerijoje intendantu Kėdainiuose. Gyvendamas Kėdainiuose tvar- kė ir Reformatų Bažnyčios turtą-namus, žemę ir kt.

1919-1920 m. dalyvavo pirmame pokariniame Ev. Reformatų Si- node Švobiškyje. 1922 m. Biržuose išrinktas kuratorium.

1921 m. perkeliamas į Mažeikius apskrities intendantu pareigoms. 1923 m. rudenį pasitraukia iš kariuomenės tęsti mokslo. Studijuoja teisių fakultete. Studijuojant gavo pasiūlymą užimti laisvą Prek. ir Pramonės banko Biržų skyriaus direktoriaus vietą. Šio banko Bir- žuose direktorium išbuvo iki pasitraukimo iš Lietuvos.

Biržuose aktyviai dalyvavo visose ekonominėse organizacijose: Ž. Ū. Dr-ja, Aitvaro dr-ja, Agaro bendrovė, Bitininkų dr-ja, Siūlo-li- nų apdirbimo bendrovė ir kitur. Nuo 1924 m. Kolegijojeėjo išdinin- ko pareigas ir tvarkė Sinodo turtus iki išvykimo iš Lietuvos.

1944 m. su būreliu biržiečių pasitraukė į Švediją, o iš ten 1947 m. lapkričio 27 d. atvyko į JAV. Gyvendamas nuolat Čikagoje, dalyvavo lietuvių visuomeniniame gyvenime. Kartu su H. Paviloniu, J. Kutra, dr. Šabaniene suorganizavo ev. reformatų parapiją, veikė lietuvių Protestantų S-gojų, 1950 m. matome jį Biržėnų klubo steigėjų eilėje, buvo nuolatinis Kolegijos narys ir patarėjas.

1986 m. sunegalavęs nuvyko į Šv. Kryžiaus ligoninę, kur gegužės 26 d. 7 val. ryto mirė. Užuojauta liūdintiems artimiesiems.

Užuojauta liūdintiems artimiesiems JAV ir ok. Lietuvoje.

Redakcija ir Administracija

JURGIS JAŠINSKAS

PLK. LTN. JOKŪBAS MICHURA

(1881. III. 18 - 1959. IV. 4)

Gerai nebeatsimenu: 1932 ar 1933 metų vasarą Biržuose buvo sušauktas "Lietuvos atsargos karininkų Sąjungos" steigiamasis skyriaus susirinkimas. Jame buvo išrinkta to skyriaus valdyba, kurioje pirmininko pareigos atiteko ats. plk. ltn. Jokūbui Michurai, vidutinio ūgio ir švelnaus būdo vyrui.

Po daugelio metų, jau gyvendamas U. S. A., vėl atsiminiau tą malonų ir mielą laisvosios Lietuvos karių 1979 metais, prikalbintas tuometinio "Mūsų Sparnų" redaktoriaus Jokūbo Kregždės, pradėjau rinkti medžiagą knygai apie Lietuvos karius ev. reformatus. Tuo reikalu paprašiau žinių iš biržiečio Motiejaus Tamulėno sjr., su kuriuo palaikėme prietelišką laiškine pažintį. M. Tamulėnas apie J. Michurą 1970 m. rugsėjo 20 dienos laiške parašė:

"... Petru Variakojui parašysiu apie Michurą. Gal jis ką daugiau prisimins, nes p. Michura vėlesniais laikais dirbo Lietuvos Banke Biržuose. Abu banko darbuotojai, tai gal galėjo turėti daugiau bendrų kalbų tuo reikalu. Daugelį metų p. Michurą pažinojau. Susitikdavome sinoduose ar kituose subuvimuose. Jis buvo visada mandagus, labai ramaus būdo, galima sakyti, gal geriausiai išauklėto būdo ir elgesio vyras. Visi apie jį buvo tik geriausios nuomonės".

Prie šio liudijimo buvo pridėtas J. Michuros šeimos nario, gyvenančio Amerikoje, adresas. Paprašytas tas šeimos narys atsiuntė autentišką Lietuvos kario, ats. plk. ltn. J. Michuros biografiją, kuri čia patiekama nieko nepakeitus.

"... noriu pažymėti, kad pavardė Michura buvo rašoma su trumpa "u", o ne su ilga. Taip išeina verčiant iš rusiško tikro toš pavardės tarimo.

Jokūbas Michura gimė 1881 m. kovo mėn. 18 d. Ukrainoje, Chersono mieste, stačiatikių miestelėnų šeimoje. Baigęs vidurinę mokyklą, įstojo į karo mokyklą, kurią baigė 1905 m. ir buvo paskirtas jaunesnio karininko laipsniu dirbti Lietuvoje, Šančiuose, Kauno priemiestyje. Nuo čia prasidėjo jo odisėja Lietuvoje, kur jis praleido savo visą likusį gyvenimą. Po 1905 m. revoliucijos Jokūbas Michura buvo nusiųstas į Biržus. Čia susipažino ir vėliau vedė reformatę Mariją Karosaitę. Kurį laiką gyveno netarnybiniai Petrapilyje, o po to buvo paskirtas į Bielską Gardino gubernijoje. Turėjo tris dukteris.

Bielske 1912 metais mirė jo žmona, sulaukusi vos 33 metų. Šį tragišką smūgį jis per daugelį metų pergyveno vienatvėje. Jo dukteris paėmė auginti ir išmokslinti žmonos sesuo, Biržuose žinoma gimnazijos mokytoja Natalija Karosaitė.

1914 metais, prasidėjus Pirmam Pasauliniam karui, Michura, kaip caro armijos karininkas, buvo išsiųstas į rusų-vokiečių vakarų frontą, kur tarnavo generolo Samsonovo armijoje. Vos trims savaitėms nuo karo pradžios praėjus, toji armija vokiečių buvo sumušta ir J. Michura, kartu su kitais gyvais išlikusiais tos armijos kariais, pateko į vokiečių nelaisvę, kurioje išbuvo iki to karo pabaigos.

Iš nelaisvės 1918 metais vėl grįžo į Biržus ir Medeikių kaime surado savo šeimą. Tame kaime jo vaikų globėja N. Karosaitė mokytojavo. Susiradęs Biržuose tarnybėlę, čia neilgai gyveno, nes kuriantis Lietuvos kariuomenei ir prasidėjus kovoms dėl Lietuvos nepriklausomybės, Jokūbas Michura 1919 metais įstojo į tą kariuomenę savanoriu. Buvo paskirtas į Kauno priemiestyje - Aukštojoje Fredoje - organizuojamą aviacijos bazę. Čia iki 1923 metų buvo tos bazės dirbtuvių vedėju. Tais metais paleistas į atsargą plk.

ltn. laipsnyje, vėl grįžo į Biržus ir gavo tarnybą Lietuvos emisijos banko skyriuje, kuriame darbavosi 10 metų. Išsirūpinęs atsargos karininko pensiją, iš tarnybos banke pasitraukė ir pensininko dienas leido Biržuose.

Biržuose jis turėjo daug pažįstamų ir draugų. Ypatingai artimas buvo superintendente, kunigo Povilo Jakubėno šeimai ir tuo pačiu ev. reformatams. Kun. P. Jakubėnui su šeima išsikėlus gyventi į Kauną, kur P. Jakubėnas buvo Vytauto Didžiojo Universiteto profesorium, J. Michura kartu su šeima kurią laiką gyveno Jakubėnų namelyje, netoli ev. reformatų bažnyčios ir klebonijos.

Jokūbas Michura Lietuvos karininko uniformoj

Jis artimai bendravo su Biržų visuomenininkais, su kuriais išteigė Biržų lauko teniso klubą. Mėgdavo žvejoti ir sportuoti.

Buvo švelnaus, tylaus būdo, gyveno nuošalų gyvenimą. Mėgo mokslinę literatūrą ir matematiką; mokėjo anglų kalbą, kurios buvo išmokęs vokiečių nelaisvėje gyvendamas kartu su anglais belaisviais. Įdomavosi menu bei technika. Visu tuo domėdamasis, buvo nepamainomas tėvas ir pagelbininkas dukterims, einančioms gimnazijos bei aukštesnius mokslus.

Antrojo Pasaulinio karo metu, nebegaudamas pensijos, gyveno Kaune, kur buvo gavęs darbą Energijos valdyboje. Iš ten vėl grįžo į Biržus. Ir tokiu būdu savo gyvenimą leido tai Kaune, tai Biržuose.

Pokario metais, dėl senatvės širdžiai sunegalavus, keletą metų praleido senelių namuose - prieglaudoje netoli Vilniaus. Ten ir mirė 1959 metų balandžio 4 d. "

Tokia trumpa buvusio caro armijos karininko ir Lietuvos kariuomenės savanorio, sulietuvėjusio ukrainiečio, Jokūbo Michuros biografija.

JONAS ANYSAS

1899 - 1985

Jonas Anysas gimė 1899 m. gegužės 28 d. lietuvių šeimoje prie Kuršių Marių, Kintų kaime. Ten pat baigė pradžios mokyklą ir po to dirbo tėvų ūkyje.

Klaipėdos Kraštui prisijungus prie Lietuvos, 1924 m. buvo priimtas Klaipėdoje į Gubernatūrą - pasų skyriaus sekretorium. Tuo

pat metu lankė suaugusių gimnaziją. 1929 m. persikėlė į Kauną, kur ėjo Užsienio Reikalų Ministerijos vertėjo ir ūkio vedėjo pareigas. 1932 m. Kaune baigė suaugusių gimnaziją. Pamėgęs darbą ministerijoje, apsisprendė vykti į Vienos Konsuliarinę Akademiją studijoms. Grįžęs į Kauną, 1934 m. prisistatė ministruui St. Lozoraičiui, kuris pasakė: "Klaipėdiečiai turi Klaipėdoje užimti vietas". Tuo pačiu metu Jono brolis Martynas buvo atšauktas iš konsulo pareigų Hamburge ir abu broliai nuvyko į Klaipėdą. Martynas buvo paskirtas Lietuviškoje Direktorijoje direktoriaus, o Jonas referento pareigoms. 1936 m., perėmus direktoriją vokiečiams, visi lietuviai buvo atleisti iš pareigų. Jonas vėl grįžo į Kauną. Jis prisistatė Teisingumo ministruui St. Šilingui, tuolaikiniam Valstybės Tarybos pirmininkui, kuris priėmė jį į Valst. Tarybos kanceliariją. Čia jis iš-tarnavo, iki bolševikai užėmė Lietuvą. 1941 m. sužinojęs, kad yra sąrašė išvežimui į Tolimus Rytus, pasitraukė į Vokietiją. Dirbo UNRRA įstaigoje. 1951 m. persikėlė į Chicagą. Nemokėdamas pakankamai anglų kalbos, dirbo staliaus darbą, kol 1966 m. išėjo į pensiją. Priklausė daugelį metų Liet. Ev. Liuteronų Ziono parapijai, būdamas jos pirmininku. Mirus kun. Lic. J. Pauperui, perėjo į "Tėviškės" parapiją. Čia buvo revizijos komisijos nariu. Mažosios Lietuvos draugijoje ėjo atsakingas pareigas.

1983 m. J. Anyšą ištiko širdies smūgis, po kurio jis sveikatos nebeatgavo. Sunkioje ligoje buvo nepaprastai kantrus, nenorėjo ligai pasiduoti ir neprarado savo linksmos nuotaikos. 1985 m. rugsėjo 24 d. užmigo amžinu miegu. Palaidotas Betanijos kapinėse. Paliko liūdinčią žmoną Adeliną ir dukras Ilzę ir Renatę su šeimomis. Buvo giliai religingas, atsidavęs savo šeimai, tautai ir bažnyčiai.

J. Anyso asmenyje netekome tauraus, tiesaus ir teisingo žmogaus.

Mes, reformatai, aukštai vertinome ir gerbėme velionį. Jis atstovaudavo savo bažnyčią mūsų sinoduose, nesigailėdamas ir gerų patarimų.

"Kaip saldžiai ilsis visi palaiminti
Nuo savo darbo, ką Dievui darė jie
Ir jūsų darbas juos palydi
Į amžinosios ramybės šėtras".

H. D.

JONAS MEJERIS

Jonas Mejeris buvo gimęs 1903 m. gruodžio 20 d. Varnaičių kaime, Batakių vls., Tauragės aps. Tėvai turėjo 15 ha. mažą ūkį, kurį po tėvo mirties paveldėjo. 1936 m. vedė Elzbietą Užvilkaitę. Augino sūnų ir dukrą, kuri tebegyvena Kalifornijoje. Buvo abu su žmona konfirmuoti Batakių bažnyčioje. Ten ir buvo kunigo Kelerio sujungti.

Jonas turėjo gerą balsą. Giedodavo namuose, buvo kviečiamas ir į kitas iškilmes. Dalyvaudavo ir vadovaudavo evangelikų susirinkimams.

1940 m. repatrijavo į Vokietiją. Vyras vyko atskirai su arkliais, o žmona su vaikais važiavo traukiniu. Susitiko Vokietijoje. Ilgesnį laiką dirbo su arkliais Lauenburge.

1949 metais abu su vaikais atvyko į Ameriką pas savo seserį Kalifornijoje. Čia abu sunkiai dirbo. Priklausė netoli esančiai Pilgrim Lutheran Church ir kas sekmadienį lankė pamaldas. Greit išijungė ir į Liet. Protestantų Sąjungą. Aktyviai dalyvavo jos surengtose pamaldose. Dalyvaudavo gegužinėse ir kituose parengimuose. Rėmė pinigais Vasario 16-sios gimnaziją, evangelišką spaudą.

Išėjęs į pensiją, Jonas pradėjo skųstis širdimi. Keliolika metų gydėsi, bet 1986 m. vasario 24 d. širdis sustojo plakusi.

Vasario 27 d. koplyčioje įvyko atsisveikinimas, dalyvaujant pastoriui Kenneth Molnar. Sekančią dieną, po pamaldų Pilgrim Liuteronų bažnyčioje, buvo nulydėtas į Forest Lawn Memorial Park kapines, palaidotas šalia savo anksčiau žuvusio sūnaus.

Iškilmėse dalyvavo šeimos artimieji, Prot. Sąjungos nariai ir kaimynai. Buvo dar prisimintas Lietuvių Tautinių Namų per šeimos salėje suruoštus pietus.

Liet. Protestantų Sąjunga neteko dar vieno pareigingo nario.

J. Ktr.

A. A.
LIDIJAI JAŠINSKIENEI

1985 m. lapkričio 30 d. mirus , giliai užjaučiame
jos vyrą Jurgį Jašinską, dukterį Giedrę su vyru
ir kitus artimuosius.

Algirdas ir Giedrė
Budreckiai su šeima

Iškeliavus į amžiną poilsį VARIAKOJUI
PETRUI reiškiu gilią užuojautą jo artimie-
siems.

Stasė Jakubonienė

Mūsų Sąjungos nariui a. a. JONUI MEJERIUI
pasimirus, reiškiame nuoširdžią užuojautą
žmonai Elzbietai, dukrai Martai Prost ir ki-
tiems artimiesiems, ir kartu liūdime.

Liet. Protestantų Sąjunga
Kalifornijoje

Eva TAMULĖNAS-TAFT

Sol. Evos Tamulėnaitės koncertas

1985 m. gruodžio 1 d. "Margutis" suruošė Jaunimo Centre E. Tamulėnaitės koncertą su R. Lampsatytės palyda fortepijonu. Pasirodžius laikraščiuose pranešimams apie E. Tamulėnaitės pirmą pasirodymą Čikagoje, teko išgirsti spėliojimų: "Kas ta Eva T.,

iš kur čia ji dabar, kažin kaip dainuos?" ir panašiai. Mūsų Liet. Ev. Reformatų bažnyčios parapijiečiams spėlioti nereikėjo: jau dabar suaugusią solistę prisime name kaip mūsų mielą Ievutę, kuri dar visai jaunutė giedoja per pamaldas Mozarto "Aleliuja", o ją confirmuojant, tą patį pagiedoja jos mamytė Ida Tamulėnienė.

E. Tamulėnaitė mokytis dainavimo pradėjo Amerikoje. Paskui baigė Vienos konservatoriją. Iš Vienos nuvyko į Kopenhagą, kur su dideliu pasisekimu dainavo radiofone. Dainavimo studijas gilino Munchene, tapo operos dainininke soliste. Šiuo metu dainuoja Gelsenkircheno operoje.

Koncerto programa susidėjo iš dviejų dalių. Pirmoji dalis skirta liaudies dainoms. Lietuvių: A. Kačanausko, K. V. Banaičio, V. Jakubėno, K. Kavecko ir estų: Juri Mandre, t. p. "Tuljak" daina ir šokis, išversta į lietuvių kalbą estės p. Tamulėnienės.

Antroje dalyje vyravo kurt. Weill kūriniai, be to - G. Bizet, Porter ir kiti.

Pasirodžiusi scenoje solistė

Man of La Mancha-Aldonza (Eva Tamulėnas)

savo malonia išvaizda, grakščiais judesiais ir didelės scenos laikysena sužavėjo koncerto dalyvius. O pradėjus dainuoti, dar labiau žavėjo jos galingas ir kartu švelnus mecosopranas. Visos programos dainos atliktos be priekaišto, nepaisant žanro skirtingumo. Pažymėtina nepaprastai gera dikcija ir visų programoje vartotų kalbų puiki tartis. Paprasčiausia liaudies dainelė Evos Tamulėnaitės interpretacijoje skamba ypatingai, įgauna reikšmingumo, išryškina kažką ligi šiol nepaste-

bėtą. Pav. V. Jakubėno nekomplikuotas kūrinys "Gėlės iš šieno", sukurtas Biržuose jam esant dar labai jaunam ir girdėtas daugelį kartų, dainuojant E. Tamulėnaitei gal pirmą kartą buvo atliktas taip kaip pats kompozitorius būtų norėjęs.

Visas koncertas praėjo su didžiausiu pasisekimu. Publika vis nenorėjo paleisti nuo scenos solistės ir jos puikios akompaniatorės, mums jau pažįstamos Ramintos Lampsatytės-Kollars.

H. Dilienė

ŽENEVA. 1986 m. gegužės 18-25 dienomis Šveicarijoje, Ženevos mieste įvyko 450 metų nuo Ženevos Reformacijos įsteigimo minėjimas. Į šį minėjimą suvažiuoja viso pasaulio reformatų Bažnyčių atstovai, pakviesta buvo ir JAV-jų lietuvių Ev. Reformatų Bažnyčia (ji yra šios Sąjungos narys), kurią atstovauti Kolegija įgaliojo kurt. Haliną Dilienę. Ji išvyko š. m. gegužės 16 dieną.

Šiai Sąjungai priklauso ir Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia. Kada 1936 metais buvo minima Sąjungos 400 metų sukaktis, jai atstovavo prof. dr. kun. Povilas Jakubėnas, o šįmet atstovauti išvyko jo dukra kurt. Halina Jakubėnaitė-Dilienė. Apie patį minėjimą bus vėliau.

pb.

Liet. Ev. Reformatų bažnyčioje Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 68-ji sukaktis buvo paminėta vasario mėn. 23 d. Po pamaldų, išklausius suprn. S. Neimano tai dienai pritaikyto pamokslų, visi susirinko parapijos salėn. Prie vaišių stalo krt. P. Bružas pasakė turiningą kalbą.

H. D.

Liet. Ev. Liuteronų bažnyčioje Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukaktis paminėta vasario 16 dieną. Įdomų, giliai apgalvotą pamokslą pasakė Vysk. A. Trakis. Giedojo parapijos choras. Prie vargonų A. Kaminskas. Po pamaldų salėje kalbėjo prof. G. Žemelinė. Olga Paulikienė ir Ema Umbrasienė padeklamavo

savo sukurtus eilėraščius. Pasirodė jaunieji muzikai: Aras Buntinas ir Erikas Mikaitis. Moterų Draugija pavaišino svečius.

H. D.

Floridos Lietuviai evangelikai

Pirmasis Floridos lietuvių evangelikų visuotinis suvažiavimas įvyko Reformacijos išvakarėse - 1985 m. spalio mėn. 30 d. ponų Mačionių rezidencijoje, St. Petersburg Beach. Suvažiavimas vienbalsiai įsteigė lietuvių evangelikų instituciją ir ją pavadino: FLORIDOS LIETUVIAI EVANGELIKAI - The Lithuanian Protestants of Florida. Buvo išrinktas komitetas: pirmininkė dr. Irena Mačionienė, sekretorius mkt. Martynas Kleinaitis, išdininikas Albinas Gesius ir revizijos komisija - inž. Antanas Mačionis ir Edmundas Bazėnas.

1985 m. gruodžio 22 d. St. Petersburg gražioje "Our Savior" bažnyčioje įvyko pirmosios Floridos lietuvių evangelikų pamaldos. Dalyvavo 42 asmenys. Šv. Vakarėnų priėmė 20 komunikantų. Vargonavo dailininkė Irena Manomaitienė. Pamaldas laikė kun. dr. Eugenius Gerulis.

1986 m. vasario 6 d. kunigo namuose įvykusiame susirinkime Floridos lietuvių evangelikų veikla prasiplėtė, įsteigiant MOTERŲ DRAUGIJĄ, Jos pirmininkė yra Ona Bazėnienė, vicepirmininkės - Elena Dirginčienė ir Vanda Ulbinienė. Spaudos platini- mo pareigas perėmė Irena Kusinskienė.

1986 m. kovo 22 d. įvyko antrosios pamaldos. Dalyvavo 80 evangelikų ir svečių. Komuniją priėmė 40 asmenų. Vargonavo ir vyrų chorui dirigavo muzikas A. Maiteika. Po pamaldų parapijos salėje buvo moterų draugijos paruoštos vaišės. Buvo platinama evangelikų spauda: "SVEČIAS" ir "MŪSŲ SPARNAI".

Kun. dr. E. Gerulis yra jau aktyviai įsijungęs į vietos lietuvių gyvenimą. Nuo 1985. X. 22 yra Floridos Amerikos Lietuvių Klubo amžinasis garbės narys. Buvo pakviestas į 1985. XII. 6-8 d. VLIKO Seimo Garbės Komitetą ir Seimo bankete sukalbėjo baigminę maldą. Dalyvavo iškilmingose bendrose krikščionių pamaldose "Šv. Vardo" kat. bažnyčioje ir pasakė ten pamokslą. Gruodžio 9 d. savo namuose surengė vyskupui P. Baltakiui priėmimą, kuriame dalyvavo A. Devenienė, K. Grigaitis, I. ir A. Mačioniai, kun. V. Zakaras ir kt. Sausio 24 d. buvo pakviestas į JAV LB Krašto Valdybos Religinių Reikalų Tarybą. Didžiojo Penktadienio proga, "Voice of Ameica" pakviestas, tarė per radiją religinį žodį Lietuvai. Balandžio 16 d., uždarant Lietuvių Bendruomenės Floridos Apygardos suvažiavimą, sukalbėjo maldą. Invokacijoms yra kviečiama's įvairių organizacijų: tautininkų, šaulių, bendruomenininkų ir kt. Girdime jo maldas ir koplyčiose, katalikų laidotuvėse. Jis randa laiko ir muzikai, giesmei, dainai, būdamas muziko P. Armono ansamblio nariu. Lietuvių Klubu vadovybės pakviestas, skaitė paskai-

tą Motinos Dienos proga. Sekminių išvakarėse suorganizavo kartu su kun. V. Dabušiu bendras lietuvių krikščionių pamaldas evangelikų bažnyčioje.

E. G.

Arūnas groja, Rimas joja (Dagiai), 1955 m., Čikaga

Ekumeninis Būrelis 1986 m. balandžio 6 d. Liet. Ev. Reformatų bažnyčioje Chicagoje suruošė pamaldas, kurias atlaikė kun. V. Bagdanavičius ir kun. P. Dilys. Turiningą pamokslą tema: "Lietuvos krikšto analizė ir reformatų vaidmuo lietuviškoje krikščionybėje" pasakė kun. V. Bagdanavičius. Bažnyčioje dalyvių tarpe buvo vyskupas A. Trakis su Ponia, kun. A. Grauslys ir kun. K. Burbulys. Kun. Dr. K. Trimakas staiga susirgęs negalėjo atvykti. Po pamaldų buvo jauki susipažinimo kavutė.

H. D.

Jono JOKUBONIO 90-sis gimtadienis, iš k. į d.: P. Bružas, M. Gudelis, K. Mačiukas, P. Povilonis ir B. Klemka ir priekyje sėdi Jonas Jokubonis.

"Tėviškės" Giesmių vakaras

1986 m. kovo 23 d., Verbų sekmadienį, Tėviškės Liet. Ev. Liuteronų bažnyčioje įvyko tradicinis, jau 35-sis, giesmių vakaras. Dalyvavo parapijos choras, nedidelis, bet labai darnus stygų orkestras, kuriame dalyvavo ir žymūs lietuviai muzikai: Vanda ir Povilas Matiukai, B. Pakštas, J. Rėmys ir P. Vacbergas. Didelę koncerto dalį atliko solistai: A. Buntinaitė, V. Mieliulis Jr., A. Pankienė, E. Rukštelytė - Sundstrom ir Gr. Stauskaitė. Iš solo dalykų labai gerai buvo G. Stauskaitės atlikta Mozarto Aleliuja. Vakarų programa buvo įvairi: Händelio, Glucko, Gounod, Mozarto, Mendelsohno, Beethoveno ir kitų kūriniai, jų tarpe ir dirigento P.

Mieliulio.

Kulminacinis giesmių vakaro taškas neabejotinai buvo dr. Ramintos Lampsatytės-Kollars ir Michael Kollars atlikta Beethoveno 10-toji sonata fortepijonui ir smuikui. Abu atlikėjai pasirodė kaip aukšto lygio menininkai - virtuozei. Prie vargonų matėme Arūną Kaminską, kaip visuomet be priekaišto. Akompaniatorė, gera pianistė, E. Tkach buvo linkusi prie fortissimo. Dirigentas P. Mieliulis kas kart tobulėja. Jo dirigavimas tikslus, ramių judesių, choras ir orkestras gerai valdomi. Linkime sėkmės ir ateityje.

Giesmių vakaras baigtas Aarono palaiminimu ir muziko A. Kaminsko postliudu vargonais.

H. D.

Prie mjr. Petro Gudelio kapo V. Vokietijoje iš k. į d.: priekyje Cesevičiai iš Pfarzheimo, E. Varoneckas iš Weinheim, V. Kurgonas iš Muenster-Westfalen, ev. kun. Fr. Šikėrys, Jonas Glemža (gimęs 1887) ir Zina Glemžienė iš Hirsau-Schwarzwald, jų tarpe dr. Jonas Norkaitis iš Stuttgart ir Kubiliai iš Australijos.

St. PETERSBURG, FL-Motinos Dienos minėjime 1986 m. Lietuvių klube kun. dr. E. Gerulis skaitė paskaitą, kurioje istoriniai ir teologiniai apžvelgė motinos-moters visais laikais nueitą kelią. Dalyvavo apie 300 žmonių.

1986 m. gegužės 17 d. (Sekminių išvakarėse) St. Petersburg evangelikų bažnyčioje įvyko pirmos ekumeninės pamaldos. Dalyvavo virš 100 asmenų. Giedojo vyrų choras. Pamaldas pravedė du kunigai: kun. Viktoras Dabušis ir kun. dr. Eugenius Gerulis. Abu kunigai pasakė po pamokslą. Po pamaldų mūsų Moterų draugija paruošė vaišes.

Vaišių dalyviams pasveikinimo žodį tarė Floridos Liet. Evangelikų komiteto pirmininkė dr. I. Mačionienė. Ji dėkojo kun. V. Dabušiui, vyrų chorui ir liet. evang. moterų draugijai. Po jos trumpą žodį tarė pamaldų organizatorius kun. dr. E. Gerulis

Liet. Protestantai Floridoje yra užsiregistravę State-IRS Nr. 05-12-86.

Irena Mačionienė

PATAISA

"Mūsų Šparnų" Nr. 59, psl. 3, 9-je eilutėje iš apačios, vietoje (Ps. 33:30; 40:1) turi būti: (Heb. 13:6; Ps. 10:14; 30:10; 54:4).

NUO 1985 M. GRUODŽIO 1 D. IKI 1986 M. BIRŽELIO 1 D.
GAUTOS "MUSŲ SPARNAMS" AUKOS

PRISIMINDAMI IR PAGERBDAMI BRANGIUS
IR MYLIMUS ARTIMUOSIUS SKIRIAME
"MUSŲ SPARNAMS" ŠIĄ AUKĄ:

Pagerbdama 1986 metais gegužės
26 d. mirusių kuratorių
PETRĄ VARIAKOJĮ
skiriu "Mūsų Sparnams" 25 dol.

Pagerbdami a. a. LIDIJĄ JAŠINS-
KIENĘ aukojame "Mūsų Sparnams"
25 dol. Algirdas ir Giedrė
Budreckiai

Pagerbdami mūsų Sąjungos narių
JONĄ MEJERĮ
aukojame "Mūsų Sparnams" 10 d.

Liet. Protestantų Sąjunga
Kalifornijoje

V. Nastopka, Baltimore-75 dol;
kun. Fr. Skėrys, Mannheim-70 dol;
po 50 dol.: M. Bernstein, Hannover,
N. Karaša, Denville, dr. A. Šaba-
nienė-Wells, Sun City, dr. J. ir P.
Vaitaičiai, Chicago; po 25 dol.: dr.
E. Čigas, Lakewood, Liet. Protest.
S-ga, Kalifornija; po 20 dol.: A. ir
M. Kuolai, Toronto, L. Grinius, A-
leksandria, Vl. Plepys, Orland Pk.,
Vikt. Kregždienė, Hot Springs, V.
ir J. Šernai, Bridgewater, N. Jersey,
Sotija Klimkaitis, Brighton Park,
A. Bortkevičius, N. Brunswick, A.
Gumbinienė, Baltimore, H. ir L.
Mikaičiai, Chicago, V. Ulbinienė,
Fl., I. Macionienė, Fl.; J. Kutra,

Santa Monica-17 dol.; po 15 dol.:
A. Pesys, Fairfield, V. Anysas, To-
ronto, M. B. Burbulis, Forth Smith,
M. Kaufmanas, Danija, R. ir R. Ge-
ruliai, Cicero, L. Dovydenas, Le-
nix, E. Jodinskas, Detroit, Mackus
M., Cicero; P. Kezelis, Australia-
13.60 dol., A. Kenstavičius, Hope-
12 dol.; J. Sakinis, Hot Springs-15 dol.
Po 10 dol.:

Fr. Šlenteris, Vokietija; A. Gesius,
I. Kusinskienė, E. Bazėnas, M. Klei-
naitis, R. Srūgytė-Noll, dr. E. Ge-
rulis, A. Varekojienė, E. Šaudinai-
tis - visi iš Floridos; K. Tamulė-
nas, Švedija, J. Dagys ir E. Šernas
- abu iš Rockford; A. Jankūnas, Ha-

milton, H. Pamataitis, Hot Springs,
A. Gustaitis, Los Angeles, A. Sval-
bonas, Richm. Hill; E. Jasiūnas,
M. Plačienė, P. Lamposatienė, J. Va-
riakojis, L. Kairys, E. Pušneraitis,
J. Daugirdas- visi iš Chicagos
J. Mejeris, Santa Monica-8 dol.

Po 5 dol.:

L. Laukžemis, L. Sruogienė, E. No-
reikienė, E. Vizbarienė, Kreme -
riai- visi iš Floridos; P. Jaunius,
Toronto, A. Pilmonas, Hick. Hills,
V. M. Glažė, Los Angeles, Rev. dr.
T. Žiūraitis, Washington, D. C., R.
Vilkas, Miami Beach, A. Čepėnas,
Worcester, E. Varanko, Claredon
Hills, M. Kiršonis, Calif., A. Geru-
lis ir G. Jasuweith-abu iš Chicago.
K. Tijunėlis, Euclid, Ohio

Po 6 dol.:

M. Oniūnienė, Fl., A. Kappa, Toron.

Po 4 dol.:

Zebartavičiai ir Vl. Balsys- visi iš
Fl., P. M. Laurinavičiai, Chicago.
J. A. Steponaitis, S. Francisco-3 dl.
V. Petrauskas, Chicago-2. 88 dol.
Tėviškės Parapijos nariai aukojo
už "Mūsų Sparnų" 59 Nr.:
E. Panaras-5, A. Naujoks-2, Ele
Kaminskienė-5, H. Drejerienė-4,

A. Bikneris-5, M. Nauburas-5, Br.
Srugienė-1, A. Jablonskis-2, A. Se-
daitis-5, I. Jonušaitis-5, M. Apolie-
nė-5, D. Rudienė-3, A. Vėlius-3, A.
Lingaitis-2, G. Jagutis-3, A. V. K...
(?)-5, V. Puodžius-2, M. Gecas-3,
L. Lubert-3, A. Paulikaitis-3, D.
Gelažius-3.

Per p. J. DAMBARĄ "Mūsų Spar-
nų" atstovą Kanadoje gauta aukų
(Kanados doleriais):

Po 10 dol.:

Ulickienė, Pamataitienė, V. Norvai-
šienė, J. Kasakaitis, Šenferienė, J.
Paulikaitis, P. Sturm, Emma Stur-
mienė, A. Langas; J. Trečiokas -
6 dol.; Šernienė ir Sideravičienė-
po 5 dol.; už pavienius- 6 dol.

Aukos gautos svetima valiuta:

E. Žilius, Vokietija-25 DM
A. Meyhofer " -10 DM
G. Haberland " -10 DM
I. Smigelskis " -10 DM
N. Baueris, Australija-20 dol.,
J. Pipynė, Anglija-5 Svarai.

Už aukas ir bendradarbiavimą
reiškiame nuoširdžią padėką!

Redakcija ir Administracija

Aukotojas, jei nerastų savo pavar-
dės aukų sąrašė, prašomas susi-
siekti su administracija:

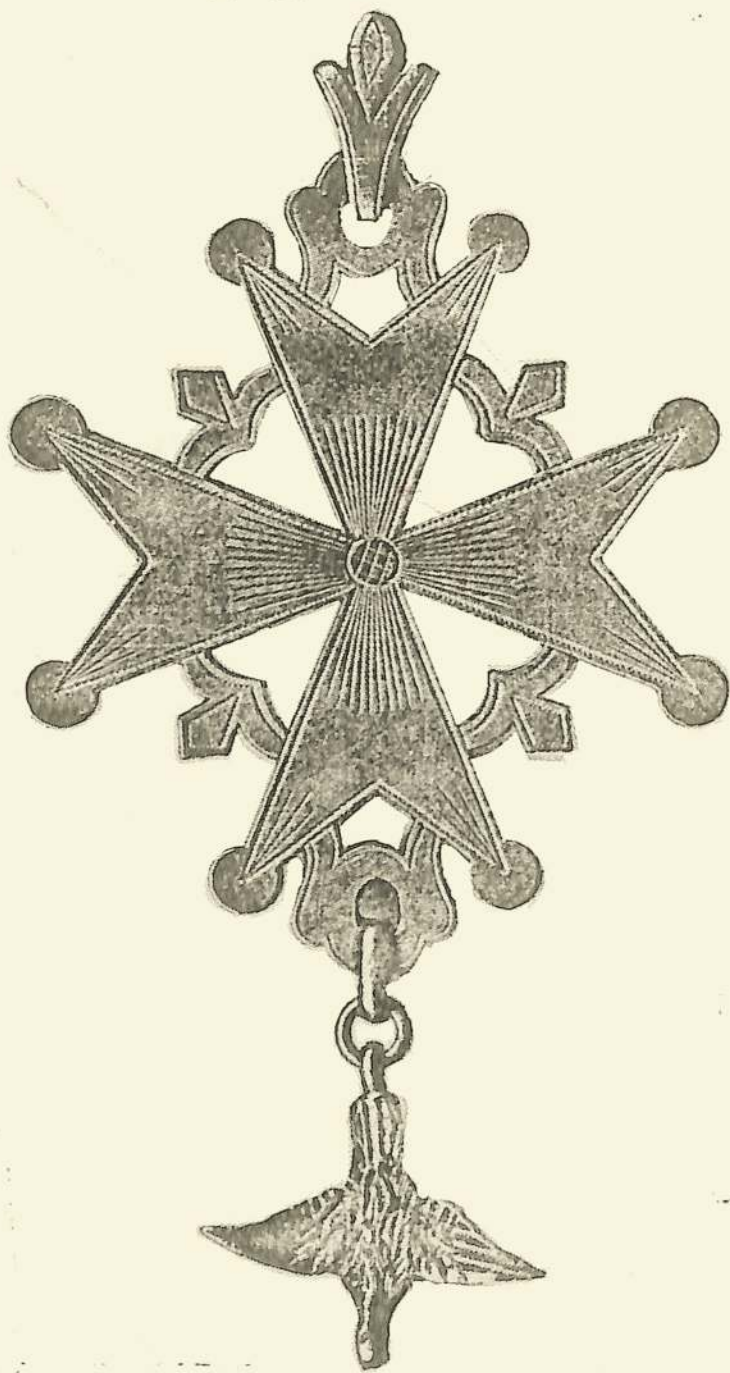
"Mūsų Sparnai"
5718 S. Richmond St.
Chicago, IL 60629
Ph.(312) 925-7918

Gaunamos "Mūsų Sparnų" administracijoje:

1. Kun. V. Kurnatauskas "Evangelikų tikybos knyga lietuviams tremtyje" su prof. dr. kun. P. Jakubėno ir senjoro kun. A. Kelerio pratarne. Išleista Schleswig-Holstein, 149 psl. Kaina 3 dol.
2. Jūratė Statkutė de Rosales "Baltų kalbų bruožai Iberų pusiasalyje", mūsų tolimos proistorės šaltiniai. DKF-do leidinys Nr. 8; 1985 m., 328 psl., kaina 15 dol., drobės viršeliai.
3. Jurgis Jašinskas "Julius Janonis, poetas ir revoliucionierius". Monografija su poeto ir šeimos nuotraukomis ir su autoriaus epilogu. Išleido "Naujienos", Chicago 1975 m., 265 psl. Kaina 8 dol.
4. Brunonas Bušackis "Radvila Juodasis", biografija. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 1, iliustruotas, istorinis veikalas, 263 psl. Kaina 5 dol.
- 5: Dail. Dagys "Sculptures", jo darbų jubiliejinis albumas. Dalis darbų spalvotos nuotraukos. Luksusinis leidinys. Kaina USA 35 dol. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys.
6. Viktoras Karosas "Lietuvos ryšys su Amerika". Istorinė apybraiža. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 2, Chicago, 1977 m. Iliustruota, skirta JAV 200 m. nepriklausomybės paminėjimui. Gale yra plati santrauka anglų kalba, 176 psl. Kaina 3 dol.
7. "Dagys klajoja ir galvoja", "Meilė tarp priešų". Abi knygos stambaus formato (164 ir 154 psl.). Knygos iliustruotos autoriaus nuotraukomis ir skulptūrų reprodukcijomis. Autoriaus leidiniai (1979 ir 1980 m.). Siuntinėja veltui prisiuntus pašto išlaidoms padengti. Adresas: Dagys, 78 Chelsea Ave, Toronto, Canada M6P 1C2.
8. Jokūbas Kregždė "Lietuvos Reformatų Raštija". Istorinė apžvalga. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 4, Chicago, 1978 m. Iliustruota rašytojų nuotraukomis ir tituliniais knygų lapais, 271 psl. Kaina 5 dol.
9. Jokūbas Kregždė "Reformacija Lietuvoje". Istorinė apybraiža. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 5, Chicago, 1980 m. Knyga gausiai iliustruota, 272 psl. Kaina 5 dol.
10. Juozas Andrius "Lietuva-Lithuania"-žemėlapis, Devenių Kultūrinio Fondo leidinys. Spausdino J. Kapočius 1979 m. Formatas-35"x25". Kaina 6 dol. plus persiuntimas.
11. Motiejus Karaša "Gyvenimo Sūkuriuose", atsiminimai ir pergyvenimai iš 1901-1951 m. laikotarpio. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 7, Chicago, 1982 m., kietais drobės viršeliais, iliustruota, 424 psl., kaina 12 dol. plus persiuntimas 1 dol.

Užsakant knygas prašome prisiųsti knygos vertės money orderį šiuo adresu:

DKF
P. O. Box 10782
St. Pete, FL 33733

HUGENOTŲ KRYŽIUS, vartotas 16 ir 17 amž.